

*Bibliotheca
Electoralis publica.*

C. T. Heilmann sculp. Dresden.

Port. Cat. A 95 6

SYLLOGE
OPVSCVLORVM VETERVM
POETICORVM,

CATVLLI EPITHALAMIUM PELEI,
TIBVLLI MESSALAM, LVCANI PISONEM,
CLAVDIANI CONSVLATVM IV HONORII,
ET STATII ACHILLEIDEM
COMPLEXA.

IN

VSVM IYVENTVTIS STUDIOSAE COLLEGIT,
ET NOTAS ADSPERSIT
HENRICVS GODOFREDVS REICHARDVS,
A. M. ET SCHOL. PROV. GRIMM. COLL. III

LIPSIAE,
APVD E. B. SCHWICKERT,
MDCCLXXXIII.

TABLE OF

CONTENTS

TO THE

REVISION OF THE

STATUTES OF THE

PARLIAMENT

OF GREAT BRITAIN

AND IRELAND

IN THE YEAR 1832

BY

W. G. B. G. G.

PRINTED BY

W. G. B. G. G.

V I R O

PERILLVSTRI GENEROSISSIMO

ATQVE

EXCELLENTISSIMO,

CHRISTOPHORO GOTTLOB
A BVRGSDORF,

SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI
DRESDENSIS PRAESIDI GRAVISSIMO,

ET

SERENISSIMI SAXONIAE ELECTORIS

PRAEFECTO CVBICVLI,

PATRONO PIE VENERANDO,

D. D. D.

EDITOR.

V I R O

VERMISSTEN GEMEINEN

1775

IN DER

CHRISTOPHORO GOTTLIB

A. BARON

STÄDTEN SENIORS

UND

ET

VERMISSTEN GEMEINEN

IN DER

TATRONO RIE VERNERLANDO

D. D. E.

BARON

Accipe consueto, FAVOR VENERANDE,
fauore,

Ingens Saxonici luxque decusque foli;
Cuius, vt ingenio par est prudentia summa,
Sic quoque doctrinae par pietatis amor;
Qui tantum huic debes sanctae pietatis amori,
Quantum ipsa haec pietas relligioque TIBI;
Ingenuis tantum qui debes artibus, artes
Hae quantum debent litterulaeque

TIBI; —

Accipe, quod, pretii totum splendoris et
expers,

A me non magnum iam TIBI munus
adeft.

Exiguum est, fateor; plura et maiora de-
dissem,

Si modo suppeterent, MAGNE PATRONE,
mihi.

Perfarum regi, meritum vt praeberet ho-
norem,

Quem poscunt pietas officiique fides,
Olim vndae latices, haustos de flumine,
plena

Agricolam, narrant, exhibuisse manu.

Et tamen hoc regi placuit, nec munus in-
entum,

Sed mens et pietas grata ferentis erat.

Sic haud ambiguum pietatis, et huncce li-
bellum,

In TE TV signum perpetis esse puta.
Ac licet ingenii sint haec commenta pro-
fani,

Quae legis; at sternunt ad meliora viam,
His iuuenes libris studiosos rite legendis
Grammaticae ad legem continuisse iuuat,
Mature vt discant, digitum intendente ma-
gistro,

Quem, libri, sensum, singula verba ferant;
Ne, quoties olim debebunt aurea Christi,
Prodita diuinis, pandere, iussa libris,
Aut male corruptae sensûs dulcedine mentis
Coetibus obtrudant somnia vana suis,
Aut, distorquendo auctorum planissima
verba,

Artibus exsculpant pessima quaeque novis.
Idque probas, (nou) quoque TV; TE Prae-
sida gaudent

Artes ingenuae, pulpita, templa, scholae;
TE que diu saluo laetari vt Praeside possint,
Assidue Dominum, qui regit astra, precor.
TV modo perpetuo facilis Grimmaeque,
mihique,

(Namque huius sum pars quantulacunque)
faue!

PRAEFATIO.

In imbuenda vero elegantiae gustu, ac Latinorum inprimis poëtarum operibus interpretandis probe exercitanda iuventute scholastica, quando de iis quaeritur, quorum immortalia ingenii monumenta ei ad hunc finem proponenda sint; nemo, opinor, tam absurdus, paene dicam demens, fuerit, qui non praestantissimis illis triumviris, VIRGILIO, HORATIO, atque OVIDIO, primas hic partes deferendas esse sentiat, horumque, aliquam certe, tractationem vel ab hebetissimo quoque, et quiduis olim aliud, quam poësin latinam tractaturo, postulandam esse statuatur. Sed quum in scholis, inprimis paulo maioribus et frequentioribus, multi saepe excitatoris ingenii adolescentes reperiantur, qui paulo longius progredi in hoc studio et possint et velint; nemo rursus erit, opinor, tam morosus ac difficilis, qui laudabili horum etiam conatui non succurrendum, sed potius caeterorum, ut Catulli, Tibulli, Siliii Italici, Valerii Flacci, Claudiani, aliorumque scriptis egregiis interdicendum iis

existimet. Id vnum dolendum videtur, quod plerisque talium iuuenum tam angusta domus est, vt bibliotheca ipsorum poëtica Latina praeter tres illos triumuiros, quos supra dicebam, fere nullos contineat, ipsisque adeo reliqui poëtae, paene omnes, vix aliter, nisi fando, innotescant, nedum, vt diligentius illos tractare, et sic, quomodo tres illos principes sequior aetas imitata sit, accuratius peruidere possint. Nihilominus, quum omnis omnino accuratioris doctrinae valde intersit, ne haec eius pars vnquam intermoriatur, imo, idoneus potius quouis tempore eorum numerus supersit, qui eam prae ceteris excolant; aequum sane videtur, talium quoque iuuenum studiis eatenus certe consulere, vt etiam posterioris aetatis poëtas, etsi non omnes, ac ne praecipuorum quidem opera omnia, aliquos tamen, paruo sibi sumtu comparare, suaeque scientiae copiolas qualescunque augere inde possint. Hoc vt commode fieret, iam dudum quidem, *Chrestomathiarum* nomine, quam plurimi tales libelli in vulgus edi sunt coepti, qui selecta, non modo profaicorum veterum, (cuius rei initium magnus ille GESNERVS in Cicerone fecerat,) sed etiam poëtarum loca, no-

tis interdum illustrata, exhiberent, vt, quemadmodum ex vngue leonem, ita ex his integrorum operum conditionem et pulchritudinem adulescentes cognoscerent. Sed, vt ingenue dicam, quod sentio, praeterquam, quod italicum librorum copia nunc paene obruimur, totum omnino illud *Chrestomathiarum* genus mihi non valde placet, quum nihil aliud contineat, nisi vel parua poëmatia, Epigrammata, Elegias, Odaria, vel exiguas maiorum operum, e medio contextu abscissas, particulas, et veluti fragmenta seu frustula, e quibus non magis poëtae ingenium, vigor, ars, et spiritus, quam ex vno lapide vel caemento integri aedificii pulchritudo vel structura, iudicari potest. Mihi quidem longe consultius videtur et iuuenum studiis iuuandis accommodatius, e paucioribus poëtis Latinis pauciora poëmata, sed integra, quam ex pluribus plura, sed truncata, et quasi

disiecti membra poëtae

eis in manus tradere, vt non modo singula magnorum poëtarum verba, epitheta, versiculos, similitudines, imagines, probabiliter imitari, verum etiam totum aliquod scite ponere, et integrum iustae magnitudinis carmen effingere, partes diuersas apte inter se connectere,

et ex iis vnum veluti corpus non contem-
nendae pulchritudinis efformare discant, quod
alii quicumque libenter, artis autem periti cer-
te sine fastidio cognoscant.

Hoc itaque consilio, simulque vt habeant
scholae paulo maiores, absoluto aliquo Virgilii,
vel Horatii, vel Ouidii opere, quod, varietatis
caussa, dum ad aliud pergant, tractent, ex iis
poëtis Latinis, qui post hos tres sunt praestan-
tissimi, et quorum tamen integra opera ado-
lescentum plerisque, propter molis vel pretii
magnitudinem intacta et inaccessa esse solent,
aliquot opuscula seligenda mihi ac separatim
edenda esse putavi, quae virtutis simul habe-
rent hoc, vt partim exiguae molis essent,
ideoque vel pauperrimis iuuenibus facile para-
bilia, partim etiam tantae suauitatis ac prae-
stantiae, vt ad acuendum pulchri sensum, exer-
citandumque interpretando imitandoque inge-
nium commendari tuto iis possent. Sumsi au-
tem omnia de genere Panegyrico, idque inpri-
mis hac de caussa, quoniam nunc quidem non
videntur amplius ea esse tempora, quibus La-
tino aliquo vel dramate, vel poëmate heroico
maiori, vel bucolico carmine, nostri saeculi

hominibus aliquis placeat; in illo contra, pae-
ne vno, imitatio veterum, nostra adhuc aetate,
locum aliquem habere possit, si quis v. c. aut
nuptias, aut natalem diem, aut munera ac
dignitates fautoribus et amicis gratulari volue-
rit. Atque etsi minime defunt, etiam inter vi-
ros huius aevi doctissimos, qui de his ipsis,
quae selegi, opusculis variis de causis non adeo
magnifice sentiant; tamen ea *primum* auctores
habent, aliis et maioribus operibus satis iam
spectatos, vt Statium et Claudianum, (nam de
Lucano incerta res est) qui per haec illis reue-
rentiam, quandam concilient; *deinde* tota hic
quidem res videtur ad sensum quendam ac gu-
stum suauitatis et pulchritudinis redire, qui
non omnibus idem est, ac de quo proinde (vt
vulgare habet prouerbiū) nec multa dispu-
tanda sunt; *denique* haec eduntur in vsus ado-
lescentium, poëseos studiosorum, a quibus ne-
mo virilem ingenii maturitatem, aut sublimi-
tatem in componendo carmine postulauerit,
sed versu facili et plano, epithetorum bono de-
lectu, sententiarum veritate, et apto rerum
inter se nexu, abunde fuerit contentus. Has
autem virtutes in his opusculis ita ostendisse
eorum auctores, vt ibi regnent, ne fa-

studiosissimos quidem iudices infitiaturos arbitror.

Caeterum ex eo, quod his opusculis a me laboris et operae accessit, nolim equidem ab aequis lectoribus vel iudicibus meam siue diligentiam, siue critices ac philologiae studium censerī. Volueram enim ab initio nuda horum panegyricorum contexta formis excudi, ut (quod iam supra dicebam) quam vilissimo pretio libellus in manus iuuenum perueniret. Sed quum nonnihil a mea manu illis accedere librarius vehementer cuperet; aequum putavi, eius voluntati, notulis aliquot adspargendis, satis facere, in quibus tamen et ipsis, partim propter causam, modo commemoratam, partim propter alia, quae sub manibus erant, negotia, breuitati studui, nec nisi tironibus scitu maxime necessaria adieci, quae vel ad lectionis delectum, vel ad interpretationem Grammaticam, vel denique ad poetici ornatus vim enucleandam pertinere mihi viderentur. In quo ipso, sane fateor, quod quidem ad Claudianum, Tibullum, et Catullum attinet, Gesnerorum, Heyniorum, ac Doeringiorum, V. V. C. C. labores magnum mihi otium fecisse; in Claudia-

no etiam subinde me nihil fecisse aliud, nisi, ut notas Viri summi, paulo obscuriores, ac viris doctis maximam partem scriptas, tironum caussa, planioribus verbis exprimerem; in caeteris vero, qui nondum ita excussi et elaborati prodierunt, paulo plus de meo me coactum fuisse adiicere: quanquam et in prioribus quaedam obseruasse mihi visus sum, quae apud reliquos interpretes frustra quaesieram.

Caeterum in singulis textum sequi placuit editionum recentissimarum, earundemque celeberrimarum, in Catullo Doeringianae, in Tibullo Heynianae, in Claudiano Gesnerianae, in Statio Veenhuyfianae. In Lucani Pisone, qui ab omnibus prope Pharfaliae editoribus neglectus videtur, Cortii textus adhibitus propter necessitatem fuit, ex editione minori, quae Lipsiae MDCCXXVI 8vo prodiit; idque tantisper, donec eum meliorem nobis det, qui novam Lucani editionem dudum parare fertur, *Martini Laguna*, V. C. quae ab omnibus cupide expectatur.

Haec sunt, quae ignorare lectores aequos nolebam, quibus ceteroquin institutum meum

probari cupio, idque vt ad fructum aliquem iu-
uentutis scholasticae, cui consilia et facta mea
maxime dicata sunt, redundet, vehementer
opto. Scribebam Grimmae, MDCCLXXXIII.
a. d. IV Cal. April.

E R R A T A

quae per absentium editoris irrepererunt:

pag. 4 lin. 8 pro: dupem	lege: dapem
— — — 25 — CATVLI	— CATVLLI
— 9 — 10 — Illa - tempest.	— Illa tempest.
— — — 17 — augusta	— angusta
— 11 — 30 — veneri	— Veneri
— 17 — 35 — non pe	— non per
— 22 — 21 — auigatus	— alligatus,
— 25 — 12 — flumine	— flumina
— 26 — 32 — miretur	— miretur,
— 32 — 8 — sed	— seu,
— — — 33 — sunt, ad	— sunt, at
— — — 34 — cunctis	— e iunctis
— 42 — 3 — per tempoto	— per tempora
— 49 — 19 — muncipiis,	— mancipiis,
— 50 — 3 — habenis	— habenas
— 52 — 11 — nouis consules	— noui consules
— 53 — 14 — inani vano,	— inani, vano,
— 54 — 12 — nec de	— nec te
— — — 33 — ae familiae	— ac familiae
— 57 — 2 — vndis,	— vndis
— — — 14 — lepos,	— lepos:
— 58 — 20 — tunditnr,	— tunditur,
— 59 — 15 — similesque	— similisque
— 60 — 10 — turbum lapriuam	— turbam captiuam
— — — 38 — tura,	— turba,
— 61 — 22 — ita, vr	— ita, vt
— 62 — 20 — nartis,	— nantis,
— 63 — 20 — exierere	— exferere,
— 64 — 21 — mulca	— multa
— — — 31 — (quod enim	— (quid enim
— 67 — 33 — indunt.	— induunt.
— 68 — 19 — oriri	— otiri decuit.
— 76 — 23 — Thraciac	— Thraciae
— 81 — 27 — Sis pri. s	— Sis pius
— 87 — 5 — Mucii	— Muci
— 96 — 32 — medium aurum	— nudum aurum
— 102 — 4 — Thabais	— Thebais
— — — 19 — s	— videmus.
— — — 20 — cantaturum	— cantaturum,

pag. 109 lin. 11 pro: licat	lege: licet
— 112 — 19 — mente,	— monte,
— 113 — 1 — demissa	— demissa
— 114 — 26 — iuuior	— iunior
— 116 — 3 — plerumque	— puerumque
— 117 — 34 — censpectu	— conspectu
— 124 — 32 — Athilles	— Achilles
— 126 — 1 — Summitte	— summitte
— 127 — 28 — Chironm	— Chironem
— 135 — 21 — qua sacra	— quae sacra
— 136 — 4 — regnm	— regum
— 158 — 26 — affectrae	— affectare
— 141 — 23 — exerit ---	— exerci ---
— 147 — 15 — digressa	— digressa
— — — 30 — tacita,	— tacitas.
— 151 — 15 — Vsque	— Vsque
— — — 20 — funera	— funera
— 154 — 26 — simulabat	— simulabat
— 159 — 25 — quoniam	— quoniam
— 170 — 20 — Pyrrhus etc.	— Pyrrhus, seu

Reliqua beneuoli lectores ipsi facile emendabunt.

P R O O E M I V M
in Epithalamium Catulli.

Hoc carmen nuptiale, (quod, propter primos versus, olim Argonauticorum nomine perperam insignitum fuisse, unumquemque vel fugitiva opusculi perlustratio facile docet) etsi est ex elegantissimis et suavissimis totius antiquitatis; tamen non e nostrae aetatis Epithalamiis iudicari debet, sed, quantum ego video, est quaedam ἐπιδειξις, in qua auctor omnem ingenii sui et artis poëticae (qua imagines pingit) vim volebat experiri, et cui nuptias Pelei ac Thetidis non nisi velut materiam et tabulam linteam substernebat, ut occasionem enarrandae Ariadnes fabulae, longe suavissimae, et ad sensus delectandos accommodatissimae, videretur subministrasse. Quod si firmiter teneamus, multae virorum, etiam doctissimorum reprehensiones, v. c. de nimia illius Episodii longitudine, de filo eius v. 115 interrupto, ac statim tamen resumto, per se evanescent, quae alioquin, absque hoc si esset, futurae erant longe verissimae.

Caeterum argumentum carminis, ac veluti typus et filum, ut quam breuissimis, tironum causa, complectamur, est fere huiusmodi: Quum Argonautae per mare Aegeum Colchos peterent, quoniam haec prima omnium erat (ut fabulae ferunt) nauigatio, Nereides, insolito inuitatae spectaculo, eos vident praeteruehi, qua occasione mutuus inter Peleum ac Thetidem amor nascitur, dieque hinc constituto nuptiae celebrantur. (v. 1—48.) In his nuptiis, quarum sollemnia breuiter describuntur, thalamus, purpurea quadam veste stratus, apparet, in qua multae e fabulis imagines depictae conspiciuntur, quarum praecipua est Ariadnes, a Theseo Naxi desertae. Haec iam copiosissime narratur, sed non historice, h. e. imperite, ab

PROOEMIUM

initio ad finem, verum habito ad tabulam ipsam respectu, ubi pictor, artis suae peritus, momentum temporis gravissimum, i. e. Ariadnen, somno experrectam cum maxime, ac desertam se ab amasio videntem, ad depingendum delegerat. Hinc Ariadnen poeta primum hoc ipso statu describit, (v. 49 — 72.) deinde narrat ea, quae praecesserant, aduentum Thesei in Creta insula, amores, certamen cum Minotauro; (v. 73 — 115.) tum, eam in querelas de illius perfidia erumpentem inducit, et imprecationes effundentem. (v. 116 — 201.) Harum euentum ipse statim adiungit, h. e. quomodo Aegeus, Thesei pater, adventante filio, in mare se praecipitarit; (v. 202 — 250.) Bacchus contra suo in Ariadnen amore luctum illum veluti compensarit, quod pariter in illa tabula fuerit expressum. (v. 251 — 264.) Nunc ad ipsas tandem Pelei nuptias fit transitus, quibus Dii, praeter Phoebum ac Dianam, omnes intersunt, ac dona sua conferunt. (v. 265 — 303.) Etiam Parcae ipsae veniunt, alternisque carmen nuptiale novis nuptis, idque fatidicum de Achille, ex ipsis nascituro, accinunt. (v. 304 — 380.) Deorum vero praesentia in nuptiis sponsi, qui ipse Deus non esset, ne offendantur lectores, poeta, epilogi loco, causam eius reddit, antiquissimorum temporum simplicitatem, pietatem, ac fidem; quae omnia, in deterius deinde mutata, eos ab hominum consortio alienauerint. (v. 381 — 406.)

Hoc argumentum carminis ac veluti typus est, isque longe simplicissimus, in quo nec argutandum est multum, alioqui finis dubitandi, reprehendendi, excusandi, disputandi denique nullus unquam fuerit. Quin potius, concesso interim, esse quaedam in toto vitia, quod Catullus non satis recte, e nostrae quidem aetatis iudicio, posuerit, fruamur deliciis, quas in partibus singulis tanto lautiores ille nobis apposuit, et earum occasione iuventutem sensu pulchritudinis imbuamus. Sunt autem virtutes huius carminis praecipuae, e mea quidem sententia satis magnae, hae duae, potissimum: Altera ipsa, quam diximus, simplicitas, naturae par, quae ubique in imaginibus pariter

ac verbis dominatur, ut nihil nec desit necessarium, quod lector seu spectator adhuc desideret, nec redundet inutile et superuacaneum, quod ipse per se sciat, aut rectius abesse iudicet. Instar omnium sint: ipsa Ariadnes descriptio, ubi primum desertam se animaduertit, (v. 60—70.) et Parcarum nentium, (v. 310—320.) quam recte Doeringius in splendidissimis totius antiquitatis locis numerat, equidem reginam caererarum omnium dixerim. Altera virtus inest in incredibilem versuum concinnitate ac laeuitate, epithetorum delectu et collocatione, omninoque eo, quem *μνηστικὸν* poeticum licebit appellare, qui, etsi solus poetam non facit, tamen nec in potestate haberi, nisi a poeta, potest, qui hodie paene ab omnibus negligitur, ad quem tamen imprimis attentos iuuenes studiosos in poetarum interpretatione reddere soleo. Hunc, quanquam Catullus in reliquis suis carminibus non adeo sollicitè adhibuit, tamen in hoc diligentissime seruauit. Insunt enim versus longe felicissimi, suauissimi, politissimi, quorum ne Virgilium quidem aut Nasonem pudeat. Vide, exempli causa, paucos de multis, 7. 9. 10. 22. 42. 49. 54. 62 — 65. 95. 113. 129. 157. 162. 172. 235. 296. 310. imprimis in carmine Parcarum, qui paene uniuersi sunt ex hoc genere. Sed horum suauitas immane quantum augetur atque acuitur inspersa hinc inde illa antiquitatis, nescio crustanne, an rubiginem, an aliter appellem, quae per medios versus laeuigatos quasi pellucet, et quae Catulli aetatem, nisi iam sciremus, certissime vel una nobis proderet. Constat enim, eum vixisse in confinio aetatis, quam semibarbaram vulgo appellant, et quae nobis Ennios, Plautos, Terentios, Lucretios dedit, atque aureae, quae Marones, Flaccos, et Nasones protulit; unde ex utraque nonnulla non admiscere non poterat. Huc igitur pertinent: primum Spondaici paulo frequentiores, (ita, ut paene triginta toto carmine numerauerim) ea tamen cautione positi, ut nusquam, nisi v. 78 — 80. (ubi tres se inuicem excipiunt) constipentur, vel aures offendant, sed melioribus plerumque intermisceantur. Deinde voces illae obsoletae, et epitheta Lucretiana, v. c. *fluentifonus*,

v. 52. elarisonus, v. 125. raucisonus, v. 265. amplifice,
 v. 267. horrificans, v. 271. iustificus, v. 402. quae vel
 uti reuerentiae aliquid carmini conciliare mihi videntur.
 Denique versus aliquot integri, vere Lucretiani et En-
 niani, parumper claudicantes ac duriusculi, ut v. 41.
 Non falx attenuat frondatorum arboris umbram.
 v. 44. Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
 — 79. Cecropiam solitam esse dupem dare Minotauro.
 — 152. Pro quo dilaceranda feris dabor alitibusque. etc.
 Quae omnia, si, uti dixi, cum illis melioribus mista, ab
 intelligenti aure cognoscantur, suauitatem carminis mi-
 rum in modum augent, quae, ni fallor, praecipua semper
 poematum virtus habita est, et, qua ceteris, supra com-
 memoratis in hoc epithalamio adiuncta, parua illa vitia,
 si qua fuerint, prorsus euanescent.

C. VALERII CATULLI

Epithalamium Pelei ac Thetidis.

Peliaco quondam prognatae vertice pinus
 Dicuntur liquidas Neptuni nasse per vndas
 Phasidos ad fluctus, et fines Aeeteos:
 Quum lecti iuuenes, Argiuae robora pubis,
 Auratam optantes Colchis auertere pellem, 5
 Ausi sunt vada falsa cita decurrere puppi,

NOTAE IN

CATULLI EPITHALAMIVM PELEI AC THETIDIS.

Peliaco — *vertice pinus*, na- quercus, alnos, promiscue
 ves ex Pelii, Thessaliae pro nauibus vsurpant. Cae-
 montis, arboribus fabrica- terum valde similis huic
 tae; nam poëtae quaeuis locus est apud Phaedrum,
 materiae genera, pinus, L. IV, Fab. 6, ut paene ex

Caerula verrentes abiignis aequora palmis:
 Diua quibus, retinens in summis vrbibus arces,
 Ipsa leui fecit volitantem flamine currum,
 Pinea coniungens inflexae texta carinae. 10
 Illa rudem cursu prima imbuit Amphitriten.
 Quae simul ac rostro ventosum proscidit aequor,
 Tortaque remigio spumis incanduit vnda;
 Emergere feri candenti e gurgite vultus,
 Aequoreae, monstrum, Nerëides, admirantes; 15
 Illâque, haudque aliâ, viderunt luce marinas
 Mortales oculi nudato corpore Nymphas,
 Nutricum tenus extantes e gurgite cano.
 Tum Thetidis Peleus incensus fertur amore,
 Tum Thetis humanos non despexit hymenaeos, 20
 Tum Thetidi pater ipse iugandum Pelea sensit.
 O nimis optato seclorum tempore nati
 Heroes, saluete, Deum genus; o bona mater!

hoc ductus videri possit.
 7. palmis, i. e. remis, qui
 palmae et palmulae, Gr.
 κῆραι, saepe dicuntur. v.
 Schefferum de milit. nav.
 L. II. c. 5. p. 137. 8. Diua —
 — arces, Minerva, quae ar-
 cium custos, πολίεχος, ha-
 beri solet. 9. currum, na-
 vem, propter celeritatem
 cursus. 11. Illa sc. Argo,
 navis. rudem, Paulo inusi-
 tatus hoc epitheton sensu
 passivo poeta adhibet, quod
 alias active tantum de eo di-
 citur, qui aliquid nondum
 fecit aut potest facere. Am-

phitrite igitur est h. l. mare,
 in quo nondum tentata est
 nauigatio. Sensu activo
 navis potius ipsa et Argo-
 nautae rudes artis nauigan-
 di, dici debuissent. 14. fe-
 ri, torui, indignantes. 15.
 monstrum, non tam navis
 monstrosa innuitur, quam,
 quod tota res illa, audax
 consilium, aquas naue pri-
 mum tentandi, aliquid mon-
 strosi habeat. 18. Nutri-
 cum tenus, i. e. ad mammas
 vsque. 21. Thetidi. Huius
 vocis vltima, quae ex legi-
 bus prolochia corripienda

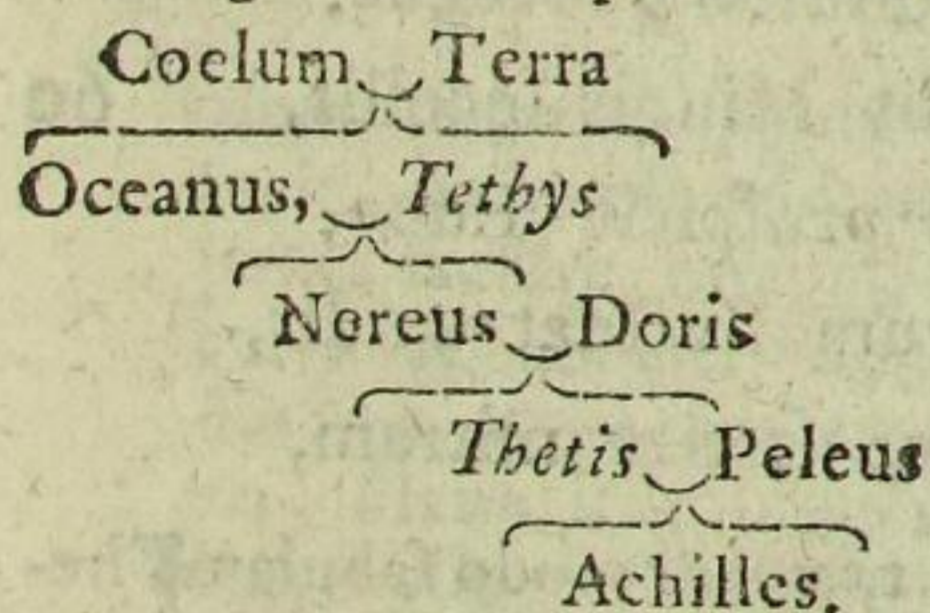
Vos ego saepe meo, vos, carmine compellabo.
 Teque adeo eximie taedis felicibus aucte, 25
 Theſſaliae columen, Peleu, quoi Iuppiter ipſe,
 Ipſe ſuos Diuūm genitor conceſſit amores.
 Tene Thetis tenuit pulcherrima Neptunine?
 Tene ſuam Tethys conceſſit ducere neptem,

erat, h. l. propter caeſuram
 producitur, ut apud Val.
 Flacc. II. 286. et Stat. Achill.
 L. II. 280. 22. 23. *O mi-
 nis — Heroës.* Haud du-
 bie Argonautas alloquitur,
 quibus contigiffet, eo naſci
 tempore, quo Dii adeo ipſi
 ſe cum iis coniungerent. *o
 bona mater!* Non placet
 mihi, ſed durum potius vi-
 detur, hic matres iſtorum
 heroum omnium, collectim
 ſumtas, intelligere; Neque
 enim eandem omnes ma-
 trem habebant, ſed ſinguli
 ſingulas. Sed nec Pelei ac
 Theridis matres; nam hae
 quoque duae ſunt, ac poë-
 ta, verſu ſtatim ſequenti,
 plures alloquitur non vnum;
 Peleum ſingulatim verſu de-
 mum 25 nominat. Itaque
 nudam exclamationem ad-
 mirantis puto, quae vel ad
 matrem Deūm dirigatur,
 vel, vt Mureto quoque
 placuit, ad nauem Argo,
 quae tot veluti liberos ex
 ſeſe in Colchide paritura
 fit. Certe commodius
 quidquam nunc non ſuc-
 currit. 25. *eximie*, i. e.
 praeter caeteros. Quod ſi

Mureti lectio: *eximiae* vera
 ſit; ad *taedas* trahendum
 erit, hoc ſenſu: qui tam
 eximiae ſponſae nuptiis be-
 aberis. 26-27. *quoi Iuppiter
 — amores.* Nam Iuppiter
 Thetidem ipſe amabat; ſed
 quum audiffet, in fatiſ
 eſſe, vt filius, ex ea naſcen-
 dus, patrem virtute ſupe-
 raret, illius amore ſtatim
 abſtinuit, eamque Peleo
 conceſſit. 28. 29. Duae ſunt
 Deae maris ſimili admodum,
 non tamen eodem nomine,
 quae a multis perperam con-
 funduntur, ſed accurate di-
 ſtinguendae ſunt, etiam h.
 l. a Catullo fatiſ iuculenter
 diſtinguuntur, *Thetis*, (*Θέ-
 τισ, idos*) ac *Tethys* (*Τηθύς,
 vos*) quarum illa, cuius nup-
 tiis hoc carmen dicatum eſt,
 erat Nerei ac Doridis filia,
 Pelei coniux, Achillis ma-
 ter; ac *Neptunine* h. l. vo-
 catur, quod Neptuni, Deo-
 rum maris omnium prin-
 cipis, imperio ac poteſtati
 erat ſubiecta; haec contra
 Coeli ac Terrae filia, Ocea-
 ni coniux, Nerei mater.
 Hoc, propter multa poëta-
 rum loca, in quibus ambae

Oceanusque, mari totum qui amplectitur orbem? 30
 Quae simul optatae finito tempore luces
 Aduenêre, domum conuentu tota frequentat
 Theſſalia: oppletur laetanti regia coetu.
 Dona ferunt: prae se declarant gaudia voltu.
 Deſeritur Scyros: linquunt Phthiotica Tempe, 35
 Crannonisque domos, ac moenia Lariffaeâ:
 Pharfaliam coëunt, Pharfalia teſta frequentant,
 Rura colit nemo; mollescunt colla iuuençis:
 Non humilis curuis purgatur vinea raſtris:
 Non glebam pronò conuellit vomere taurus; 40
 Non falx attenuat frondatorum arboris vmbra:
 Squalida deſertis robigo infertur aratriſ.

occurrunt, vitandae confuſionis cauſſa, a tironibus probe teneri velim. Stemma igitur vtriuſque erit hoc:

31. *finito*, deſtinato a Parçis. *luces*, nuptiales dies. Ergo, ſi Catullum ſequimur, hae nuptiae tum adhuc inſtabant; ſi Valerium Flaccum, L. I. 403 ſqq. atque alios Argonauticorum ſcriptores, non modo jam dudum praeterierant, verum etiam Achilles iam paene adoleuerat, vt Chironis,

Centauri 'disciplinae tradi poſſet. Sed admodum frequens in talibus, poëtarum veterum diſſenſus eſſe ſolet. 37. *Pharfaliam*. Quum ſeconda huius vocis apud poëtas perpetuo producat, aut legendum erit, vt quidam habent, *Pharſalon*, aut vox triſyllaba accipienda, vt *vindemiator* quadriſyllabum eſt apud Horatium, Serm. I, 7, 30. Caeterum, vt vitetur tautologia, *Pharfaliam*, regionis, *Pharfalia* autem vrbiſ nomen intelligendum putem. 38. *mollescunt* i. e. propter requiem a labore minus detrita ſunt. 41. *attenuat — vmbra*. Ornatiffime pro cauſſa effectum poſuit, cum dicere debuiffet: *frondes amputat*.

Ipius at sedes, quacunq̄ue opulenta recessit
Regia, fulgenti splendent auro atque argento.
Candet ebur foliis, collucent pocula mensis. 45

Tota domus gaudet regali splendida gaza.
Puluinar vero Diuae geniale locatur
Sedibus in mediis, Indo quod dente politum
Tincta tegit roseo conchyli purpura fuco.

Haec vestis, priscis hominum variata figuris, 50
Heroum mira virtutes indicat arte.

Namque fluentifono prospectans litore Diae
Thesea cedentem celeri cum classe tuetur
Indomitos in corde gerens Ariadna furores:
Necdum etiam sese, quae visit, visere credit; 55
Vtpote fallaci quae tum primum excita somno
Desertam in sola miseram se cernit arena.

Immemor at iuuenis fugiens pellit vada remis,
Irrita ventosae linquens promissa procellae.
Quem procul ex alga moestis Minois ocellis, 60
Saxea vt effigies bacchantis prospicit Euoe,
Prospicit, et magnis curarum fluctuat vndis,
Non flauo retinens subtilem vertice mitram,

43. 44. *quacunq̄ue* — *regia*,
exquisite pro: *in omnibus*
angulis, et partibus regiae.
Nam anguli proprie dicun-
tur *recedere*. 48. *Indo quod*
dente politum, rursus exqui-
site, pro *factum*, q. d. ita
factum, vt sit laeuissimum,
qualia omnia, ex ebore fa-
bricata, esse solent. 51. *He-*
roum, ergo non vnus herois,
sed plurium, e quibus poe-

ta vnam modo fabulam The-
sei, exempli causa delectam,
copiosius illustrat, neque
alias vesti praeterea intex-
tas fuisse, propterea negat.
52. *Diae*, insulae, quae no-
tiori nomine Naxos dicitur,
vna Cycladum in Archipe-
lago. 60 - 70. Egregia pla-
ne imago furibundae, quae
primum, dolore intus com-
presso, obmutescit, *deinde*,

Non contecta leui velatum pectus amictu,
Non tereti strophio luctantes vineta papillas: 65

Omnia quae toto delapsa e corpore passim
Ipfius ante pedes fluctus falis alludebant.

Sed neque tum mitrae, neque tum fluitantis amictus
Illa vicem curans, toto ex te pectore, Theseu,
Toto animo, tota pendebat perdita mente. 70

Ah misera, assiduis quam luctibus externavit
Spinofas Erycina ferens in pectore curas.

Illa — tempestate ferox, quo tempore Theseus
Egressus curuis e litoribus Piraei

Attigit iniusti regis Gortynia tecta. 75

Nam perhibent, olim crudeli peste coactam
Androgeoneae poenas exfoluere caedis,

Electos iuuenes simul et decus innuptarum

Cecropiam solitam esse dapem dare Minotauro,

Quéis augusta malis quum moenia vexarentur, 80

quum dolor sibi veluti viam
fecit, in omnia circum se
posita faeuire incipit, pro-
cul a se abiicit, 69 - 70.

*Toto ex te — perdita men-
te.* Plane ita, modo de
longe alia re Christus, Mat-
thaei 22, 37. vt, si per tem-
porum et locorum rationem
fieri potuisset, alter ex al-
tero locus expressus videri
posset. Sed plures iam, eae-
que interdum maxime mi-
rabiles, profanorum scripto-
rum cum sacris similitudi-
nes, ab alijs notatae. 75.
iniusti regis, Minois, qui,
etli deinde propter iustitiam

summam a Ioue iudex apud
infernus constitutus est, ta-
men, in tributo tam crudeli
ab Atheniensibus exigendo,
recte h. l. *iniustus* dicitur.

77. *Androgeoneae — caedis.*
Hunc, Minois et Pasiphaës
filium, Athenienses quum,
propter aliquam suspicio-
nem, per insidias occidis-
sent, fame, peste, ac Mi-
nois bello simul infestati
non prius liberabantur,
quam si septenos quotan-
nis iuuenes ac totidem pu-
ellas, siue sorte ducendas,
siue ab ipso Minoë deligen-
das (nam in hoc ipsi vete-

Ipse suum Theseus pro caris corpus Athenis
 Proiicere optavit potius, quam talia Cretam
 Funera Cecropiae ne funera portarentur.
 Atque ita naue leui nitens, ac lenibus auris,
 Magnanimum ad Minoa venit, sedesque superbas. 85
 Hunc simul ac cupido conspexit lumine virgo
 Regia, quam suaues exspirans castus odores
 Lectulus in molli complexu matris alebat,
 Quales Eurotae progignunt flumina myrtos,

res variant) missuros Cretam promitterent, a Mino-tauro deuorandos. 83. *Funera — portarentur.* Scio, doctissimos interpretes consentire in lectione: *ne funera*, aut *nec funera*, eamque illustrare ex noto illo, *δῶρα ἄδωρα, γάμοι ἄγαμοι*, per oxymoron, vti vocatur. Sed ego me, fateor, hanc figuram, hoc certe loco satis concoquere non posse. Neque enim par hic, vt alibi, ratio est, ac ne sensus quidem sibi satis constat. In talibus enim locutionibus nomen substantiuum i. e. subiectum, semper aliquid ponit seu affirmat, quod sequens adiectiuum i. e. praedicatum tollit seu negat, v. c. *δῶρα ἐξ ἄδωρων vera* quidem *dona* significant, sed, quia ab hostibus veniunt, sunt *ἄδωρα*, i. e. non *δῶρα* sunt amplius, sed esse desinunt. Iam comparemus Catullum. *Funera* (sc. iuuenum et puellarum)

Cretam portantur, tanquam ne-funera. An illi erant iam *funera*, cum hoc fiebat? Imo in Creta insula demum debebant fieri *funera*. Ergo inuerso potius ordine construenda esset oratio sic: *quam talia ne-funera* (i. e. nondum funera seu adhuc viui) *Cretam* tanquam *funera* (sc. mox futura) *portarentur.* Sed hoc dicere poëtam noluisse manifestum est; ergo ne talem sententiam, quales sunt illae Graecae, imitari videtur voluisse. Porro etiam ordo verborum in illa recepta lectione est paulo impeditior; quam duritiem etiam in Catullo alias non valde mirer, tamen, accedens illa de sensu difficultas, proniorem me facit, vt corruptum locum credam. Nam oratio sic cohaeret: *Ipse Theseus — optavit* (i. e. maluit) *— proiicere, quam — sequi iam debebat alius infinitiuus, sinere, pati, permittere; sed,*

Auraque distinctos educit verna colores; 90
 Non prius ex illo flagrantia declinavit
 Lumina, quam cuncto concepit pectore flammam
 Funditus, atque imis exarsit tota medullis,
 Heu! misere exagitans immiti corde furores,
 Sancte puer, curis hominum qui gaudia misces; 95
 Quaeque regis Golgos, quaeque Idalium frondosum,
 Qualibus incensam iactastis mente puellam
 Fluctibus, in flauo saepe hospite suspirantem!
 Quantos illa tulit languenti corde timores!
 Quantum saepe magis fulgore expalluit auri, 100
 Quum saeuum cupiens contra contendere monstrum,
 Aut mortem oppeteret Theseus, aut praemia laudis!

quia hoc ἐλλειπτικῶς omit-
 titur, sensus necessario po-
 stulat: *vt.* Sed hoc quoque
 omittitur durissime; ac iam
 oratio ita procedit: *Ipsae*
Theseus — optauit — proiice-
re, quam — funera, ne — fu-
nera portarentur. Obsecro,
 quid scopas dissolutas voca-
 bimus, siquidem hae non
 sunt? Itaque cogitabam ali-
 quando, sic fortasse Catul-
 lum scripsisse:

— — quam talia Cretam,
 Cernere, Cecropidarum ut
 funera portarentur, qua con-
 iectura simul putabam effe-
 cisse, ut versus etiam paulo
 magis Catullianus existeret.
 Sed nil quidquam definitio;
 hoc mihi certum videtur,
 maius aliquod vlcus in hoc

loco latere, quod sine co-
 dicibus sanari non possit.
 89. *Quales.* Comparat cum
 his, non odores, non lectu-
 lum, sed ipsam Ariadnes
 innoxiam ac teneram aeta-
 tem, q. d. *quae virgo tum-*
talis erat, quales. 91. *de-*
clinavit Lumina. Hinc du-
 ctum haud dubie illud Vir-
 gili, Aen. IV, 184. *nec dul-*
ci declinat lumina somno,
 et alibi. 95. *Sancte puer,*
 Cupidinem alloquitur poë-
 ta, et *sanctum* vocat, quia
 Deus est. 96. *Golgos,* vr-
 bem Cypri, quae veneri sacra
 erat, vti tota insula. 102.
mortem oppeteret — aut
praemia laudis. Planius:
 certum fixumque animo ha-
 beret, aut mori, aut mon-

Non ingrata, (tamen frustra,) munuscula Diuis
 Promittens, tacito suspendit vota labello.
 Nam velut in summo quatientem brachia Tauro 105
 Quercum, aut conigeram sudanti corpora pinum,
 Indomitus turbo contorquens flamine robur
 Eruit: illa procul radicitus exturbata
 Prona cadit, lateque et cominus obuia frangens;
 Sic domito saeuum prostrauit corpore Theseus, 110
 Nequicquam vanis iactantem cornua ventis.
 Inde pedem sospes multa cum laude reflexit,
 Errabunda regens tenui vestigia filo:
 Ne labyrintheis e flexibus egredientem
 Tecti frustraretur inobseruabilis error, 115
 Sed quid ego, a primo digressus carmine, plura
 Commemorem? vt linquens genitoris filia voltum,
 Vt consanguineae complexum, vt denique matris,
 (Quae misera in gnata fleuit deperdita) laeta
 Omnibus his Thesei dulcem praeferreret amorem? 120
 Aut, vt vecta ratis spumosa ad litora Diae?
 Aut, vt eam tristi deuinctam lumina somno
 Liquerit immemori discedens pectore coniux?

strum vincere. 103. (*tamen frustra*) non eo, quod Theseus monstrum non vicerit, sed eatenus, quod effectibus huius victoriae caruit Ariadne, quum a Theseo deinde abducta, in insula desereretur. 104. *suspendit*. Verbum elegantissimum ad exprimendum timorem cum voto puellae coniunctum. 105. *Tauro*, Asiae

monte, seu iugo potius montium per totam paene Asiam porrectorum. 110. *saeuum*, Minotaurum. 111. *iactantem*, h. e. obiectantem ventis *vanis*, i. e. qui adiuuare ipsum non poterant, cum Theseo pugnantem. 118. *consanguineae*, Phaedrae, sororis, quae deinde ipsa Theseo nupsit. 119. *ingnata*. Haec verba equidem

Saepe illam perhibent ardenti corde furentem
Clarifonas imo fudisse e pectore voces, 125

Ac tum praeruptos tristem conscendere montes,
Vnde aciem in pelagi vastos protenderet aestus:

Tum tremuli salis aduersas procurrere in vndas,
Mollia nudatae tollentem tegmina furae;
Atque haec extremis moestam dixisse querelis, 130

Frigidulos vdo singultus ore cientem:

Siccine me patriis auectam, perfide, ab aris,

Perfide, deserto liquisti in litore, Theseu?

Siccine discedens, neglecto numine Diuum,

Immemor ah! deuota domum periuria portas? 135

Nullane res potuit crudelis flectere mentis

Consilium? tibi nulla fuit clementia praesto,

Immite vt nostri vellet mitescere pectus?

At non haec quondam nobis promissa dedisti

Voce: mihi non haec miserae sperare iubebas; 140

Sed connubia laeta, sed optatos hymenaeos:

Quae cuncta aërii discerpunt irrita venti.

Iam iam nulla viro iuranti femina credat,

Nulla viri speret sermones esse fideles:

Qui, dum aliquid cupiens animus praegestit apisci, 145

non tam coniungam cum
fleuit, quam cum *deperdita*,
i. e. quae hanc filiam plane
deperibat. 131. *Frigidulos*,
propter terrorem ac metum.
Exquisitum sane epitheton
h. l. de singultibus, qui,
etiam sine tali causa, alias
frigus intestinorum pro-
dunt. v. infr. ad 249. 138.
mitescere. Quidquid cel.

Doeringius et alii pro hac
lectione dicant, mihi tamen
propter illud *nostri* longe
rectius videtur, quoniam est
simplicius, *mitescere*; du-
rissima enim est illa ellipsis
et ergo s. gratia, aut illa
constructio: *immite pectus*
nostri, pro *erga nos*. 140.
mibi — miserae. Neminem
hic datiuus turbet; non

Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt,
 Sed simul ac cupidae mentis satiata libido est,
 Dicta nihil metuere, nihil periuria curant.
 Certe ego te in medio versantem turbine leti
 Eripui, et potius germanum amittere creui, 150
 Quam tibi fallaci supremo in tempore deessem.
 Pro quo dilaceranda feris dabor, alitibusque
 Praeda, neque iniectâ tumulabor mortua terrâ.
 Quaenam te genuit solâ sub rupe leaena?
 Quod mare conceptum spumantibus exspuit vndis? 155
 Quae Syrtis, quae Scylla vorax, quae vasta Charybdis,
 Talia qui reddis pro dulci praemia vita?
 Si tibi non cordi fuerant connubia nostra,
 Saeua quod horrebas prisci praecepta parentis;
 Attamen in vestras potuisti ducere sedes, 160
 Quae tibi iucundo famularer serua labore,
 Candida permulcens liquidis vestigia lymphis,
 Purpureave tuum consternens veste cubile.
 Sed quid ego ignaris nequicquam conqueror auris,
 Externata malo, quae nullis sensibus auctae 165
 Nec missas audire queunt, nec reddere voces?
 Ille autem prope iam mediis versatur in vndis,
 Nec quisquam apparet vacua mortalis in alga.
 Sic nimis insultans extremo tempore saeva

enim pendet, a *iubetur*, sed *nas'* promissionum suarum,
 a *sperare*, quod h. l. pro si iis non steterint. 150.
timere ponitur, nota ironia. 148. *metuere*, i. e. solent metuere, vt Graecorum Aoristi, ἐφοβήθησαν: *germanum*, Minotaurum fratrem, *creui* decreui, simplex pro composito. 151.
dicta, i. e. effectus et periculosissimo. 157. *pro* →

Fors etiam nostris inuidit questibus aures. 170

Iuppiter omnipotens, utinam ne tempore primo

Gnosia Cecropiae tetigissent litora puppes;

Indomito nec dira ferens stipendia tauro

Perfidus in Cretam religasset nauita funem:

Nec malus hic, celans dulci crudelia forma 175

Consilia, in nostris requiesset sedibus hospes!

Nam quo me referam? quali spe perdita nitar?

Idomeniosque petam montes? at gurgite lato

Discernens ponti truculentum diuidit aequor.

An patris auxilium sperem, quemne ipsa reliqui, 180

Respersum iuuenem fraterna caede sequuta?

Coniugis an fido consolet memet amore,

Quine fugit, lentos incuruans gurgite remos?

Praeterea litus, nullo sola insula tecto;

Nec patet egressus, pelagi cingentibus undis. 185

Nulla fugae ratio, nulla spes: omnia muta,

Omnia sunt deserta, ostentant omnia letum.

Non tamen ante mihi languescant lumina morte,

Nec prius a fesso secedent corpore sensus,

Quum iustam a Diuis exposcam prodita multam, 190

vita? vitae conseruatione,
174. *perfidus* — *nauita* est
ipse Theseus, quem *stipen-*
dia indomito tauro, i. e. tri-
butum septenorum homi-
num Minotauro, monstro,
quotannis offerre debuisse
dicit. 178. *Idomeniosne* —
montes. *Idomenios* h. l. te-
trasyllabum est, et ab vrbe
Idomena, in finibus Thra-
ciae sita, et ab Idomeneo,

Cretensium duae, condita,
deriuatur. Sed, quum ma-
nifeste de patria Ariadne
loquatur, ut sequentia do-
cent, longe simplicior mihi
videtur ea lectio, quae
Idaeosne exhibet 180. *quem-*
ne: plenius esset, *eiusne*, sc.
patris, *quem*, ut statim v.
183. *quine* breuius dicitur,
pro *eiusne* sc. coniugis, *quæ*
etc. 184. *sola insula*, i. e.

Caelestumque fidem postremâ comprecet horâ.
 Quare facta virum multantes vindice poena,
 Eumenides, quibus anguino redimita capillo
 Frons expirantis praeportat pectoris iras,
 Huc, huc aduentate, meas audite querelas, 195
 Quas ego, vae miserae! extremis proferre medullis
 Cogor inops, ardens amenti caeca furore.
 Quae quoniam vere nascuntur pectore ab imo,
 Vos nolite pati nostrum vanescere luctum:
 Sed quali solam Theseus me mente reliquit, 200
 Tali mente, Deae, funestet seque suosque.

Has postquam moesto profudit pectore voces,
 Supplicium saevis exposcens anxia factis:
 Adnuit inuicto coelestum numine rector,
 Quo tunc et tellus, atque horrida contremuerunt 205
 Aequora, concussitque micantia sidera mundus.
 Ipse autem caeca mentem caligine Theseus

desolata, in qua domos nul-
 las video. 192. *facta*, sim-
 pliciter; *pro male facta*, *cru-*
deliter facta, in partem de-
 teriorem. 194. *praeportat*,
 vox paulo insolentior, *ante*
se portat, primo statim ad-
 spectu prodit. 203. *saevis*
 — *factis*, ornatè pro The-
 seo, qui tam saeue cum ipsa
 egerat. 204 - 206. Ergo
 caelesti quodam signo ac
 prodigio Ariadnae Iupiter
 significavit, se eius preces
 ratas habuisse. Non igitur
 est generalis quaedam ma-
 iestatis eius descriptio, qua-
 lis apud Homerum et alios

saepe occurrit, quod vel vna
 particula *tunc*, eiusque po-
 situs satis indicat. 207. 199.
 Quoniam 1) his versibus di-
 serte omnia Thesei obli-
 vioni, non sceleri ac per-
 fidiae tribuuntur, 2) infra
 etiam Aegei, patris in-
 teritus a poeta pariter ob-
 livioni tribuitur, v. 248.
 249. denique 3) quater *im-*
memorem poeta Theseum,
 de eadem fuga eius loquens,
 vocat, v. 58. 123. 135. 249.
 quod non facile sine causa
 factum, quisquam dixerit,
 mihi non improbabilis vi-
 detur Mureti sententia, qui

Confitus, oblito dimisit pectore cuncta,
 Quae mandata prius constanti mente tenebat:
 Dulcia nec moesto sustollens signa parenti, 1210
 Sospitem et ereptum se ostendit visere portum.
 Namque ferunt, olim classi quum moenia Diuae
 Linquentem gnatum ventis concrederet Aegeus,
 Talia complexum iuueni mandata dedisse:
 Gnate, mihi longa iucundior vnice vita, 215
 Gnate, ego quem in dubios cogor dimittere casus,
 Reddite in extremae nuper mihi sine senectae,
 Quandoquidem fortuna mea, ac tua feruida virtus
 Eripit inuito mihi te, quoi languida nondum
 Lumina sunt gnati cara saturata figura: 220
 Non ego te gaudens laetanti pectore mittam,
 Nec te ferre finam Fortunae signa secundae:
 Sed primum multas expromam mente querelas,
 Canitiem terra, atque infuso puluere foedans:
 Inde infecta vago suspendam lintea malo, 225

in notis ad V. 58 huius
 carminis, existimat, Catul-
 lum eos hic sequi, qui The-
 seum non perfidia, aut in-
 grato animo, sed Bacchi nu-
 mine impullum, seu potius
 obliuiofum redditum, et Ari-
 adnen deseruisse, et nigra
 vela in reditu ad patrem
 nauis obtendisse, dicant. 211.
ereptum e Minotauri fauci-
 bus et Labyrintho. 212.
classi, sextus casus est, non
 tertius, et pro *vna nave*,
 vt supra v. 53. ponitur.
 Aliam significationem, mul-

to etiam rariorem, qua vox
 haec de terrestri exercitu,
 atque adeo de equitibus ad-
 hibetur, v. apud Virgilium,
 Aen. 2, 30. et 7, 715. 16.
 etiam apud Liuium (de quo-
 rundam sententia) L. 4,
 34. 217. *Reddite — sene-
 ctae*. Fertur enim Theseus
 apud auum maternum, Pit-
 theum, vsque ad iuuenilem
 aetatem educatus fuisse.
 225. *Inde*, h. e. ex hoc ni-
 gro terrae et pulueris co-
 lore, luctus mei signo. *vagus*
 malus h. l. dicitur non pe-

B

Nostros vt luctus, nostraeque incendia mentis,
 Carbasus obscura dicat ferrugine Ibera.
 Quod tibi si sancti concesserit incola Itoni,
 Quae nostrum genus ac sedes defendere fretis
 Adnuit, vt tauri respergas sanguine dextram: 230
 Tum vero facito, vt memori tibi condita corde
 Haec vigeant mandata, nec vlla oblitteret aetas,
 Vt, simul ac nostros inuisent lumina colles,
 Funestam antennae deponant vndique vestem,
 Candidaque intorti sustollant vela rudentes: 235
 Lucida qua splendent summi carchesia mali,
 Quam primum cernens vt laetâ gaudia mente
 Agnoscam, quum te reducem aetas prospera sistet.
 Haec mandata prius constanti mente tenentem
 Thesea, ceu pulsae ventorum flamine nubes 240
 Aerium niuei montis, liquere, cacumen.
 At pater, vt summa prospectum ex arce petebat,
 Anxia in assiduos absumens lumina fletus:

se; firmus enim stat; sed
 quatenus pars est nauis,
 quae mare peruagatur. 227.
Carbasus — *Hibera*; *Hibe-*
ra est casus rectus, et ad
carbasum refertur, idem
 quod *Hispanica*; *dicat*, i. e.
 prodat, indicet. 228. *incola*
Itoni, Minerua, quae Itoni,
 seu Itonae, vrbe Thessaliae,
 imprimis colebatur. 233.
lumina, oculi tui. 234. 35.
 Duo versus, mira quadam
 concinnitate conspicui. *Fu-*
nesta vestis, est velum ni-
 grum, tropo elegantissimo.

236. *carchesia*, pars mali
 suprema, seu foramen, per
 quod funes ducuntur. Ce-
 terum totus hic versus ab-
 est a libris veteribus, nec
 modo facile abesse potest,
 verum etiam admodum fri-
 gere videtur; quis enim fo-
 ramen *splendere* dixerit, et
 quidem *lucidum*? nisi forte,
 de ferro, aut metallo, quo
 obducta erant, intelligas,
 quod fecit cel. Doeringius.
 238. *aetas prospera*, vni-
 uerse pro tempore, die, lu-
 ce. 239. *mandata*. Haec vox

Quum primum inflati conspexit lintea veli,
 Praecipitem sese scopulorum e vertice iecit, 245
 Amissum credens immiti Thesea fato.
 Sic funesta domus ingressus tecta paterna
 Morte, ferox Theseus, qualem Minoidi luctum
 Obtulerat mente immemori, talem ipse recepit.
 Quae tum prospectans cedentem moesta carinam, 250
 Multiplices animo voluebat faucia curas.

At parte ex alia florens volitabat Iacchus,
 Cum thiaso Satyrorum, et Nysigenis Silenis,
 Te quaerens, Ariadna, tuoque incensus amore:
 Qui tum alacres passim lymphata mente furebant, 255
 Euae bacchantes, euae capita inflectentes.

respectum habet duplicem, alium ad *tenentem*, ibi quartus casus est; alium ad *liquere*, ibi recti vicem habet. 248. *Ferox*. Cur *ferox*? Equidem hanc de summo tristitiae gradu explicem, quo quis mentis suae vix compos est; et cum ea iungam, *paterna morte*, ut causam ferociae, non, ut alii, cum *funesta tecta*; quamquam et hoc ferri potest. 250. 51. Hos duo versus non capio de narratione rei *gestae*, sed de enarratione *depictae*, quod. Huius igitur Thesei abeuntem nauem Ariadne prospicere videbatur in veste purpurea magna cum sollicitudine. 252. *At parte ex alia* intell. vestis stragulae, in nuptiis Pelei ac The-

tidis expansae. Sequitur enim iam fabulae istius altera pars ac veluti appendix, narratio de reperta per Bacchum Ariadne; quae tamen multo breuius a poeta expedita est, ne addito quidem euentu; quo neque opus erat in hoc carmine, ubi tantum narrare volebat, quid et quantum in illa veste stragula nuptiali depictum esset. conf. infra not. ad Tibulli Mess. v. 50 sqq. 252. *florens volitabat*, florens iuuenili decore, circumuagabatur. 253. *thiaso*, choro saltantium. *Nysigenis*, a Nyssa dictis, Indiae metropoli, quam Bacchus viceerat, et unde *Nysaeus* toties appellatur. 256. *capita inflectentes*, i. e. mirabili ge-

Horum pars tecta quatiebant cuspide thyrsos;
 Pars e diuolso raptabant membra iuueno;
 Pars sese tortis serpentibus incingebant;
 Pars obscura cauis celebrabant orgia cistis, 260
 Orgia, quae frustra cupiunt audire profani:
 Plangebant alii proceris tympana palmis,
 Aut tereti tenues tinnitûs aere ciebant:
 Multis raucifonos efflabant cornua bombos,
 Barbaraque horribili stridebat tibia cantu. 265

Talibus amplifice vestis decorata figuris
 Puluinar complexa suo velabat amictu.
 Quae postquam cupide spectando Thessala pubes
 Expleta est, sanctis coepit decedere Diuis.
 Hic, qualis flatu placidum mare matutino 270
 Horrificans Zephyrus procliuas incitat vndas,
 Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
 Quae tarde primum clementi flamine pulsae
 Procedunt, leni resonant plangore cachinni:
 Post, vento crescente, magis magis increbescunt, 275
 Purpureaque procul nantes a luce refulgent:
 Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,

sticulatione furiosos imitan-
 do. 263. *tereti - aere*, cym-
 balis oblongis. 264. *Multis-*
efflabant cornua, magis poë-
 ticum; pro: *multi cornua*
rauca inflabant. 266. *Tali-*
bus, h. e. quas modo de-
 scripsi, et pluribus eiusmodi,
 quas nunc non vacat
 describere. Redit enim poë-
 ta e diuerticulo paulo lon-
 giori tandem in viam, ad

describenda ipsa nuptiarum
 sollemnia. 268. *Thessala*
pubes, in Thessalia enim
 celebrata haec esse sollem-
 nia, supra dixerat, v. 32.
 33. 269. *decedere diuis*,
 tanquam spectatores inuti-
 les conuiuis honoratioribus
 locum fecere, ut quotidie
 adhuc in tali re etiam apud
 priuatos fieri solet. 270 -
 76. *Hic qualis*, valde poë-

Ad se quisque vago passim pede discedebant.
 Quorum post abitum, princeps e vertice Pelii
 Aduenit Chiron, portans siluestria dona. 280
 Nam quodcunque ferunt campi, quos Theffala magnis
 Montibus ora creat, quos propter fluminis vndas
 Aura parit flores, tepidi fecunda Fauoni,
 Hos indistinctis plexos tulit ipse corollis,
 Queis permulsa domus iucundo risit odore. 285
 Confestim Peneos adest, viridantia Tempe,
 Tempe, quae filuae cingunt superimpedentes,
 Mnemonidum, linquens, doctis celebranda choreis,
 Non vacuus. Namque ille tulit radicitus altas
 Fagos, ac recto proceras stipite laurus, 290
 Non sine nutanti platano, lentaque sorore
 Flammati Phaëthontis, et aëria cupressu.
 Haec circum sedes late contexta locauit,
 Vestibulum vt molli velatum fronde vireret.
 Post hunc consequitur sollerti corde Prometheus, 295

rica comparatio, tropis quo-
 que audacibus plena, v. c.
clemens flumen, vndarum
cachinnus, nantes aquae etc.
 278. *Ad se*, i. e. domum
 suam, *πρὸς ἑαυτῆς*. 279. *Pe-*
lii, *διουλλάβως* pronunci-
 andum, vt vltima syllaba,
 cum prima versus sequentis
 iungenda est, vt sit versus
 hypermeter. 280. *Siluestria*
dona, h. e. tenuia, quae
 ruri colentem decebant.
 Plane sic Statius Achill. I,
 125, dicit eum Thetidem

pauperibus tectis induxisse,
 288 - 89. De lectione horum
 versus, eiusque difficul-
 tatibus, parum solliciti, et
 sanum simplicemque poëtae
 sensum, qui inest, posuisse
 contenti, Doeringianam re-
 censionem, sicuti erat, se-
 cuti sumus. *Radicitus al-*
tas est, vna cum ipsis radi-
 cibus sc. euulsas. 291. 92.
lenta - Phaëthontis, populo
 vel orno, in quod arborum
 genus huius adolescentis
 sorores mutatae fuisse di-

Extenuata gerens veteris vestigia poenae;
 Quam quondam, filici restrictus membra catena,
 Perfoluit, pendens e verticibus praeruptis.
 Inde pater Diuum, sancta cum coniuge natisque,
 Aduenit coelo, te solum, Phoebe, relinquens, 300
 Vnigenamque simul cultricem montibus Idri:
 Pelea nam tecum pariter soror aspernata est,
 Nec Thetidis taedas voluit celebrare iugales.

Qui postquam niueis flexerunt sedibus artus,
 Large multiplici constructae sunt dape mensae. 305
 Quum interea infirmo quatientes corpora motu,
 Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.
 His corpus tremulum complectens vndique quercus,
 Candida purpurea quam Tyro incinxerat ora:
 At roseo niueae residebant vertice vittae, 310

cuntur. 296. *Extenuata-poenae.* *Extenuata* sunt exigua, quae indies magis obscurantur. 298. *filici restrictus*, h. e. rupi, Caucaso, auigatus. 299. *natisque*, i. e. Diis caeteris, praeter Dianam et Apollinem omnibus, qui maximam partem ab ipso Ioue erant geniti. 301. *vnigenam*, h. e. simul natam gemellam, quae in monte Cariae, Idro, saepius venabatur, eum incolebat. 302. 303. Quaeritur, cur hi duo Pelei nuptiis interesse noluerint? Causam valde probabilem commemorat Murerus, quod praeuiderit Apollo, ex hoc matrimonio oriturum Achillem, ab ipso aliquando interficien-

dum. 304 *flexerunt sedibus*, ad sedilia deflexerunt. 306. *infirmo*, huius vocis simplicissima interpretatio est, quod Parcae a poetis, vt anus, plerumque describuntur. Ea confirmatur in super v. 308. per *corpus tremulum*. Pelei autem nuptiis, quod aliquis alioqui miretur, ideo interfunt, quod in vicinia Thessaliae habitabant. 308. *Quercum*, intelligo non veram, sed eius figuram in veste acu depictam. 310 *At roseo niueae*, At Parcas *anús* fuisse, modo audiebamus. Vnde igitur *vertex roseus*? Equidem hic audacter: *roseae niueo*, legerim, nec placet mihi Doeringii obseruatio, alias

Aeternumque manus carpebant rite laborem,
 Laeva colum molli lana retinebat amictam:
 Dexterâ tum leuiter deducens fila supinis
 Formabat digitis: tum prono in pollice torquens
 Libratum tereti versabat turbine fufum: 315
 Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
 Laneaque aridulis haerebant morfa labellis,
 Quae prius in laeui fuerant extantia filo.
 Ante pedes autem candentis mollia lanae
 Vellera virgati custodibant calathisci. 320
 Haec tum clarifona pellentes vellera voce,
 Talia diuino fuderunt carmine fata,
 Carmine, perfidiae quod post nulla arguet aetas:
 O decus eximium magnis virtutibus augens,
 Emathiae tutamen opis, clarissime nato; 325
 Accipe, quod laeta tibi pandunt luce sorores,
 Veridicum oraculum: sed vos, quae fata sequuntur,

longe verissima, de epithetorum binorum apud poëtas permutatione, quae est profecto longe frequentissima. Quis tamen eam ferat eiusmodi in loco, vbi plane repugnantem rebus aut personis, de quibus agitur, imaginem suppeditaret? Hoc certe loco mihi longe maior esse audacia videtur, hanc obseruationem adhibere durissime, quam textum, vel de coniectura, corrigere. 311. *Aeternumque laborem*, h. e. fata hominum nendi, qui ideo *aeternus* appellatur, quod fata

sunt immutabilia. 312-20. Huius loci inimitabilem pulchritudinem iam in prooemio laudavi. 321. *pellentes*, tropicum pro *trahentes*, dum *trahunt*, inde ductum, quod, qui celeriter ac diligenter opus aliquod faciunt, singulas eius partes absolutas, veluti post se reiiciunt, et ad alias properant. 323. *perfidiae*, mendacii. 324. Sequitur carmen, quod versus habet intercalares, quos vocant, qui poëtarum mos vel pueris ex Theocrito, et Virgiliū Eclogis notus est: *Du-*

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Adueniet tibi iam portans optata maritis
 Hesperus: adueniet fausto cum fidere coniux, 330
 Quae tibi flexanimo mentem perfundat amore,
 Languidulosque paret tecum coniungere somnos,
 Leuia substernens robusto brachia collo.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Nulla domus tales vnquam contexit amores; 335
 Nullus amor tali coniunxit foedere amantes,
 Qualis adest Thetidi, qualis concordia Peleo.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Nascetur vobis expers terroris Achilles,
 Hostibus haud tergo, sed forti pectore notus: 340
 Qui, persaepe vago victor certamine cursus,
 Flammea praeuertet celeris vestigia ceruae.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Non illi quisquam bello se conferet heros,
 Quum Phrygii Teucro manabunt sanguine riui: 345
 Troïaque obsidens longinquo moenia bello
 Periuri Pelopis vastabit tertius heres.
 Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.
 Illius egregias virtutes claraque facta

cite ab vrbe d. mum, etc. 328. Sensus versus intercalaris, duodecies hoc loco recurrentis, poëtice expressus, hic est: Parcae colum, atque fufum adeo, alloquuntur, vt quam celerrime fila fatorum deducant, i. e. vt fata Achillis quam citissimè eius parentibus ac reliquis conuiuis aperiant. Caeterum *currere* videtur h. l. *actiue* poni, pro: *currere facite* fata, quae vos sequuntur. 341. *vago*, equidem malim legere *vagi*, quod est elegantius; sed nihil tamen mutò. 345. *Phrygii-riui*, non de Xantho praecise intelligam, vt cl. Doeringius, vt Catullus ad notissimam illam de pugna Achillis cum hoc

Saepe fatebuntur gnatorum in funere matres; 350

Quum in cinerem canos soluent a vertice crines,

Putridaque infirmis variabunt pectora palmis.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Namque velut densas prosternens cultor aristas,

Sole sub ardenti flauentia demetit arua: 355

Troiugenum infesto prosternet corpora ferro.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Testis erit magnis virtutibus vnda Scamandri,

Quae passim rapido diffunditur Hellesponto:

Quoius iter caesis angustans corporum aceruis, 360

Alta tepefaciet permista flumine caede.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Denique testis erit morti quoque dedita praeda:

Quum teres excelso coaceruatum aggere bustum

Excipiet niueos perculsae virginis artus. 365

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Nam simul ac fessis dederit fors copiam Achiuis

Vrbis Dardaniae Neptunia soluere vincla:

Alta Polyxenia madefient caede sepulcra;

Quae, velut ancipiti succumbens victima ferro, 370

fluuio fabulam videatur al-
ludere; neque enim *riuus*
hic fuit, sed amnis ingens;
sed vniuersam modo ali-
quam viri fortissimi descri-
ptionem, a poëta hic posi-
tam esse puto. 347. *tertius*
beres, Agamemnon, sum-
mus dux Graeci exercitus,
Pelopis pronepos. 351. *in*
cinerem - crines, h. e. capil-
lorum nodos soluent, vt

eos filiorum caesorum ci-
neribus spargant. Etiam *in-*
firmis et *putrida* epitheta
sunt, vetulis aptissima. 360
Quoius Hellesponti sc. *cae-*
sis, exquisitius pro *cae-*
sorum; nam ad *corporum*
pertinet. 364. 65. *teres-bu-*
stum, i. e. oblongum, vt por-
rectum *virginis*, Polyxenae,
cadauer capiat. 368. *Neptu-*
nia-vincla, intelliguntur

Proiciet truncum, submisso poplite, corpus.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Quare agite, optatos animi coniungite amores;

Accipiat coniux felici foedere Diuam:

Dedatur cupido iamdudum nupta marito.

375

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Non illam nutrix orienti luce reuifens

Hesterno collum poterit circumdare filo.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Anxia nec mater, discordis moesta puellae

380

Secubitu, caros mittet sperare nepotes.

Currite, ducentes subtemina, currite, fusi.

Talia profantes quondam, felicia Pelei

Carmina diuino cecinerunt omine Parcae.

Praesentes namque ante domos inuisere castas

385

Saepius, et sese mortali ostendere coetu,

Coelicolae, nondum spreta pietate, solebant.

Saepe pater Diuûm templo in fulgente reuifens,

Annua quum festis venissent sacra diebus,

Conspexit terra centum procurrere currus.

390

Saepe vagus Liber Parnassi vertice summo

Thyadas effusis euantes crinibus egit:

Quum Delphi tota certatim ex vrbe ruentes

muri, Laomedontis pacto, a Neptuno et Apolline exstructi et compaginati. 377-78. Tangitur superstitiosa quaedam et anilis veterum opinio, qua credebant, collum nuptarum altero nuptiarum die esse oportere paulo tumentius, 381. *mittet*, omit-

ter, desinet. 383. *profantes* praedicentes, vaticinantes. 385. *namque*. Hoc namque, quod epilogum reliquo carmini annectit, de industria a poëta insertum est, quasi dicat: Ne quis forte hanc paene incredibilem narrationem meam miretur scien-

Acciperent laeti Diuūm fumantibus aris.
 Saepe in letifero belli certamine Mauors, 395
 Aut rapidi Tritonis hera, aut Rhamnusia virgo
 Armatas hominum est praesens hortata cateruas,
 Sed postquam tellus scelere est imbuta nefando,
 Iustitiamque omnes cupida de mente fugarunt:
 Perfudere manus fraterno sanguine fratres: 400
 Destitit extinctos natus lugere parentes:
 Optauit genitor primaevi funera gnati,
 Liber vt innuptae poteretur flore nouercae:
 Ignaro mater substernens se impia nato,
 Impia non verita est Diuos scelerare Penates: 405
 Omnia fanda, nefanda, malo permista furore,
 Iustificam nobis mentem auertere Deorum.
 Quare nec tales dignantur visere coetus,
 Nec se contingi patiuntur lumine claro.

dum est, olim Deos non pu-
 duisse etc. 396. *Tritonis he-*
ra, Minerua, a Tritone,
 Boeotiae fluuio, vel Trito-
 nide, Africae lacu, sic dicta.
 Prior nominis origo h. l.
 propter epitheton *rapidi*
 est verisimilior. *Rhamnusia*
virgo Astraea seu Nemesis.
 401. *potiretur*. Haud dubie
 propter metrum legendum
 est: *potiretur*, vt etiam apud
 Valerium Flaccum Argon.
 VII, 54. 404. *ignaro*, haec
 vox auget matris scelus in-
 signiter. Omnino tota haec
 poëtica periodus est orna-
 tissima. 407. *Iustificam-men-*
tem, ornate pro beneuolen-
 tiam, quae vnicuique vel-

let quam plurimum boni
 tribuere, modo per eius
 mores liceret. 409. *contingi*
lumine claro, h. e. nudis ocu-
 lis cerni. Caeterum mihi
 incredibilem in modum fri-
 get tam egregii carminis
 tam misera clausula, quasi
 eam tiro aliquis decennis
 adscripsisset, isque anxius,
 quo modo vltimum versi-
 culum compleret. Itaque
 facile assentior Doeringio,
 qui, haud dubie eodem, quo
 ego, aurium iudicio motus,
 legi volebat: *lumine claros*.
 Vna profecto litterula ad-
 dita totum versum veluti ad
 honorem pristinum redu-
 cit.

PROOEMIUM
in Messallam Tibulli.

Hunc ingenii poetici foetum, etsi lubens fateor, inter eos, qui hic collecti sunt, ultimum suo merito locum occupare, tamen partim propter argumenti, quod totum in laudando versatur, similitudinem, partim propter loca quaedam singula et versus singulos, quibus haud parum artis et ornatus inest, caeteris adiciendum putavi.

Vtrum ab ipso Tibullo, an a paulo recentioris aetatis homine scholastico profectus sit, quod multi suspicantur, incertum est; in utramque enim partem probabiliter disputari quaedam possunt. Ne Heynius quidem Illustris, doctissimus Tibulli editor ac diligentissimus, certi quidquam definire ausus est; quanquam in eam sententiam videtur pronior, quae carmen illi abiudicat. Ego vero, quanquam et ipse adhuc dubius haereo, tamen his potissimum de causis Tibullo potius ipsi, quam alii cuiquam, carmen tribuendum putem: Primum omnes libri ipsum auctorem agnoscunt carminis, et quidem eius carminis, quod non seorsim exstat, aut appendicis loco caeteris adicitur, seu assuitur potius, (quo pacto talia sexcenta perperam bonis scriptoribus obtrusa esse constat) sed in medio opere et in fronte Libri quarti apparet, quem in locum vix videtur ab imperito vel nasuto aliquo librario intrudi impune potuisse. Deinde nihil est in toto opusculo, quod non cum caeteris poetae carminibus probe consentiat, quin adeo vitam eius et historiam, aliunde cognitam, vel illustret, vel ab ea vicissim illustretur. Porro, si semel a Tibullo discesserimus, cui saeculo vel aetati recentiori commode assignabimus? Aut, si quem argenteae vel aeneae aetatis (infra has enim vix licebit descendere) hominem obscurum huius carminis auctorem faciamus; causam non video, primum, quare is sibi non tam Augustum ipsum, aut Vespasianum, aut Traianum, aut denique Antoninum delegerit, in quibus laudandis plus materiae ad ostentandam ingenii copiam ac vim fuerat habiturus, quam Messallam, satis magnum

quidem ac bonum virum, sed tamen Consularem tantum, et cuius virtutes ac res gestae non ita, ut illorum ac similitum, per se exsplendescerent, sed aliquo demum studio ex Annalibus et monumentis historicis essent conquirendae; deinde, quare Hexametro versusum genere Tibullum fuerit mentitus, quem sciebat, Elegiaco potius, eoque solo, inclaruisse? Si quis denique ineptas illas de Ulyssis erroribus, et de quinque zonis digressiones mihi obiiciat; nihil sane possum respondere, nisi, quod ipse Ill. Heynius respondit, adolescenti Tibullo hoc carmen excidisse, idemque docere, quod alia tot exempla abunde iam doceant, saepius unum eundemque artificem in diverso operum genere sui esse dissimillimum, in alio principem, in alio rursus vix infantem. Tibullum natura ad Elegorum mollietatem totum finxerat; sed quum, vel per iuuenilem audaciam, vel, quod prius illud de se nondum credebat, heroici carminis nervos vellet experiri, spe sua deiectus, infelicis Icarum fatum experiebatur. Neque tamen hoc impedit, quo minus loca carminis singula sint pulcherrima, e quibus adolescentes proficere ad ingenium acuendum et formandum quam plurimum possint.

Vt cunque tandem se res habeat; neque enim vel ego pertinaciter sententiae meae inhaeserim; ordo certe carminis hic fere est: Exordium ab ingenii tenuitate auctor sumit, (v. 1 — 27.) Tractatio laudes Messallae primum uniuerse decantat, (v. 28 — 39) deinde singulatim eum laudat 1) ut virum eloquentem, (v. 40 — 81.) ubi eum cum Nestore et Ulyssae comparat, quorum illum duobus modo versiculis (50. 51.) tangit, hunc autem longa digressionem celebrat. (v. 52 — 81.) 2) ut egregium bellatorem, propter a) scientiam rei militaris, (v. 82 — 105.) b) res gestas (v. 106 — 118.) Tum ei consulatum gratulatur, et maiora in posterum ab ipso gestum iri, auguratur. (v. 119 — 176.) Hic rursus digressionem de quinque zonis caeli auctor inserit, (v. 151 — 174.) Epilogus iterum poetae tenuitatem excusat, fortunae autem iniquitatem accusat, (v. 177 — 189.) sed nihilo minus perpetuum Messallae cultum ac reuerentiam pollicetur. (v. 190 — 210.)

ALBII TIBULLI

Panegyricus ad Messallam.

Te, Messalla, canam: quamquam me cognita virtus
 Terret, vt infirmae nequeant subsistere vires:
 Incipiam tamen. At meritas si carmina laudes
 Deficiant, humilis tantis sim conditor actis:
 Nec tua, praeter te, chartis intexere quisquam **5**
 Facta queat, dictis vt non maiora supersint;
 Est nobis voluisse satis, nec munera parua
 Respueris; etiam Phoebos gratissima dona
 Cres tulit, et cunctis Baccho iucundior hospes

1. *Te, Messalla, canam.* Satis profecto dignum vel excellentissimo poemate heroico, ac vel ipsa simplici breuitate sublime, carminis initium, si modo sequentia satis responderent. *cognita virtus*, Messallae virtutes, mihi probe perspectae. 2. *terret, vt* etc. Paulo insolentius *terreo* h. l. construitur, vt Timendi verba. Sensus est: *virtus* tua facit me *vereri*, vt tanto operi seu oneri par sim. 3. *At meritas* — *voluisse satis* etc. Ac mihi quidem sententiam melius videtur connectere. Ante *humilis* copula et supplenda est. 9. *Cres tulit.* Haud dubie enallage numeri, pro: *Cretenses tulerunt.* Alludere poeta videtur ad fabulam de Apolline, qui, Pythone serpente occiso, quum sibi templum condidisset, ex omnibus terris aliis solos Cretenses, ex urbe Gnosso oriundos, sacerdotes sibi delegit, quae copiose narrantur ab Homero, Hymno in Apoll. v. 382. sqq. *et cunctis* — *Icarus.* *Hospes* h. l. est *der Wirth.* Fertur enim aliquando Bacchum hospitio excepisse, qui ei virem vini, praemii loco, donauit. Cuius beneficii, tum adhuc parum cogniti, quum pastores aliquot vicinos participes fecisset, hi venenum, rati, ab eo accepisse, infontem occisum in puteum abiiciunt. Canis eius, Moera, Erigonen, ipsius filiam, latratu suo eo deducit; quae, cognito parentis casu, ibidem se sus-

Icarus, vt puro testantur fidera coelo, 10
 Erigoneque, Canisque, neget ne longior aetas.
 Quin etiam Alcides deus, adscensurus Olympum,
 Laeta Molorcheis posuit vestigia tectis,
 Paruaque coelestes pacavit mica, nec illis
 Semper inaurato taurus cadit hostia cornu. 15
 Hic quoque fit gratus parvus labor, vt tibi possim
 Inde alios aliosque memor componere versus.

pendit. Omnes tres deinde Bacchus, grati animi causa, inter fidera retulit, sub Arcturi, Virginis, et Caniculae nominibus. Haec vltima fabulae pars est, quam poeta h. l. maxime respexit. Caeterum fabulam omnem, cum varietate narrationum poetarum copiose narrat Hyginus Astronom. Lib. II. c. 4. 11. *neget — aetas*. Sensus verborum paulo obscurior videtur esse hic: Ideo Bacchus illos tres tanto beneficio affecit, vt ne posteri vel negent vel dubitent, etiam infimos homines Diis acceptos esse, idque donis leuissimis, fieri posse. 13. *Laeta Molorcheis*. Hercules, leonem Cleonaeum occisurus, ad Molorchum vinitorem deuertit, nec minus apud eum hilaris fuit, quam apud regem aut principem aliquem. *Laeta vestigia posuit*, exquisite, pro laetus diuertit. — *pacavit*, aogi-

sws, pro *pacare*, i. e. conciliare, solet; aut saepe subaudiendum; *mica* salis vel thuris in sacris faciendis. — 16. 17. Sane hi duo versus adeo sunt ieiuni, vt vel tironem dedeant. Idem Heynius notauit, sed aequum est, iuuenibus non minus vitiorum, quam virtutum poetae fontes distinctius indicare. Primum *gratus parvus* insignem cacophoniam efficiunt. Deinde qualis connexio: *Opto, laborem meum tibi gratum esse, ideo, ut nouos versus possim componere?* Si ita dixisset: *Opto tibi hoc labore placere, vt deuo cupiam versus facere*, h. e. vt assensus tuus mihi nouos versus eliciat; aliquid videretur dixisse; quanquam vel sic ambigue locutus est; nam *tibi versus componere*, possit etiam intelligi, *tuo nomine versus facere*, ideoque potius dicendum erat: *te rursus canere*. Nunc vix sanus sen-

Alter dicat opus magni mirabile mundi,
 Qualis in immenso defederit aëre tellus,
 Qualis et in curuum pontus confluxerit orbem; 20
 Et vagus a terris qua surgere nititur aër,
 Hûic vt contextus passim fluat ignibus aether,
 Pendentique super claudantur vt omnia coelo,
 At quodcunque meae poterunt audere Camoenae,
 Seu tibi par poterunt, sed, quod spes abnuit, vltra, 25
 Siue minus, certeque canent minus, omne vouemus
 Hoc tibi, nec tanto careat mihi nomine charta.

Nam, quamquam antiquae gentis superant tibi laudes,
 Non tua maiorum contenta est gloria famâ,
 Nec quaeris, quid quaque index sub imagine dicat, 30
 Sed generis priscos contendis vincere honores,
 Quam tibi maiores, maius decus ipse futuris.
 At tua non titulus capiet sub stemmate facta,
 Aeterno sed erunt tibi magna volumina versu,
 Conuenientque tuas cupidi componere laudes 35
 Vndique, quique canent vincto pede, quique soluto;

ius duobus inest versibus.
 18. *Alter*, alius. 19 — 23. Descriptio creationis mundi, quae et copiosior et melior apud Ovidium initio Metamorphoseon occurrit. 24. 1qq. *At, quodcunque*. Sensus: *At, quidquid* praestabo carmine, seu dignum tua virtute, (quod tamen despero) seu indignum (quale certo erit) omne id tibi voueo. 30. *Nec quaeris*, nec tam quaeris, quid imaginum, i. e. maiorum, tuo-

rum tituli, de iis narrent. Sensus est: Non tam facta maiorum fortia enumeras, quam ipse vis imitari. 34. *Aeterno versu*, valde fringere mihi quidem videtur, pro: *venturo ad posteritatem*, ac vix latinum est: *magna volumina tibi erunt*, pro: *in tuas laudes scribentur*. 43 1qq. Aut redundat plus, aut deest, quam. Verba ipsa: *sedet libra, surgit*, satis latina sunt, ad sententia, cunctis nascens,

Quis potior, certamen erit, sim victor in illis,
Vt nostrum tantis inscribam nomen in actis.

Nam quis te maiora gerit castrisue, foroue?

Nec tamen hinc, aut hinc, tibi laus maiorue,
minorue, 40

Iusta pari premitur veluti quum pondere libra,
Prona nec hac plus parte sedet, nec surgit ab illa.

Qualis, inaequatum si quando onus vrget vtrimque,
Instabilis natat, alterno depressior orbe.

Nam seu diuersi fremat inconstantia vulgi, 45

Non alius sedare queat: seu iudicis ira

Sit placanda, tuis poterit mitescere verbis.

Non Pylos, aut Ithace tantos genuisse feruntur

Nestora, vel paruae magnum decus vrbis Vlyxen,

Vixerit ille senex quamuis, dum terna per orbem 50

ταυτολόγος; nisi vtrouque
alterum subintelligatur, v.
c. veluti, quum libra aequa
habet pondera, nec hac par-
te plus sedet, *quam ab illa
surgit*; nec ab illa plus sur-
git, *quam ab hac sedet*.
Verum etiam sic admodum
putida est sententia. Ver-
sus 43. 44. ita mihi co-
haerere cum v. 42. viden-
tur: *Qualis*, i. e. quod (*τὸ
sedere* sc. et *τὸ surgere*) alio-
qui fieri solet, quoties in-
aequalia pondera imponun-
tur; quam diu grauior pars
nondum subsidit; nam tum
vacillat, et altera pars sem-
per deprimitur. 46. 47. De-
scribitur duplex orationum
genus, concionum et foren-

sium. 49. *paruae vrbis*, Itha-
cae, quae commune nomen
cum vniuersa insula habe-
bat. 50. sqq. Peccare hoc
loco videtur auctor poëma-
tis in *συμμετρίαν* (vt ita lo-
quar) poëticam, qui, com-
paraturus Messallam Nesto-
ri et Vlyssi, posterioris de-
scriptioni totos *triginta*
versus, priori, Nestori, vix
duos impendit. Sed socium,
hac quidem in re, habet
Catullum in Epithalamio
Pelei, qui pariter fabulam
de Theseo, per versus *du-*
centos quum traxisset, alte-
ram, huic coniunctam, de
Ariadne a Baccho rapta, so-
lis *quatuordecim* versiculis
absoluit: nisi, quod apud

C

Saecula fertilibus Titan decurrerit horis:
 Ille per ignotas audax errauerit vrbes,
 Qua maris extremis tellus excluditur vndis.
 Nam Ciconumque manus aduersis reppulit armis:
 Nec valuit Lotos coeptos auertere cursus: 55
 Cessit et Aetnaeae Neptunius incola rupis,
 Victa Maroneo foedatus lumina Baccho.
 Vexit et Aeolios placidum per Nerea ventos.
 Incultos adiit Laestrygonas, Antiphatenque,

Catullum huius vitii (si modo vitium est) ratio aliqua ex totius poematis consilio reddi potest; (v. not. nostr. ad Cat. Epith. v. 252) apud Tibullum nemo forsasse causam claudicantis quasi descriptionis reperiet; imo totum hoc de Vlyse episodum valde inepte intrusum videtur. 51. *fertilibus — horis.* Horae sunt quatuor anni tempora, fons et causa fertilitatis. 53. *excluditur.* Sane, vt etiam ill. Heynius iam monuit, mollius foret, *includitur*, nisi compositum pro simplici, *clauditur*, dictum accipias. Sed tamen etiam sine hac explicatione ferri posse arbitror, quia tamen tellus et mare se inuicem excludunt, et vbi alterum est, ibi alterum esse non potest. 54. *Ciconum*, erant hi gens Thraciae, ad quo-

rum oram Vlysses, Troia domum petiturus, appellabatur, eosque vincebat. *Adversa arma*, non sunt *infelicia*, sed *nude contraria, opposita.* 55. *Lotos*, Africae insula, in qua herbam crevisse, aiunt, dulcem, cuius ea vis esset, vt, qui eam gustassent, domum redire obliuiscerentur, vnde suos Vlysses per vim in nauem retrahere coactus est. *coeptos auertere cursus*, Ithacam petituros retinere et impedire. 56. *Aetnaeae — rupis*, Polyphemus, Cyclops, Neptuni filius. Nota fabula. 57. *Victa — Baccho*, i. e. orbatus (per Vlysem) oculo vno, quod eum vini Maronei (Thracici) vis in fominum pertraxerat. Mire h. l. enallage numeri in voce *lumina* contra veritatem poeta abusus est. 58. *Vexit*, secum in naue. 58. 59. *Laestrygonas*, populum Italiae,

Nobilis Artacie gelida quos irrigat vnda, 60
 Solum nec doctae verterunt pocula Circes:
 Quamuis illa foret Solis genus, apta vel herbis,
 Aptaque vel cantu veteres mutare figuras.
 Cimmericorum etiam obscuras accessit ad arces,
 Quis nunquam candente dies adparuit ortu, 65
 Siue supra terras Phoebus, seu curreret infra.
 Vidit, vt, inferno Plutonis subdita regno,
 Magna Deum proles leuibus discurreret umbris,
 Praeteriitque cita Sirenum littora puppi.
 Illum, inter geminae nanterum confinia mortis, 70
 Nec Scyllae faeuo conterruit impetus ore,
 Quum canibus rapidas inter freta serperet vndas,
 Nec violenta suo consumsit more Charybdis,
 Vel, si sublimis fluctu confurgeret imo,
 Vel, si interrupto nudaret gurgite pontum. 75
 Non violata vagi fileantur pascua Solis,

quorum rex Antiphates, ἄν-
 Ἰρωποφάγος erat. Artacie
 fons, non procul ab vrbe
 Laestrygonum. 64. Cimme-
 riorum populi ad fines Oce-
 ani habitantes, apud quos
 perpetuae esse tenebrae, a
 poetis feruntur. 66. Siue —
 infra. Hunc versum ill.
 Heynius de solis conuersio-
 ne ad tropicum Capricorni
 et reditu ad Tropicum Can-
 cri explicat; ego, quidni
 de quotidiana diei ac noctis
 vicissitudine, multo simpli-
 cius explicari possit, causam
 nullam video. 68. Ma-
 gna Deum proles sunt he-

roës, quos Vlysses apud in-
 feros vidit. leuibus umbris,
 inter umbras, vt ill. Hey-
 nius explicat, vel quoad
 umbras, h. e. tenuia corpu-
 scula, quum pars diuinior,
 Φῆν, in caelo esset. 70.
 geminae — mortis, i. e. na-
 vigantem inter duplex mor-
 tis periculum, Scyllam et
 Charybdim. 72. freta. Nisi
 pro hac voce legatur fera,
 quod et nonnulli iam con-
 iecerunt, et codices aliqui
 habent, sanus sensus ex hoc
 versu elici vix potest. 75.
 Vel si — pontum, h. e. si,
 vndas perrumpendo, sua-

Non amor, et foecunda Atlantidos arua Calypsus,
Finis et errorum miseri, Phaeacia tellus.

Atque, haec seu nostras inter sunt cognita terras,
Fabula siue nouum dedit his erroribus orbem; 80
Sit labor illius; tua dum facundia maior.

Iam te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam castris praeducere fossam,
Qualiter aduersos hosti defigere ceruos,
Quemue locum ducto melius fit claudere vallo, 85
Fontibus vt dulces erumpat terra liquores;
Vt facilisque tuis aditus fit, et arduus hosti,
Laudis et assiduo vigeat certamine miles.

Quis tardamue sudem melius, celeremue sagittam

dum maris aperiret, vt oculis cerni posset. 77. *Calypsus*. Calypso erat Atlantis filia, in insula Ogygia prope Siciliam, apud quam Vlysses septem annos integros fertur commoratus esse. 78. *Phaeacia tellus*, seu Corcyra, in qua tum regnabat Alcinous, qui Vlysses hospitio exceptum, post longos errores domum naue reducendum curabat. 79. *sunt cognita*, consequens pro antecedente, *contigerunt*. 80. *Fabula — orbem dedit* est assignauit, finxit; Sensus autem vtriusque versus: Siue haec vere in nostra terra contigerint, siue extra hanc contigisse, a poetis fingantur. Nam sane dubitauere quidam ve-

teres, annon errores Vlyssis in Oceano Atlantico extra orbem nostrum contigerint? 81. Hic finitur digressio poetae de Vlysses, non longa minus, quam inepta, quae etiam fit ineptior, quod tam praecise, nec addita comparatione cum Messallae eloquentia, abrumpitur. 84. *aduersos — ceruos*. Cerui sunt, quos nostri appellant *Spanische Reuter*; aduersos hosti, i. e. appolitos ei parti, vnde hostis aggressurus est. 86. *erumpat*, i. e. emittat, effundat, actiue. 89. *Quis — iecerit*. Scil. inter milites tuos. Nam de ipso Messalla hae exercitationes vix possunt intelligi, quoniam non imperatoris sunt, sed militum.

Iecerit, aut lento perfregerit obuia pilo? 90
 Aut quis equum celerem arctato compescere fraeno
 Possit, et effusas tardo permittere habenas?
 Inque vicem modo directo contendere cursu?
 Seu libeat curuo breuius compellere gyro?
 Quis, parma seu dextra velis, seu laeua tueri, 95
 Siue hac, siue illac veniat grauis impetus hastae,
 Amplior, aut signata citâ loca tangere funda?
 Iam simul audacis veniunt certamina Martis,
 Aduersisque parant acies concurrere signis:
 Tunc tibi non desit, faciem componere pugnae, 100
 Seu sit opus, quadratum acies consistat in agmen,
 Rectus vt aequatis decurrat frontibus ordo:
 Seu libeat duplici seiunctim cernere Marte,
 Dexter vti laeuum teneat, dextrumque finister
 Miles, fitque duplex geminis victoria castris. 105

Sed tamen de iis recte iudicare belli ducem oportet; vnde hoc quoque iudicium a poeta in laudibus Messallae ponitur. 93; 94. Hic modo ac seu opponuntur, pro modo — modo — aut seu — seu, quod optimi scriptores etiam facere solent. Caeterum inter varias virorum doctorum coniecturas, quibus *curuo* displicet, Ayrmanni maxime mihi arridet, legentis: *paruo*, quoniam haec vox sequenti *breuius* magis conuenit. Neque enim in antecedentibus de *longiori* gyro quidquam praecesserat. Ac gyrum omnem *curuum* esse, per se

liquebat. 95. *dextra — laeua*, sc. loca. *Siue hac, siue illac*, paulo insolentius, pro: *prout vel hac, vel illac*. 97. *Amplior*, melior, dexterior, paratior. 100. *non desit*, sc. ars seu facultas. *Desit pro defuerit*, i. e. profecto non deerit. 101-105. Duplex pugnae genus describitur, alterum simplicis et formae quadratae, (*Bataillon quarré*) alterum, duorum cornuum, vt fit iusto in praelio. *Cernere simplex* pro composito *decernere* praelio, Marte, pugna. *Laeuum — dextrum* sc. hostem, *teneat*, sibi oppositum habeat. 105. *geminis*

At non per dubias errant mea carmina laudes.
 Nam bellis experta cano; testis mihi victae
 Fortis Iapydiae miles, testis quoque fallax
 Pannonius, gelidas passim disiectus in Alpes:
 Testis Arupinas et pauper natus in armis. 110

Quem, si quis videat, vetus ut non fregerit aetas,
 Terna minus Pyliae miretur saecula famae:
 Centum foecundos Titan renouauerit annos:
 Ipse tamen velox celerem super edere corpus
 Gaudet equum, validisque sedet moderator habe-
 nis. 115

Te duce, non alias, conuersus terga domator
 Libera Romanae subiecit colla catenae.
 Nec tamen his contentus eris, maiora peractis
 Instant, compertum est veracibus ut mihi signis,
 Quis Amythaonius nequeat certare Melampus. 120

castris, i. e. bipartitis. 106.
 Iam exemplis et factis has
 laudes poeta confirmat. 108.
Iapydiae etc. A. V. C. 718.
 719. Iapydes, natio Libur-
 nica Pannonii, et aliae vi-
 cinae gentes aduersus Au-
 gustum rebellarant, quas
 omnes Messalla, a. 720 vi-
 cit. Hinc *fallax* Pannonius
 dicitur, propter hanc ipsam
 rebellionem. 110. *Arupinas*,
 Arupini, oppidi Iapydiae,
 incola. 111. *vetus aetas*,
 vno verbo, senectus. 112.
Pythiae famae, magnam Ne-
 storis senectutem. 113. *re-
 nouauerit*, i. e. quantumuis
 centum annos, vivat. 114.

edere corpus, in equum tol-
 lere, sicut *edita loca* dici-
 mus. 116. *Te duce, non alias*,
 h. e. non alio duce, quam
 te, seu, ante tua tempora.
 Aut, si referas ad *conuersus*.
 domator (sc. equorum) an-
 tea nunquam in fugam ac-
 tus. De Arupinatibus ad-
 huc, an de alio populo ser-
 mo sit, cuius nomen in cor-
 rupto hoc loco lateat, in-
 certum est. 120. *Amythao-
 nius Melampus*, celeberrimus
 veterum vates, Amythaonis
 filius. Sensus: quae ne op-
 timus quidem vates melio-
 ra ac certiora suppeditare

Nam modo fulgentem Tyrio subtemine vestem
 Indueras, oriente die, duce fertilis anni,
 Splendidior liquidis quum sol caput extulit vndis,
 Et fera discordes tenuerunt flamina venti,
 Curua nec affuetos egerunt flumina cursus; 125
 Quin rapidum placidis etiam mare constitit vndis,
 Nulla nec aërias volucris perlabitur auras,
 Nec quadrupes densas depascitur aspera sylvas:
 Quin largita tuis sunt muta silentia votis.
 Iupiter ipse, leui vectus per inania curru 130
 Adfuit, et coelo vicinum liquit Olympum,
 Intentaque tuis precibus se praebuit aure,
 Cunctaque veraci capite annuit; additus aris,
 Laetior eluxit structos super ignis acervos.
 Quin, hortante Deo, magnis insistere rebus 135
 Incipe: non iidem tibi sint aliisque triumphis,
 Non te vicino remorabitur obuia Marte
 Gallia, nec latis audax Hispania terris:
 Nec fera Theraeo tellus obsessa colono:
 Nec, qua vel Nilus, vel, regia lympha, Choaspes 140

possit. 121. *Nam modo.* Iam
 consulatum, a Messalla, A.
 V. C. 727. initum, descri-
 bit poëta, et omnia eius
 anni felicia. *Tyrio subtemi-
 ne,* filo purpureo distinctam.
 125. *nec adfuetos — cursus,*
 i. e. substituerunt, admira-
 tione tui, et Augusti, col-
 legarum, vt statim v. sq.
 mare constitisse dicitur.
 128. *quadrupes — aspera,*
 faeva bellua, vel hirsuta,
 vt caprae. 134. *acervos, thu-*

ris. 135. *hortante Deo,* per
 fausta haec omnia. 137.
Non te. Incipit hinc iam
 poëta. per *μεγισμὸν* haud
 inelegantem, Messallae sui
 fortia facta, mox speranda,
 augurari. 139. *Theraeo.* H.
 I. Africa intelligitur. Thera
 insula fuit maris Cretici, a
 colonia Lacedaemoniorum
 habitata, vnde postea non-
 nulli Batto duce, profecti
 Cyrenen in Africa condi-
 derunt. 140. *regis lympha,*

Profuit, aut rapidus, Cyri dementia, Gyndes
 Radit Arecteos haud vna per ostia campos.
 Nec, qua regna vago Tomyris finiuit Araxe,
 Impia nec faeuis celebrans conuiuia mensis,
 Vltima vicinus Phoebos tenet arua Padaeus, 145
 Quaque Histrus, Tanaisque Getas rigat, atque Mo-
 fynos.

Quid moror? Oceanus ponto qua continet orbem,
 Nulla tibi aduersis regio sese offeret armis.
 Te manet inuictus Romano Marte Britannus,
 Teque interiecto mundi pars altera Sole. 150

Choaspes, Parthiae fluuius, ex quo solo reges illius aquam solent bibere, 141. *Cyri dementia*, *Gyndes*, Babyloniae flumen, quod Cyrus incredibili labore in 360 canaliculos diduxit, auctore Herodoto, L. I, 189. 202. et L. V. 52. *dementia*, signum et indicium eius dementiae 142. *Arectaeos*, i. e. Babylonios vel Assyrios, ubi regio est Artacene, simili nomine, quod Scaliger, legens *Aractene*, ei etiam similis reddidit. 144. *Impia nec*, repetendum hic ex, v. anteced. *qua*. 145. *Padaeus*, Indus, a Padaeis, Indica gente. 146. *Mosynos* seu Mosynoecos, populum Geticum, ad Pontum Euxinum. Caeterum in hoc *μεγισμῶ*, concinnitas quaedam animaduertitur, binis quippe versibus singulas

caeli plagas describentibus, praeter Septentrionem, quae quatuor continet. 148. *aduersis*, oppositis, nihil amplius, vt supra v. 84. 149. *inuictos* — *Britannos*. Inuaserat quidem ante illud tempus iam Caesar Britanniam, sed haec expeditio, rapido incurfui, quam bello iusto, fuerat similior. Hinc recte *inuictam* *adhuc a Romanis Britanniam* dicit. 150. *Interiecto* — *sole*. *Sol interiectus* zonam torridam, *pars mundi altera*, regiones ultra hanc sitas, i. e. zonam temperatam australem, significat. Quas quum certo praeuideret poeta, Messallam nunquam aditurum esse, tanto ineptius hoc siue laudis, siue vaticinii merito debet videri, de homine priuato. Alia res est apud Virgilium

Nam circumfuso confidit in aëre tellus,
 Et quinque in partes toto disponitur orbe.
 Atque duae gelido vastantur frigore semper.
 Illic et densâ tellus absconditur vmbra,
 Et nulla incepto perlabitur vnda liquore; 155
 Sed durata riget densam in glaciemque niuemque;
 Quippe vbi non vnquam Titan superingerit ortus.
 At media est Phoebi semper subiecta calori,
 Seu propior terris aestiuum fertur in orbem,
 Seu celer hibernas properat decurrere luces. 160
 Non ergo presso tellus confurgit aratro,
 Nec frugem segetes praebent, nec pabula terrae;
 Non illic colit arua Deus, Bacchusue, Ceresue,
 Nulla nec exustas habitant animalia partes.
 Fertilis hanc inter posita est, interque rigentes, 165
 Nostraque, et huic aduersa solo pars altera nostro,

Aen. VI. 795 sqq. vbi partim de Augusto principe fermo est, partim Anchisae apud inferos id vaticinium tribuitur. Et tamen hic poëtae versus probe attendendus est, quia ex eo pendet atque apta est tota sequens digressio de quinque zonis; quae, si modo excusationem habere debet vel potest, ea ex hoc versu eiusque sensu, paulo obscuriore et poëtico, erit petenda. 152. *toto disponitur orbe.* Mira videri ac dura possit constructio: *tellus orbe toto disponitur, sed toto orbe,*

est idem quod, κατὰ τὸν ἑαυτῆς κύκλον, q. d. ac totus illius orbis est quinquepartitus. 155. *incepto — liquore,* eo cursu, qualem primum ingressa est, i. e. vt prona fluat. 156. *glaciemque niuemque,* Hendiadys pro *glacie niuosa,* aut *niuem glacie concretam.* 157. *superingerit,* desuper ingerit, infundit. 159-60. Descriptio aestatis ac hiemis; illius per motum solis versus Tropicum cancri; huius per breuitatem dierum. 164. *Nulla nec,* vel Graecismus est, pro *vlla nec,* vel *nec*

Quas vtrinque tenens similis vicinia coeli
 Temperat, alter et alterius vires necat aër.
 Hinc placidus nobis per tempoto vertitur annus,
 Hinc et colla iugo didicit submittere taurus, 170
 Et lenta excelsos vitis censeendere ramos,
 Tondeturque seges maturos annua partus,
 Et ferro tellus, pontus confinditur aere.
 Quin etiam structis exsurgunt oppida muris.

Ergo vbi per claros ierint tua facta triumphos, 175
 Solus utroque idem diceris magnus in orbe,
 Non ego sum satis ad tantae praeconia laudis,
 Ipse, mihi non si praescribat carmina Phoebus.
 Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,
 Valgius: aeterno propior non alter Homero. 180
 Languida non noster peragit labor otia, quamvis
 Fortuna, ut mos est illi, me aduersa fatiget.
 Nam mihi quum magnis opibus domus alta niteret,
 Cui fuerant flauis ditantes ordine fulci
 Horrea, foecundas ad deficientia messes. 185

ponitur pro *ne quidem*;
 quamquam prius malim. 167
vicinia caeli, ornate pro
caelum, simpliciter, nec in
vicinitatis notione argutan-
 dum. 168. *Alter* — aër, i.
 e. calorem frigus temperat,
 ac vice versa. 169. *tempora*,
 sc. quatuor illa, ver, hye-
 mem etc. 172. *maturos* —
partus, int. *κατά*, Graeco
 more. 175. *ierint*, hoc est,
 claros triumphos, eorum-
 que veluti seriem quandam,

pepererint. 176. *utroque* —
orbe, utraque zona tempe-
 rata. 178. *non, si*, ne tum
 quidem, si etc. 179. *magnis*
possit se accingere rebus, sc.
 canendis, aut *res* sunt car-
 mina, *ἔπος*, quanquam hoc
 sensu diceretur paulo inu-
 sitatius. 181. *Languida* —
otia, non possum otiosus te
 videre, tantas res gerentem
 vel gesturum. 185. *fecun-
 das* — *messes*, quae ne iuf-
 ficerent quidem ad messes

Cuique pecus denso pascebant agmine colles,
 Et domino satis, et nimium furique, lupoque;
 Nunc desiderium superest: nam cura nouatur,
 Quum memor anteaetos semper dolor admouet annos.

Sed licet asperiora cadant, spolierque relictis, 190
 Non te deficient nostrae memorare Camoenae,
 Nec solum tibi Pierii tribuentur honores:
 Pro te vel rapidas ausim maris ire per vndas,
 Aduersis hyberna licet tumeant freta ventis:
 Pro te vel solus densis subsistere turmis, 195
 Vel paruum Aetnaeae corpus committere flammae.
 Sum quodcunque, tuum est, nostri sit paruula cura,
 Sit tibi, quanta libet; si fit modo; non mihi regna
 Lydia, non magni potior sit fama Gylippi,
 Posse Meleteas nec malle mittere chartas. 200

recipiendas. 186. *Cuique*,
 et cui. 188. *nam cura no-
 uatur*. Non opus esse ar-
 bitror, cum ill. Heynio pro
nam conicere nunc, quan-
 quam elegantissima conie-
 ctura est, si sic interprete-
 mur: *nam quotidie, mea
 cura*, h. e. sollicitudo ani-
 mi propter ereptos mihi a
 militibus agros, *se renouat*,
 quoties annos exactos re-
 cordor. *Cum semper pro
 quoties paulo dicitur inusi-
 tatus*. 195. *subsistere tur-
 mis*, me obiicere, earum
 impetum ferre. 196. *paruum
 — corpus, paruum dicit, vel*

quia vere paruum erat, vel
 quia, cum salute Messallae
 comparatum, parui pretii
 futurum sit. 197. Luculen-
 ta comparatio: Ego totus
 tuus sum, tu modo exigua
 tui veluti parte meus sis.
 199. *Gylippi*. Hic Graeco-
 rum dux absurdissime hic
 intrusus est: ego sine hae-
 sitatione quorundam lectio-
 nem sequar: *Philippi*, sc.
 Macedonis, quem ideo haud
 dubie posuit, quia filium
 eius, multo patre maiorem,
 versus non capiebat. 200.
Posse — chartas, i. e. ne
 malle quidem Homericis
 carmini par carmen posse

Quod tibi si versus noster totusue, minusue,
 Vel bene sit notus, summo vel ineret in ore,
 Nulla mihi statuent finem te fata canendi.
 Quin etiam, mea quum tumulus contexerit ossa,
 Seu matura dies celerem properat mihi mortem, 205
 Longa manet seu vita, tamen, mutata figura
 Seu me finget equum, gyro percurrere campos
 Doctum, seu tardi pecoris sim gloria taurus:
 Siue ego per liquidum volucris vehar aëra penna,
 Quandocunque hominem me longa receperit aetas, 210
 Inceptis de te subtexam carmina chartis.

scribere. 201 - 202. Singu-
 laris haud dubie pro plura-
 li: Si tibi carmina mea, vel
 omnia, vel ex parte, nota
 sint etc. 205. *matura dies*,
 praematura mors; seu ci-
 tius moriar, seu serius. 206.
 sqq. *mutata figura* Seu me

finget equum. Ornate di-
 ctum. *figura mutata me fin-*
get equum, taurum, volu-
crem etc. pro: ego plane
mutatus, ero equus etc. Ce-
 terum Pythagoricam h. l.
μετεμψύχωσι respici, facile
 vel pueri intelligent.

P R O O E M I V M

in Lucani Pisonem,

Quanquam hoc ingenii poetici monumentum ex eodem
 genere est, ex quo superius, hoc est, ex Panegyrico,
 tamen haud paulo maiores spiritus, maius ingenium, di-
 ziozem denique carminis venam prodit; quod attente et
 accurate perlegendibus obscurum esse nullo modo potest.
 Lucani nomen praefert, quod est in multis antiquis codi-
 cibus; neque ea res cum historia pugnat, quum Pisonem
 illum, cuius laudes hoc carmen continet, non modo Luca-

no aequalem fuisse, verum etiam singulari hunc amicitia
 fouisse, quin in magna illa aduersus Neronem conspira-
 tione virumque periisse, satis constet. Et tamen mihi vi-
 dentur multa commemorari posse, quae illud Lucaño sup-
 positum esse, haud improbabiler persuadeant: primum,
 quod Statius Siluarum L. II. 7. qui locus est de hoc poëta
 paene classicus, inter caetera eius carmina, (quaedam etiam
 nunc deperdita) huius mentionem nullam iniicit; alte-
 rum, (quod haud paulo firmiter arbitror, quoniam est
 ex internorum argumentorum genere, quae hodie vo-
 cant, et ex ipso carmine ducitur) quod scribendi genus in
 hoc carmine longe dissimile est eius, quod in Lucani Phar-
 salia nunc quoque obseruare licet. Nam in hac, constat,
 orationem esse tumidam, affectatam, et abruptam, inter-
 dum, quod grauis ubique auctor et ingeniosus vult videri,
 obscuram. At in nostro carmine per omnia dominatur
 ordo rerum lucidus, color quidam laetus et hilaris, oratio
 floridior, versus molliter fluentes, et magna suauitate con-
 diti. Denique nescio, an huc referam Suetonii in vita
 Lucani extrema locum: Poëmata etiam eius praelegi
 memini, confici vero ac venalia proponi, non tantum
 operose ac diligenter, sed inepte quoque. Qui etsi
 est paulo obscurior, tamen hoc docet, iam illo aeuo, quo
 Suetonius viuebat, (seu quisquis est auctor illius vitae,
 Suetonio certe aequalis) iam tum igitur, hoc est, non longe
 a Lucani morte, exstitisse, qui sub eius nomine carmina
 confingerent; id enim ibi conficiendi verbo significari,
 Bynkershoekius recte coniecit Obs. Iur. Rom. III. 18.

Quidquid autem huius rei sit, de quo nolim equidem
 pertinaciter contendere, dignum certe videtur carmen, quod
 diligenter et accurate cognoscatur ab adolescentibus, iis-
 que ad imitandum in simili re, si qui satis ingenii ad poë-
 sin attingendam habeant, proponatur. Vnus certe locus
 ille, v. 133 — 146. Ipsa vices natura subit etc. ipsa
 breuitate commendabilis, qui pulcherrimam, simulque loco
 illi aptissimam digressiunculam in vulgarem illam senten-
 tiam continet: Variatio delectat, quantiuis pretii est, vt
 ex ungue leonem, quod aiunt, facile agnoscas. Neque de-

terior est alter, v. 178 — 196. qui descriptionem habet ludi latruncularum, incredibili cum suauitate coniunctam.

Ceterum ordo ac dispositio carminis panegyrici haec est: Sine exordii ullius ambagibus poeta statim in Pisonem suo laudat: 1) genus, (v. 1 — 24.) 2) eloquentiam forensam, (v. 25 — 64.) 3) prudentiam ciuilem, (v. 65 — 76.) 4) eruditionem atque doctrinam, (v. 77 — 87.) 5) formam corporis egregiam, (v. 88 — 93.) 6) eximias animi virtutes, et quidem: a) beneficentiam, (v. 94 — 99.) b) absentiam fastus erga inferiores, (v. 100 — 124.) c) comitatem ac leporem, (v. 125 — 150.) nominatim in poesi, (v. 151 — 165.) d) dexteritatem miram, nominatim in tractandis armis, (v. 166 — 177.) et in ludendo, (v. 178 — 196.) Epilogus est paulo longior, qui agit de auctore ipso sic, ut 1) patrono se commendet, (v. 197 — 230.) 2) Pisonem rursus laudet (v. 231 — 246.) 3) denique meliora carmina in futurum promittat, (v. 247 — 261.)

M. ANNAEI LVCANI

ad Calpurnium Pisonem Poemation.

Vnde prius coepti surgat mihi carminis ordo,
Quosue canam titulos, dubius feror, hinc tua, Piso,
Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
Nomina, Romanas inter fulgentia gentes;

1. Vnde prius, h. e. potius, melius, Statim, sine exordio ullo, ipsas Pisonis laudes poeta ingreditur. 2. tua, Piso, nobilitas. Hic, C. Calpurnius Piso, Nerone imperante, vnus e principibus ciuitatis erat, cuius virtutes Tacitus, Annal. L, XV. c. 48. copiose commemorat, eumque, narrat, in infelici aduersus Neronem coniuratione (in qua cum aliis multis ipse quoque Lucanus fuit) abruptis brachiorum venis periisse, ib. c. 59. 3. citant, ad canendum inuitant, prouocant. Calpi. Fuit hic

Hinc tua me virtus rapit, et miranda per omnes 5
 Vita modos: quae, si deesset tibi forte creato
 Nobilitas, eadem pro nobilitate fuisset.

Nam quid imaginibus, quid auitis fulta triumphis
 Atria, quid pleni numero Consule fasti,
 Profuerint, si vita labat? perit omnis in illo 10
 Nobilitas, cuius laus est in origine sola.

Felix, qui tantis animum natalibus aequas,
 Et partem tituli, non summam, ponis in illis,
 Ipse canendus eris: nam quid memorare necesse est,
 Ut domus a Calpo nomen Calpurnia ducat? 15

Claraque Pisonis tulerit cognomina prima,
 Humida callosa cum pinferet hordea dextra?

Nec, si cuncta velim, breuiter decurrere possim:

vnus e quatuor filiis, quos
 Numa rex, praeter Pompe-
 liam, filiam, dicitur habuif-
 se, Calpum, Pomponem,
 Pinum, et Mamercum, a
 quibus quatuor insignes Ro-
 manorum familiae, Calpur-
 nii, Pomponii, Pinarii, et
 Mamerci, descenderint. Sed
 Plutarchus, qui haec refert
 in Numa, (p. 134-35. ed.
 Steph.) ipse fabulam esse
 putat, ad adulandum his
 gentibus excogitatam. 6.
forte creato, i. e. casu, et
 obscuris natalibus. 16. 17.
Pisonis dextra. Omissus est
 in his versibus casus sub-
 iecti, ideoque supplendus:
aliquis de tuis maioribus;
 aut, ἀπὸ νοῦν̄ repetendum:
domus; quod posterius etsi

fiat, tamen deinde ad *pin-*
feret superior ille: *aliquis*,
 erit supplendus. Caeterum
 quis ille Calpurniorum fue-
 rit, qui *Pisonis* nomen pri-
 mum habuit, equidem re-
 perire nondum potui, id-
 eoque eius memoriam puto
 intercidisse. Caeterum il-
 lud *prima* claudicare mihi
 videtur, quia iam aliud ad-
 iectiuum adest, *claraq.* vn-
 de libentius *primum* vel *pri-*
mus legam. *Pinferet*, mo-
 leret, tunderet, *callosa dex-*
tra, dura ex perpetuo la-
 bore rustico, ad laudem in-
 dustriae adiectum epithe-
 ton: Pro *humida* denique
 Ios. Scaliger malebat *fumi-*
da, quia primum hordea
 torrebantur, deinde saxo

Et prius aetheriae moles circumuaga flammae
 Annua bis senis reuocabit mensibus astra, 20
 Quam mihi priscorum titulos operosaeque bella
 Contigerit memorare: manus sed bellica patrum
 Armorumque labor, veteres decuere Quirites,
 Atque illos cecinere sui per carmina vates.
 Nos quoque pacata Pisonem laude nitentem, 25
 Exaequamus auis; tamen, etsi bella quierunt,
 Non periit virtus: licet exercere togatae
 Munera militiae: licet et sine sanguinis haustu
 Mitia legitimo sub iudice bella mouere.
 Hinc quoque seruati contingit gloria ciuis, 30
 Altaque victrices intexunt limina palmae.
 Quin age, maiorum, iuuenis facunde, tuorum

frangebantur. 19. 20. *Et prius-astra*, duo versus luculentissimi iidemque ornatissimi, integri anni solaris descriptionem continentes. 23. *veteres decuere Quirites*. Non dubitavi, vnus litterae mutatione, aliquem certe huic loco sensum inferre, qui in vulgato: *docuere*, plane nullus fuerat. Videtur autem mihi poeta hoc velle dicere: *Arma et bella veteres Romanos* adhuc rudes moribus et litteris incultos maxime videbantur *decere*, vnde et bellicas maxime eorum laudes poetae Romani, Ennius v. c. et alii recte cecinerunt; at nostra aetate, quae est longe cultior, et Augustos v. c. Maecenates, Virgilios etc. tulit, etiam aliis, quam bellicis, virtutibus, laus et immortalitas parari possunt, quales tu, Piso, mereris etc. Sed tamen vel sic mihi corruptus locus videtur, vt olim Cortio, Lucanum edituro, qui et ipse alius viri docti coniecturam, *decuere*, in notulis commemorarat. Ego in textum ausus sum recipere. 28. *sine sanguinis haustu*. *Haustu* non modo ornat, sed etiam auget; nam plus est *haurire* sanguinem, quam *profundere*, et crudelitatem simul indicat. 31. *Altaque — palmae*. Intexunt, sc. sibi, h. e. palmae domorum foribus innectuntur. Sensus: Non minor

AD CALPURNIVM PISONEM POEMATION. 49

Scande super titulos, et auitae laudis honores,
 Armorumque decus praecede forensibus actis.
 Sic etiam magno iam tunc Cicerone vigente 35
 Laurea facundis cefferunt arma togatis.
 Quaeque, patrum claros quondam visura triumphos,
 Olim turba vias impleuerat agmine denso,
 Ardua nunc eadem stipat fora, cum tua, moestos
 Defensura reos, vocem facundia mittit: 40
 Seu trepidos ad iura decem citat hasta virorum,
 Et firmare iubet centeno iudice causas:
 Seu capitale nefas operosa diluis arte,
 Laudibus ipsa tuis resonant fora. Tu quoque, Piso,
 Iudicis affectum, posseffaque pectora ducis 45
 Victor; sponte sua sequitur, quocunque vocasti:
 Flet, si flere iubes: gaudet, gaudere coactus:
 Et te dante capit iudex, quam non habet, iram.

gloria ex pacis, quam ex
 belli artibus, contingit. 34.
praecede, vince, *supera*:
actis forensibus, eloquen-
 tia. 36. *Laurea facundis* —
togatis. Alludit ad notissi-
 mum Ciceronis versum:
Cedant arma togae; conce-
dat laurea linguae, quo is
 tot odia sibi conflauit. 37
 — 39. *Quaeque* — *Olim tur-*
ba — *nunc eadem*, pro:
 Quanta olim; — tanta nunc.
 41 — 43. *Seu trepidos* —
causas, *Seu capitale* — *ar-*
te. Duplex causarum foren-
 sium apud Romanus genus
 innuit, priuatas, et publi-
 cas. *Illae* iudicabantur a

centumuiris, et ad contro-
 uersias priuatas de nexis,
 municipiis, tutelis, testa-
 mentis, haereditatibus etc.
 pertinebant; *hae* ad crimina
 publica, caedes, furta, ve-
 neficia, peculatum etc. et
 iudicabantur a iudicibus,
 quos praetor dederat. Ad
illarum iudicia habenda cen-
 tumuiros libera republica,
 Quaestorii, sub Augusto
 autem (Suet. Aug. c. 36.)
 Decemuires stlitibus s. liti-
 bus iudicandis, hasta posita,
 solebant conuocare, seu co-
 gere. Id poeta h. l. innuit.
 Sensus ergo est: *seu priua-*
tam causam aliquam agas,
 D

Sic auriga solet feruentia Theffalus ora
 Mobilibus fraenis in aperto flectere campo, 50
 Qui modo non solum rapido permittit habenis
 Quadrupedi, sed calce citat, modo torquet in auras
 Flexibiles rictus, et nunc ceruice rotata
 Incipit effusos in gyrum carpere cursus.
 Quis non attonitus iudex tua respicit ora? 55
 Quis regit ipse suam, nisi per tua pondera, mentem?
 Nam tu, siue libet pariter cum grandine nimbos,
 Denfaque vibrata iaculari fulmina lingua,
 Seu iuuat adstrictas in nodum cogere voces,
 Et dare subtili viuacia verba catenae, 60
 Vim Læertiadae, breuitatem vincis Atridae.
 Dulcia seu maui, liquidoque fluentia cursu
 Verba, nec incluso, sed aperto pingere flore,
 Inclyta Nestorei cedit tibi gratia mellis.

seu publicam. 49. sqq. Comparat iam artem Pisonis in flectendis iudicum animis cum equite Theffalo, qui in ludis Circensibus, varie equo uti solet. *Auriga* ex veteri linguae latinae usu *equitem* notat; descendit enim ab *aurea*, s. *orea*, quod frenum est, quoniam *ori* equorum appenditur. *Theffali* autem equitandi peritia erant longe celeberrimi, quo nomine apud omnes poëtas, frequentissime occurrunt. 52. *calce citat*, etiam, sponte currentem, tamen calcaribus instigat. 53. *ceruice rotata*, equo ob-

lique in dextram aut sinistram subito flexo. 54. *carpere cursus* plane poëticus verbi usus, ut *somnos carpere*, *iter carpere*. Ergo h. l. simpliciter, *effuse currere*: 56. *regit — mentem*, flectit, mouet, intendit. 57. sqq. His octo versibus tria, ni fallor, orationis genera, quamquam paulo obfcurius, proponuntur, sublime, tenue, et mediocre, quorum in illo Ulysses, in isto Agamemnonem, in hoc denique Nestorem, olim regnasse, omnes autem a Pione vinci, contendit. *Primo* generi tribuit vim, affectum

Nec te, Piso, tamen populo sub iudice sola 65
 Mirantur fora; sed numerosa laude Senatus
 Excipit, et meritas reddit tibi curia voces.
 Quis digne referat, qualis tibi luce sub illa
 Gloria contigerit, qua tu, reticente Senatu,
 Cum tua bis senos numeraret purpura fascēs, 70
 Caesareum grato cecinisti pectore numen?

er linguam tonantem et fulgurantem, quale quondam de Demosthene dictum constat; *secundo* brevitatem (id enim est, *adstrictas voces in nodum cogere*) ita, ut connexio non statim in oculos incurrat, (haec sunt *subtiles vivacium*, hoc est, *gravius*, et aculeos in auditoris animo relinquentium, *verborum catenae*) *tertio* denique flumen dulcedinem, et *floridam* dictionem hic enim est *flos*, non *inclusus*, h. e. non raro aut quasi latentem, ut in tenui oratione, sed *apertus*, h. e. large inspersa oratio tropica, unde maxime huius generis dulcedo solet existere. Hunc locum ego in pulcherrimis et maxime concinnis huius opusculi numeraverim. 66. *numerosa laude senatus*, exquisitius, pro numerosus, frequens senatus laudibus te excipit. Iam ad orationes in senatu habendas transit. 67. *meritas — voces*, i. e. acclamationes, congratulationes.

70. *Cum tua — fascēs*, i. e. quum consulatum susciperes. Hunc tamen consulatum nulli nec Fasti, nec scriptores habent, qui quidem exstant. Unde Theod. Rycius ad Taciti Ann. L. XV, 48. coniicit, quia Lucanum nondum vicesimum aetatis annum excesserit, septimo, autem ac vicesimo a. V. 818. (a Chr. 66) occisus sit, innui h. l. annum. V. 818, quo Nero ipse II, et L. Piso consules fuerint, quorum huic, Lucio, noster Caius Calpurnius Piso, siue frater, siue patruelis, inde a Calendis Jul. successerit. Atque haec viri docti coniectura mihi quidem videtur eo verisimilior, quia notus admodum est mos, ab Augusto inde inductus, ut multi anni haberent plures Consules, qui vocabantur *Suffecti*. Talis etiam fortasse noster Piso, per alterum eius anni semestre fuit. 71. *grato — numen*, Haud dubie innuit orationem sollem-

Huc etiam tota concurrat ab vrbe iuuentus,
 Auditura virum, si quando iudice fesso
 Turbida prolatis tacuerunt iurgia rebus:
 Tunc etenim leuibus veluti proludit in armis, 75
 Compositisque suas exercet litibus artes.
 Quin etiam facilis Romano profuit ore
 Graecia, Cecropiaeque sonat gravis aemulus vndae.
 Testis, Acidalia quae condidit alite muros,
 Euboicam referens fecunda Neapolis arcem. 80

nem, qua gratias agebant noui consules imperatoribus, et cuius exemplum adhuc exstat in Plinii panegyrico, ad Traianum laudandum dicto. 72. Huc, in curiam. 73. si quando etc. Sensus est: Quoties feriae sunt, nec iudicia in foro habentur, ubi te causas agentem audiant, in curiam omnes confluunt, ut ibi certe eloquentiam tuam admirentur. *Prolatis rebus* est formula vetus Romanorum, qua *iustitium seu feriae* indicantur, quae non semel apud Plautum ac Ciceronem occurrit. Idem plane h. l. denotant formulae: *iudice fesso* et *compositis litibus*. 78. *sonat*, ipse Piso scil. et *Cecropiae vndae*, hoc est, Atticorum eloquentiae, *aemulus*. 79 - 80. *Testis — arcem*. Locus paulo accuratius explicandus. *Acidalia* appellatur Venus, a fonte Acidalio, ad Orcho-

menon Boeotiae sito; *Acidaliae* ergo *alites* sunt columbae, Veneri sacrae et propriae, *Euboica arx* est castellum Cumanum cum ipsa vrbe, *Cumis*, quae colonia est Chalcidensium, ex Euboea, maris Aegaei insula. Ex his ipsis autem Cumis deinde alia rursus colonia digressa, Neapolin seu Parthenopen condidit, a Parthenope sic dictam, Eumeli filia, quae hanc coloniam fertur duxisse, augurium columbae, ab Apolline missae, secuta. (v. Statii Silv. IV, 8. v. 47 - 49) Haec, valde poetica, si ornatu suo exuantur, planius ita effarentur; „Testis poeticae facultatis tuae est Neapolis, a Cumanis, seu Chalcidensibus, columbae ductu condita.“ Quaeritur iam, quatenus Neapolis eam testetur? Hoc illa faciebat per ludos sacros quinquennales, seu certamina Musica, et

Qualis, io Superi, qualis nitor oris amoenis
Vocibus? hinc solido fulgore micantia verba
Implevere locos: hinc exornata figuris
Advolat, excusso, velox sententia, torno.

Magna quidem virtus erat, etsi sola fuisset, 85
Eloquio sanctum modo permulcere Senatum,
Exornare pios modo, nunc onerare nocentes.

Sed super ista mouet plenus grauitate serena
Vultus, et insigni praestinguit imagine visus.

gymnica, quae illa in vrbe ab Augusti inde aetate instituta fuerant, et quibus Oratores, Musici, Poëtae alijque artifices inter se certabant. Ad eosdem non semel alludit Statius in Syluis, v. c. III, 2, 62. sqq. etc. classicus autem locus est, ni fallor, apud Strabonem, L. V. p. 246. B. (edit. Casaub.) vbi sic de Neapoli disserit: Πλεῖστα δ' ἔχνη τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐνταῦθα σώζεται, γυμνάσια τε καὶ ἐφηβικά, Φρατρίαι, καὶ ὀνόματα Ἑλληνικά, καὶ περ ὄντα Ῥωμαίων, Νυνὶ δὲ πεντετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μισικός τε καὶ γυμνικός ἐπὶ πλείυς ἡμέρας. ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Eosdem intelligit Suetonius, Aug. c. 98. et in honorem Augusti institutos esse dicit; vtrum ab ipso, an ab aliis? diserte non addit. 82-84. hinc solido — torno.

Laudat Pisonem ab eloquentia insigni, in illis ludis Neapolitanis demonstrata. Solidus fulgor verborum, h. l. inani vano opponitur; hinc verba solido fulgore micantia, sunt verba, quibus verus quidam splendor et ornatus inest, vt statim post: sententiae figuris exornatae ei tribuuntur. Implevere locos, pro vtitiori loca, h. e. audientium et circumstantium aures implent, delectant vocis grauitate. Sententia velox aduolat, i. e. non dura et contorta est tua oratio, sed prompta et fluens. Excusso torno, tropus ab artificibus petitus, qui ebur tractant; et hoc instrumento, vtuntur. Hunc tornum Piso dicitur excussisse, i. e. abiecisse, ne nimium poliendo orationem corrumpere, et affectatam redderet. Tria igitur in Pisonis eloquentia poëta laudat: orationis ornatum, ver-

Talis inest habitus, qualem nec dicere moestum, 90
 Nec fluidum; laeta sed tetricitate decorum
 Possumus: ingenitae stat nobilitatis in illo
 Pulcher honos, et digna suis natalibus ora.

Additur huc et iusta fides, et plena pudoris
 Libertas, animusque mala ferrugine purus: 95
 Ipsaque possessio mens est opulentior auro.

Quis tua cultorum, iuuenis facunde, tuorum
 Limina pauper adit, quem non animosa beatum
 Excipit, et subito iuuat indulgentia censu?

Quodque magis dono fuerit pretiosius omni, 100
 Diligis ex aequo: nec de fortuna clientum,
 Natalesue mouent: probitas spectatur in illis.

Nulla superborum patiuntur dicta iocorum;
 Nullius subitos adfert iniuria risus.

Vnus amicitiae summos tenor ambit et imos. 105
 Rara domus tenuem non aspernatur amicum,
 Raraque non humilem calcat fastosa clientem.

borum flumen, vocisque et
 actionis suauitatem, graui-
 tate mixtam. 91. *Nec fluidum*,
 mollitiae diffluentem. 96. *Ipsaque*
 — auro. Proprie loquendo aurum
 non est opulentum, sed opulentos
 reddit. Itaque hoc loco *opulentior*,
 quamquam paulo durius et insolentius,
 poni censendum est pro *prae-
 stantior*. 98. *animosa*, h. e. satis
 virium et animi habens ad vincendos
 avaritiae et diffidentiae insultus. Ali-
 ter certe hoc, epitheton,

explicare, fateor, me nescire. 99. *subito* — censu, h. e. sta-
 tim exsoluis, quod dare ali-
 cui decreuisti, nec longas
 egentium preces exspectas. 103. *patiuntur*,
 scil. a te clientes tui pauperes. 104. *Nullius*
 — iniuria, int. abs te profecta: tu
 neminem deridendum aliis praebes,
 subito. h. e. quum nihil minus,
 quam hoc, sperasset. 105. *Rara* —
 non aspernatur, i. e. paucae sunt do-
 mus ac familiae, quae non aspernentur
 etc. 108. *Illic*.

Illic casta licet mens, et sine crimine constet
 Vita, tamen probitas cum paupertate iacebit.
 Sed lateri nullus comitem circumdare quaerit, **110**
 Quem dat purus amor, sed quem tulit impia merces.
 Nec quisquam vero pretium largitur amico,
 Quem regat ex aequo, vicibusque regatur ab illo:
 Sed miserum parua stipe munerat, vt pudibundos
 Exercere sales inter conuiuia possit. **115**
 Ista procul labes, procul haec fortuna refugit,
 Piso, tuam, venerande, domum; tu mitis, et acri
 Asperitate carens, positoque per omnia fastu,
 Inter ut aequales vnus numeraris amicos:
 Obsequiumque doces, et amorem quaeris amando. **120**
 Cuncta domus varia cultorum personat arte;
 Cuncta mouet studium; nec enim tibi dura clientum
 Turba rudisue placet, misero quae freta labore,
 Nil nisi summoto nouit praecedere vulgo:

Ita constanter editiones; ego libentius legerim: *illi, clienti.* 110-115. *Lateri comitem circumdare* ornatius, quam vulgare: *amicum sibi adsciscere.* *Pudibundi sales,* passiuè pro *pudendi*; nam alias *pudibundus* actiuè modo vsurpatur, pro *is, quem pudet.* Caeterum sensus horum versuum est: Nemo iam amicum sibi quaerit, vel vero amore ductus, vel virtutis vtrunque adiuuandae studio, sed vel propter utilitatem, ab eo sperandam, vel, vt scurram inter epulandum habeat. 121-

122. *Cuncta, i. e. cunctos,* qui ad familiam tuam pertinent, *studium, h. e. amor tui mouet,* i. est agiles ad tibi inferuendum reddit. 123. *misero quae freta labore,* quae superba est, potestate illa, summouendi vulgum, quoties te, in publicum prodeuntem, praecedunt. Haud dubie lictores ac viatores Pisonis intelligit, quos ipsos ille non rudes ac *τυχόντας,* sed probos et honestos, soleat sibi ad haec ministeria deligere. 125. *Sed virtus numerosa iuuat.* Equidem hoc loco ab-

Sed virtus numerosa iuuat. Tu pronus in omne 125
 Pectora ducis opus, seu te grauiora vocarunt,
 Seu leuiora iuuant; nec enim facundia semper
 Adducta cum fronte placet: nec semper in armis
 Bellica turba manet: nec tota classicus horror
 Nocte dieque gemit; nec semper Cnossius arcu 130
 Destinat, exempto sed laxat cornua neruo;
 Et galea miles caput, et latus ense resoluit.
 Ipsa vices natura subit, variataque cursus
 Ordinatur, inuersis et frondibus explicat annum.
 Non semper fluidis adopertus nubibus aether 135
 Aurea terrificis obcaecat sidera nimbis.
 Cessat hiems, madidos et ficcat vere capillos:

stractum pro concreto, et si-
 mul hypallagen esse puto,
 pro: *numerus* seruatorum
 ac ministrorum, *virtuti de-*
ditus, quia *turbae rudi*, v.
 122. non *virtus*, sed *nume-*
rus opponitur 126. *tu pro-*
nus — *opus*, tu aliorum ani-
 mos ad te allicis, quidquid
 demum suscipias. *Grauiora*
et leuiora, quae sibi h. l.
 opponuntur, sunt *seria* et
ludicra. 128. *Adducta*, con-
 tracta, rugata, Caeterum
 totus hic locus vsque ad v.
 146. est e pulcherrimis to-
 tius opusculi, propter *με-*
ρισμὸν, propter adiectum lo-
 cum communem de vicissi-
 tudine intentionis ac remis-
 sionis, per omnem naturam
 obuia, et propter tropicae

orationis suauitatem. 130.
 131. *nec semper Cnossius ar-*
cu — *neruo*. *Cnossius* h. e.
 Cretensis, intelligitur *miles*
 vel *venator*. Species pro
 genere, vt passim apud poë-
 tas. Quod si *arcu* vera est
 lectio, (nec potius fortasse
arcum vel *arcus*, quar-
 to casu) credam esse casum
 tertium, antiquum, pro *ar-*
cui omisso *ictum*, aut simili,
 hoc sensu: non semper mi-
 les arcu ad inferendos ictus
 utitur. *Cornua* duo arcus
 extrema sunt. 134. *inuer-*
sis — *annum*. *Inuersis* est,
renouatis, et *explicare*, h. l.
 maxime proprium verbum
 de verno anni tempore,
 quo omnia, quae adhuc sub
 terra latuerant, flores, folia,

Ver fugit aestates: aestatum terga laceffit
 Pomifer autumnus, nebulis cessurus, et vndis,
 Ignea quin etiam Superum pater arma recondit, 140
 Et, Ganymedeae repetens conuiuia mensae,
 Pocula sumit ea, qua gessit fulmina, dextra.
 Temporibus seruire decet: qui tempora certis
 Ponderibus pensauit, eum si bella vocabunt,
 Miles erit; si pax, positis toga gestiet armis. 145
 Hunc fora pacatum, bellantem castra decebunt.
 Felix illa dies totumque canenda per orbem,
 Quae tibi, vitales cum primum traderet auras,
 Contulit innumeras intra tua pectora dotes.
 Mira subest grauitas inter fora: mirus, omiffa 150
 Paulisper grauitate, lepos, si carmina forte
 Nectere ludenti iuuat fluitantia versu,
 Aonium facilis deducit pagina carmen.
 Siue chelyn digitis et eburno verberare pulsas,
 Dulcis Apollinea sequitur testudine cantus, 155
 Et te, credibile est, Phoebos didicisse magistro.
 Nec pudeat pepulisse lyram, cum pace serena
 Publica securis exsultent otia terris.

frondes, quasi in conspe-
 ctum prodeunt, ac se ex-
 pandunt. 138. *aestatum ter-
 ga laceffit*, ornatissime, per
 prosopopoeiam, pro sim-
 plici sequitur. 141. *Ganyme-
 deae — mensae*, h. e. in qua
 Ganymedes ei poculum mi-
 nistrat. 143 - 144. *qui tem-
 pora — pensauit*. *Tempora
 ponderibus pensare* est h. l.

videre, vtrum, tempori
 alicui feria an ioca conue-
 niant? sed haec pondera
 esse debent *certa* h. e. cer-
 tis argumentis hoc iudicium
 niti debet. 145. *loca ge-
 stiet*, abstractum pro con-
 creto: *Ipse togatus laetabi-
 tur*. 153. *Aonium — car-
 men*, exquisite, pro sim-
 plici. *tu versus pangis fa-*

Nec pudeat, Phoebea chelys si creditur illis
Pulsari manibus, quibus et contenditur arcus. 160

Ipse fidem mouisse ferox narratur Achilles,
Quamuis mille rates Priameius vreret heros,
Et grauis obstreperet modulatis buccina neruis.

Illo dulce melos Nerëius extulit heros
Pollice, terribilis quo Pelias ibat in hostem. 165

Arma tuis etiam si forte rotare lacertis,
Inque gradum clausis libuit consistere membris,
Et vitare simul, simul et captare petentem:
Mobilitate pedum celeres super orbibus orbes
Flectis, et obliquis fugientem cursibus vrges, 170
Et nunc viuaci scrutaris pectora dextrâ,
Nunc latus aduersum nec opino percutis ictu.
Nec tibi mobilitas minor est, si forte volantem
Aut geminare pilam iuuat, aut reuocare cadentem,

cillime. 154. *Siue*, aut si.
eburno verbere, i. e. plectro.
159. 160. Sensus est: nec
turpe est, si alii sciant, eun-
dem, qui bello praestet,
etiam Musicae artis peritum
esse; 161. *fidem mouisse*, fi-
dibus cecinisse. 162. *Pria-
meius — heros*, Hector, ut
ex Homeri Iliade XV. et
XVI constat. 164. *Nereius
— heros*, Achilles, iam di-
ctus, cuius auus maternus.
Nereus erat. Pro *extudit*
malim legere *extulit*, quod
nonnulli habent; quoniam
tr̄ extudit, notio quaedam

difficultatis inest, quae huic
loco minime conuenit. Ne-
que enim *melos*, quod *ex-
tunditur* vlllo modo *dulce*
esse potest. 167. *Inque gra-
dum — membris*. In *gradum*
vel *gradu consistere*, seu sta-
re, rei gladiatoriae vel gym-
nasticae vocabulum est, de-
notans, aduersario se oppo-
nere, eumque expectare.
Clausa membra h. l. sunt
armis tecta et munita. 171.
scrutaris, i. e. gladio per-
fodis, seu potius, perfossu-
rum te simulas. 174. *gemi-
nare pilam*, i. e. geminato

Et non sperato fugientem reddere gestu. 175

Haeret in haec populus spectacula, totaque ludos
Turba repente suos iam sudabunda relinquit.

Te si forte iuuat studiorum pondere fessum,
Non languere tamen, lusufque mouere per artem:

Callidiore modo tabula variatur aperta 180

Calculus, et vitreo peraguntur milite bella,
Vt niueus nigros, nunc et niger alliget albos,

Sed tibi quis non terga dedit? quis te duce cessit
Calculus? aut quis non periturus perdidit hostem?

Mille modis acies tua dimicat: ille petentem 185

Dum fugit, ipse rapit; longo venit ille recessu,

Qui stetit in speculis: hic se committere rixae

Audet, et in praedam venientem decipit hostem.

Ancipites subit ille moras, similesque ligato

Obligat ipse duos: hic ad maiora mouetur, 190

Vt citus et tracta prorumpat in agmina mandra,

Clausaque deiecto populetur moenia vallo.

Interea sectis, quamuis acerrima surgant

Proelia, militibus, plena tamen ipse phalange,

Aut etiam pauco spoliata milite vincis 195

Et tibi captiua resonat manus vtraque turba.

ictu impellere. 175. fugien-
tem reddere, non est h. l.
facere, vt fugiat, h. e. fu-
gare, depellere, sed potius,
reddere, i. e. reiicere, quan-
do vult fugere, adeoque,
ἐπιζητήσις, antecentis, ca-
dentem reuocare. 177. iam

sudabunda, h. e. etsi iam in
suis ludis celebrandis desu-
dauit, tamen, iis relictis,
te adhuc ludentem specta-
re, non dubitat. 178-196.
Pulcherrimus de ludo la-
trunculorum locus iis etiam
et intellectu facilior futu-

Sed prius emenso Titan versetur Olympo,
 Quam mea tot laudes decurrere carmina possint.
 Felix, et longa iuuenis dignissime vita,
 Eximiumque tuae gentis decus, accipe, nostri 200
 Certus, et hoc veri complectere pignus amoris.
 Quod si digna tuâ minus est mea pagina laude,
 At voluisse fat est: animum, non carmina, iacto.
 Tu modo laetus ades; forsan meliora canemus,
 Et vires dabit ipse fauor! dabit ipsa feracem 205

rus, et lectu iucundior, qui huius Iudi (quamquam a vetere non nihil diuersi) regulas et praecepta satis calenti. *Tabula aperta*, das *offene Bret*, qua luditur calculis. *Vitrei milites*, sunt ipsi calculi, quos veteres vel vitro, vel auro, vel crystallo, vel denique gemmis confectos habebant. *Mandrae* sunt sedes illae et quasi septa, quibus inclusi calculi viam suam tenere coguntur. *Ligare et obligare* est, obsidere seu capere. *Seclis militibus*, i. e. diuisis calculorum quasi copiis. *Plena phalanx*, non est tota, sed integra, nec diminuta per praelium: quod ex opposito patet: *aut pauco milite spoliata*. *Manus utraque* intelligitur non *Pisonis et aduersarii*, sed potius sola *Pisonis*, utroque modo sese habens, i. e. siue plena adhuc, siue pauco milite spoliata. *Captiua tura* i. e.

propter turbum Iapriam. Sensus igitur extremorum quatuor versuum est hic: Quamuis accerrime praelium committis, tamen exercitum tuum in diuersas partes diuidis. Sed quamuis diuidere eum cogeris. tamen, nullo, aut paucissimis certe amissis, soles vincere, ut exercitus tuus, (siue integer adhuc, siue imminutus) propter captos hostes, laudes tuas canere possit. 197. Epilogus, egregio orationis poeticae flumine decurrens. *Emerso — Olympo*; potest et diem et annum integrum denotare; posterius tamen et magis poeticum et hyperbolicum. 200. *nostri*, est genitiuus pluralis, pro *mei*. Ergo *nostri certus*, certus, quanti te faciam, de me satis persuasus. 202. Sensus est: Etsi carmen meum a te probari minime meretur. 205. *feracem — animum*, ingenii ve-

AD CALPURNIVM PISONEM POEMATION. 61

Spes animum: dignare tuos aperire Penates.
 Hoc solum petimus: nec enim me diuitis auri
 Imperiosa fames, et habendi faeva libido
 Impulerant, sed laudis amor: iuuat, optime, tecum
 Degere, cumque tuis virtutibus omne per aeuum 210
 Carminibus certare meis; sublimior ibo,
 Si famae mihi pandis iter, si detrahis vmbra.
 Abdita quid prodest generosi vena metalli,
 Si cultore caret? quid inertis condita portu,
 Si ductoris eget, ratis efficit, omnia quamuis 215
 Armamenta ferat, teretique fluentia malo
 Possit, et excusso dimittere vela rudente?
 Ipse, per Ausonias Aenëia carmina gentes
 Qui sonat, ingenti qui nomine pulsat Olympum.
 Maeoniumque senem Romano prouocat ore, 220
 Forfitan illius nemoris latuisset in umbra,
 Quod canit, et sterili tantum cantasset auena,
 Ignotus populis, si Maecenate careret.
 Qui tamen haud vni patefecit limina vati,
 Nec sua Virgilio permisit nomina soli. 225

nam diuitem. 206. *dignare tuos aperire penates*, phrasis admodum ambigua; potest enim denotare, et *aditum alicui ad se permittere*, et *donis aliquem ornare*. Ergo prudens poëta hunc posteriorem sensum, versibus insequentibus a se amoliri studet, 210. *cum-*

que tuis — certare meis, i. e. certare tecum ita, ut mea carmina in suo genere aequae perfecta sint, ac tuae virtutes. 217. *excusso — rudente*, soluto fune, quo nauis alligata est, altum expansis velis petere. 218. *Ipse*, Virgilius Maro scilicet cuius laudes hinc poëticae

Maecenas Tragico quatientem pulpita caestu
 Euexit Varium: Maecenas alta Thoantis
 Eruit, et populis ostendit nomina Graiis.
 Carmina Romanis etiam resonantia chordis,
 Aufoniamque chelyn gracilis patefecit Horati. 230
 O decus, et toto merito venerabilis aeuo,
 Pierii tutela chori, quo praeside tuti
 Non vnquam vates inopi timuere senectae.
 Quod si quis nostris precibus locus, et mea vota
 Si mentem subiere tuam, memorabilis olim 235
 Tu mihi Maecenas tereti cantabere versu.
 Possumus aeternae nomen committere famae:
 Si tamen hoc vlli de se promittere fas est,
 Et Deus vltor abest: superest animosa voluntas,

canit, eumque cum Home-
 ro comparat. 226. *tragico*
caestu. Habent quidam li-
 bri: *gestu*, quod mihi ma-
 gis placet, quia est conue-
 nientius *τῶ quatientem pul-*
pita, h. e. tragoediis suis
 spectatores mouentem. Cae-
 terum *Varius* ex Horatio
 vel pueris notus: *Scriberis*
Vario fortis etc. 227: *alta*
tonantis Eruit — *nomina*
Graiis. Quod vulgo hic:
Thoantis legitur, pro *tonan-*
tis, nihili est, ac sensu ca-
 ret. Continuare enim h.
 l. poeta videtur sermonem
 de Vario, quem (auctor: *cu-*
ius alta tonantis nomina)
 Maecenas suo fauore et mu-
 nificentia quasi e tenebris

eruat, protrahat, et Graiis
 opponat. *Alta* non retule-
 rim ad *nomina*, sed ad *tonan-*
tis, per Graecismum, pro
 aduerbio *alte* seu *altum to-*
nantis, propter sublimita-
 tem Tragicae poëseos. 230.
gracilis — *Horati*. *Gracilis*
 h. l. laudat, quasi dicat, ve-
 nusti, non tumidi, non ni-
 mis altum petentis, quo-
 niam ex gracilitate corporis
 etiam venustas quaedam
 oritur. Tribus ergo haec-
 tenus exemplis poeta Mae-
 cenatis munificentiam illu-
 strauit, Virgilii, Varii, et
 Horatii. 236. *tereti* — *ver-*
su, rotundo, leniter fluenti
 carmine. 239. *Et Deus vl-*
tor abest, intellige, super-

Ipsaque nescio quid mens excellentius audet. 240

Tu nanti protende manum: tu, Piso, latentem

Exsere. Nos humilis domus, et sincera parentum,

Sed tenuis Fortuna sua caligine celat.

Possumus impositis caput exonerare tenebris,

Et lucem spectare nouam, si quid modo laetus 245

Annuis, et nostris subscribis, candide, votis.

Est mihi, crede, meis animus constantior annis,

Quamuis nunc iuuenile decus mihi pingere malas

Coeperit, et nondum vicesima venerit aetas.

Quod si tam validae mihi robur mentis ineffet, 250

Et solidus primos impleret spiritus annos,

Auderem voces per carmina nostra referre,

Piso, tuas: sed fessa labat mihi pondere ceruix,

Et tremefacta cadunt succiso poplite membra.

Sed nec olorinos audet Pandionis ales 255

biae, si quis maiora viribus suis audeat suscipere, ut eum propterea Dii deserant, et aliis deridendum iactatorem propinent. 242. *Exsere*, in lucem protrahe. 243. *Sed tenuis*. Pro *sed* malim *et*; ferri tamen potest *ro sed*, si commune duobus subiectis verbum, *celat*, de *domo*, vsurpetur tantum ex parte, h. est notione *habendi, tenendi, progignendi*, hoc sensu: *Ortus sum* quidem ex humili domo, et sincera, *sed tenuis census* me obscu-

rum manere cogit, nec finit in lucem prodire. 244. *exonerare*, tropicum, et *exquisitius* vulgari: *exserere liberare*. 248. *iuuenile decus*, barba prima, lanugo. 251. *solidus primos impleret spiritus annos*, ornatæ æ poëticae, pro: si hac prima ætate ingenium meum tanta doctrina, lectione, experientia etc. subactum esset, quantam virilis habere solet. 255. *Pandionis ales*, philomela, a Philomelæ patre, Pandione, Athenarum rege, ap-

Parua referre sonos, nec, si velit improba, possit.
 Sic et Aëdonia superantur voce cicadae,
 Stridula cum rapido faciunt conuicia Soli.
 Quare age, Calliope, posita grauitate forensi,
 Limina Pisonis mecum pete: plura supersunt, 260
 Quae laudare velis, inuenta penatibus ipsis.

pellata. 256. *improba*, h. e. vel maximo conari et intentione, vt labor dicitur *improbus*. 259-60, *posita — mecum pete*, h. e. omiſſa vita Pisonis publica, priuatae iam hinc virtutes obseruemus, quae non adeo oculis omnium sunt expo-

sitae. Nostri dicunt: *Wir wollen den Mann nicht mehr im Staatskleide betrachten, sondern im Schlafrocke kennen lernen*, i. e. quomodo erga suos, uxorem, liberos familiam, amicos, domi se gerat.

PROOEMIUM

in Claudiani quartum Consulatum
 Honorii.

Splendidum profecto et illustre ingenii artisque poëticae monumentum hoc carmen est, atque iure quodam suo non modo inter cetera Claudiani, sed multa quoque aliorum poetarum Latinorum, eminent. Dicatum est consulatui quarto Honorii, qui fuit filius Theodosii M. imperatoris, iunior, natus a. C. 384. suscepitque hanc dignitatem, primum a C. 886, bimus, cum Flauio Euodio, iterum a C. 394. cum Arcadio fratre, tertium, a. C. 396. cum eodem, denique a. C. 398. cum Flauio Euty-chiano, annos natus quindecim. Cuius postremi consularis auspicia Claudianus hoc carmine panegyrico persecutus est. Quo in opere, etsi, quod maxime dolendum est, materia artificem egregium destituit, (quod enim in puero

annorum quatuordecim, eo praesertim stupore et impotentia, qua Honorium fuisse constat, tolerabile, nedum excellens et laude dignum reperias?) tamen ingenium et ars ita eam adiuuerunt, et, (quemadmodum Cicero de coquis, fungos apparantibus, dixit, (ad Div. L. VII, Ep. 26.) in honorem adduxerunt, ut, si quis interim obliuiscatur, quam sit εὐτελής τὸ ὑποκείμενον, nihil hoc carmine reperiri possit inagnificentius ac perfectius. Tanta enim ubique est rerum ipsarum ueritas, grauitas, sublimitas, quin adeo maiestas, ut absolutissimam boni principis imaginem, uiuidissimis et suauissimis coloribus non leuiter adumbret, sed penitus exprimat; tanta singularum imaginum ueritas, et pulchritudo, tanta orationis tropicae suauitas, simulque audacia, tanta figurarum uehementia et grauitas, tam molle denique ac citatum uersuum flumen, ut quasi sponte subnasci, et nunc lenis riuu modo decurrere, nunc, torrentis more, de montibus in uallem praecipitari uideantur. Itaque adolescentibus, ingenium poeticum experturis, inter alia hoc imprimis Claudiani carmen si commendarim, ut legant, lectum relegant, relectum saepius imitando exprimere in re simili conentur, neminem mihi non consentientem ea in re me habiturum, equidem arbitror. Neque uero magnas difficultates eius lectio uel interpretatio illis potest obiicere, post operam, Claudiano, a Casp. Barthio et I. M. Gesnero nauatam, qui duumiri hoc maxime poetae opusculum et ipsi summis laudibus dignum censuerunt, et doctissimis commentariis illustrarunt. Vnde mihi quoque in adspargendis notis pariori esse licuit, ac si qui forte iuuenes plura cognoscendae cupiditate inflammarentur, eos ad horum editiones ablegare.

Ipsa operis descriptio et ordo, in tanta rerum uarietate et magnitudine, admodum simplex, procedit sic, ut poeta, post breuem sollempnium in eundi consularis descriptionem, (v. 1 — 17) primum Theodosium, Africae Comitem, Honorii auum, paucis uersibus celebret, (v. 18 — 40.) deinde huius filium, Theodosium M. Honorii patrem, summis laudibus, maxime bellicis, ef-

E

ferat, (v. 41 — 120.) tum ad ipsum Honorium per-
gat, cuius natales, pueritiam, primas dignitates, et prae-
gressa harum quamlibet fausta omina (non sine admixta
gentili superstitione) late describit, (v. 121 — 211.)
Porro, post reditum ab aliqua sollemni actione in pala-
tium Caesareum, orationem, a patre ad ipsum habitam
fingit, in qua virtutis praecepta imperandique artem om-
nem filio tradit; quae est pars nobilissima, ac veluti arx
huius carminis, qua poetam sibi ipsum, apparet, maxime
placuisse, quum eam tanta diligentia elaborauerit; (v.
212 — 418.) Haec patris praecepta, ostendit iam, exse-
cutum esse Honorium, 1) obeundo orbe Romano: ac vici-
nis gentibus subiugandis, (v. 419 — 487.) 2) seruanda
pace, otio, et legibus, (v. 488 — 517.) 3) exercendis
artibus equestribus, quae ad bellum praeparent, (v. 518
— 564.) Denique, postquam Honorii, quartum consu-
latum suscepturi, in urbem aduentum, eiusque pompam
magnificam descripsit, optima quaeque Romano imperio
in posterum auguratur, (v. 565 — 656.)

CL. CLAUDIANI

De quarto Cons. Honorii Augusti Panegyris.

Auspiciis iterum sese regalibus annus
Induit, et nota fruitur iactantior aula.
Limina nec passi circum priuata morari
Exsultant reduces Augusto Consule fasces.

2. nota fruitur — aula, Nota
dicitur, quia per consula-
tus praecedentes Honorii,
annus ei quasi assuevit, ia-
ctantior, sc. quam, esse so-
lebat tribus praecedentibus.
Statim in signi *μεγιστον* ac
descriptione sollemniam in-
eundi consulatus, carmen
poeta ordit, quae per pro-

CONS. HONORII AVGVSTI PANEGYRIS. 67.

Cernis, vt armorum proceres, legumque potentes 5

Patricios sumunt habitus, et more Gabino

Discolor incedit legio, positisque parumper

Bellorum signis sequitur vexilla Quirini?

Lictori cedunt aquilae, ridetque togatus

Miles, et in mediis effulget Curia castris? 10

Ipsa Palatino circumuallata Senatu

Iam trabeam Bellona gerit, parmamque remouit

Et galeam, sacras humeris vectura curules.

Nec te laurigeras pudeat, Gradiue, secures

Pacata gestare manu, Latiisque micantem 15

Loricam mutare toga, dum ferreus haeret

Currus, et Eridani ludunt per prata iugales.

Haud indigna coli, nec nuper cognita Marti

Vlpia progenies, et quae diademata mundo

Sparfit, Ibera domus: nec tantae vilior vnda 20

Promeruit seriem gentis, Cunabula fovit

popoeiam *anni* etiam magis ornatur. 6. *more Gabino*. Nihil his verbis, quae antiquum vestiendi morem denotant, ad alium recentioris aevi translatis, aliud Claudianus indicat, nisi, illo die sollemni, vestitum militarem cedere debuisse, fere, vt nostra aetate ordinum militarium ductores, in saltationibus sollemnibus, depositis v. c. ocreis, calcaribus, ensibus, calceos ac tibialia serica pedibus induunt. 12. *Iam trabeam*

Bellona gerit etc. Trabea vestis ciuilis est, equitum maxime, pro quibus hic *Bellona* vniuerse ponitur. 16 *haeret* simpliciter dictum pro: quiescit, stat, iam non adhibetur. 17. *Eridani*, non cum *iugales*, sed cum *prata* iungendum est. Sed cur per *Eridani prata* maxime? Quia totum illud sollemne Mediolani actum est. 20 — 23. Sensus: Non poterat, nec debebat ex minori aliqua vnda, fluuio v. c. aut fonte aut riuo, tanta actualis

Oceanus: terrae dominos, pelagique futuros,
 Immenso decuit rerum de principe nasci.
 Hinc processit auus; cui, post Arctoa frementi
 Classica, Massylas annexuit Africa lauros: 25
 Ille, Caledoniis posuit qui castra pruinis,
 Qui medios Libyae sub casside pertulit aestus,
 Terribilis Mauro, debellatorque Britanni
 Litoris, ac pariter Boreae vastator, et Austri.
 Quid rigor aeternus, coeli quid sidera profunt, 30
 Ignotumque fretum? maduerunt Saxone fuso
 Orcades: incaluit Pictorum sanguine Thule:
 Scotorum cumulos fleuit glacialis Ierne.
 Quis calor obsistit forti? per vasta cucurrit
 Aethiopum, cinxitque nouis Atlantâ manipulis. 35
 Virgineum Tritona bibit, sparsosque venenis

gens, quanta et qualis Vlpia s. Theodosia est, quam ex Oceano, aquae omnis parente, oriri. Alludit ad eos philosophos, qui aquam rerum omnium principium statuebant. 24. *auus* Theodosius Comes, mortuus a. C. 377. qui Honorii nostri primus annus fuit. Caeterum hic locus insignis vber-tatis poëticae exemplum esse potest; nam v. 24 — 29. eandem rem poeta quater, nusquam tamen sine suauitate, aut frigide, expressit. 30. *sidera*, i. e. situs, plaga, clima. Notetur h.

l. rursus insignis poëtae ars, in varianda oratione. Habet haec duas partes, Britanniam, et Africam. Quum ergo dixisset: *Quid prodest rigor*, sc. Britannis, contra Theodosium? sequi debebat: *Quid prodest calor* sc. Afris contra eundem? Sed de industria, subiectum in-vertit: *Quid calor obsistit forti?* tanquam prius dixisset: *Quid rigor obsistit forti.* Ad haec talia maxime iuuenes studiosos a magistris attentos reddi velim. Etiam sequentes versus, 35 — 40. sunt longe doctissi-

Gorgoneis vidit thalamos, et vile virentes
 Hesperidum risit, quos ditat fabula, ramos.
 Arx incensa Iubae, rabies Maurusia ferro
 Cessit, et antiqui penetralia diruta Bocchi. 40

Sed laudes genitor longe transgressus auitas,
 Subdidit Oceanum sceptris, et margine coeli
 Clausit opes: quantum distant a Tigride Gades,
 Inter se Tanais quantum Nilusque relinquunt.

Haec tamen innumeris per se quaesita tropaeis, 45

Non generis dono, non ambitione potitus.

Digna legi virtus: vltro se purpura supplex

Obtulit, et solus meruit regnare rogatus.

Nam cum Barbaries penitus commota gementem

Irrueret Rhodopen, et misto turbine gentis 50

Iam deserta suas in nos transfunderet Arctos;

Danubii totae vomerent cum praelia ripae;

Cum Geticis ingens premeretur Mysia plaustris;

Flauaque Bistonios reperirent agmina campos:

Omnibus afflictis, et vel labentibus ictu, 55

mi. 44 — 45. Hic notanda quatuor caeli plagarum non breuior, quam concinnior descriptio. 45. *per se quaesita*, int. ab eo sunt. *Per se*, sua virtute, suis laboribus. *Gesnerus*. 47. *purpura supplex*, abstractum pro concreto: Gratianus ipse, imperator, purpuram gerens, tibi societatem imperii sua sponte obtulit. 51, *Iam deserta — Arctos*, i. e. totus septentrio, a barbaris desertus. 53. *Geticis — plaustris*, pro more gentium septentrionalium, quae de plaustris pugnant. 60-69. Triplex comparatio, *prima*, a robusto viro, onus in se suscipiente, *altera*, ab eo, qui naufragium prudentia navis regundae auertit, *tertia*, ex Mythologia petita, a Phoebus, post Phaëthontis lap-

Vel prope casuris, vnus tot funera contra
 Restitit, exstinxitque faces, agrosque colonis
 Reddidit, et leti rapuit de faucibus vrbes.
 Nulla relicta foret Romani nominis vmbra,
 Ni pater ille tuus iam iam ruitura subisset
 Pondera, turbatamque ratem, certaue leuasset 60
 Naufragium commune manu. Velut ordine raptō,
 Cum procul insanae traherent Phaëthonta quadrigae,
 Saeuiretque dies, terramque et stagna propinqui
 Haurirent radii, solito cum murmure toruis 65
 Sol occurrit equis: qui postquam rursus heriles
 Agnouere sonos; rediit meliore magistro
 Machina concentusque poli, currusque recepit
 Imperium, flammaeque modum: sic traditus illi,
 Seruatusque Oriens. At non pars altera rerum 70
 Tradita, bis possessa manu, bis parta periclis,
 Per varium gemini scelus erupere tyranni
 Tractibus occiduis: hunc saeva Britannia fudit,
 Hunc sibi Germanus famulum delegerat exsul,
 Ausus vterque nefas, domini respersus vterque 75
 Infantis iugulo. Nouitas audere priori

fum machinam vniuersi in
 ordinem i redigente. 64.
 dies effectus pro causa, dies
 pro calore et ignibus. 65.
 haurirent, exhaurirent, sc.
 humoribus. 70. pars altera
 rerum, h. e. Occidens. 72-
 gemini — tyranni, Maxi-
 mus, e Britannia, Arboga-

stes, e Germania. 74. Ger-
 manus — exsul: Eugenius,
 rhetor, ab Arbogaste impe-
 rator subornatus. 75-76.
 Ausus vterque — domini —
 vterque — iugulo. Domini
 sunt Gratianus, et Valenti-
 nianus II, ille a Maximo,
 per Andragathium, hic ab

Suadebat, cautumque dabant exempla sequentem,
 Hic noua moliri praeceps: hic quaerere tuta
 Prouidus; hic fufis, collectis viribus ille.
 Hic vagus excurrens: hic intra claustra reductus, 80
 Diffimiles: sed morte pares; euadere neutri
 Dedecus, aut mistis licuit procumbere telis.
 Amiffa specie, raptis insignibus, ambo
 In vultus rediere fuos, manibusque reuinctis
 Oblati, gladiis submittant colla paratis, 85
 Et vitam veniamque rogant. Pro damna pudoris!
 Qui modo tam denfas nutu mouere cohortes,
 In quos iam dubius sese libraverat orbis,
 Non hoftes victore cadunt, fed iudice fontes.
 Damnat voce reos, petiit quos Marte tyrannos. 90
 Amborum periere duces; hic fponde carina
 Decidit in fluctus: illum fuus abftulit enfis:
 Hunc Alpes, hunc Pontus habet. Solatia caefis
 Fratibus haec vltor tribuit: necis auctor vterque;
 Labitur; anguftas par victima mitigat Vmbra. 95
 Has dedit inferias tumulis, iuuenumque duorum

Eugenio per Arbogasten, interfectus, nouitas, noui et imperati fuffeffus. priori, Maximo. 77. fequentem, Eugenium. Hunc enim Maximi interitus cautiorem reddidit. 82. *miftis — telis*, in acie, et aperto praelio, auf dem Bette der Ebre. 83-85. Sensus est: Vterque ad priftinam feruilem conditio-

nem (*vultus fuos*, h. e. qui ipfos proprie decebant) reiecti, a iudice capitis damnabantur. 88. *librauerat*, inclinauerat, modo in hunc modo in illum, fuo pondere. 89. 90. Versus ipfa concinnitate admirabiles. 91. *hic*, Andragathius. 92. *illum*, Arbogasten. 93. *caefis fratribus*, Gratiano et

Purpureos merito placavit sanguine Manes.
 Illi iustitiam confirmauere triumphi;
 Praesentes docuere Deos. Hinc saecula discant,
 Indomitum nihil esse pio, tutumque nocenti. 100
 Nuntius ipse sui longas incognitus egit,
 Praeuento rumore, vias, inopinus vtrumque
 Perculit, et clausos montes, vt plana, reliquit.

Exstruite immanes scopulos, attollite turres,
 Cingite vos fluuiis, vastas opponite silvas, 105
 Garganum Alpinis, Apenninumque nivalem,
 Permissis sociate iugis, et rupibus Aemum
 Addite Caucasus: inuoluite Pelion Ossae:
 Non dabitis murum sceleri: qui vindicat, ibit.
 Omnia subsident meliori peruia caussae. 110

Nec tamen oblitus ciuem, cedentibus atrox
 Partibus infremuit. Non insultare iacenti
 Malebat: mitis precibus, pietatis abundans,
 Poenae parcus erat: paci non intulit iram.
 Post acies odiis idem, qui terminus armis. 115
 Profuit hoc vincente capi, multosque subactos
 Prospera laturae commendauere catenae.

Magnarum largitor opum, largitor honorum

Valentiniano II. *ultor*. Theodosius M. 98. *Illi — triumphi*, int. Theodosii M. de Maximo et Eugenio acti, iustitiam diuinam demonstrarunt. 101. *Nuntius ipse sui*, sc. Theodosius. 104. *Exstruite*, rebel-

les quasi praesentes alloquitur poeta. 109. *ibit*, transibit, ista claustra, penetrabit, perumpet, vindex aliquis a Deo immissus, 112. *infremuit*, crudelem se exhibuit. 117. *Prospera laturae*, i. e. allaturae sc.

Pronus, et in melius gaudens conuertere fata.

Hinc amor, hinc validum devoto milite robur; 120

Hinc natis mansura fides: hoc nobilis ortu

Nasceris, aequaeva cum maiestate creatus,

Nullaque priuatae passus contagia fortis.

Omnibus acceptis vltro te regia solum

Protulit, et patrio felix adolescens in ostro, 125

Membraque, vestitu numquam temerata profano,

In sacros cecidere sinus. Hispania patrem

Auriferis eduxit aquis: te gaudet alumno

Bosporus. Hesperio de limine surgit origo:

Sed nutrix Aurora tibi. Pro pignore tanto 130

Certatur: geminus te ciuem vindicat axis,

Herculis et Bromii sustentat gloria Thebas;

Haesit Apollineo Delos Latonia partu,

Cretaque se iactat, tenero reptata Tonanti.

Sed melior Delo, Dictaeis clarior oris, 135

Quae dedit hoc Numen, regio. Non litora nostro

fata. 118. *largitor* sc. fuit.

121. *Hinc natis mansura*

fides, hinc omnes ciues tui

et exercitus non tibi tan-

tum, sed toti etiam genti

tuae fidem seruabunt per-

petuo. 122-127. *aequaeva*

— cecidere sinus. Totus lo-

cus egregie poëticus, nihil

aliud describit, nisi talem,

qualem posteriora tempora

Bo phyrogennetam appella-

runt i. e. qui, patre impe-

rante, demum nascitur. Ta-

lis utique Honorius erat,

quum Theodosius, a. C. 379

Imperator esset factus, ille

autem quinquennio post, a.

C. 384. nasceretur. 128.

Auriferis — aquis, Tagi

fluminis. 129-131. Vide,

quomodo pariam rem, lo-

cum natalem, ingenium

poetae statim ad maius

quiddam accommodet. 133.

Haesit, h. e. quum ante in

Sufficerent angusta Deo: nec inhospita Cynthi
Saxa tuos artus duro laefere cubili.

Acclinis genitrix auro, circumflua gemmis,

In Tyrios enixa toros: vlulata verendis **140**

Aula puerperiis. Quae tunc documenta futuri?

Quae voces auium? quanti per inane volatus?

Quis vatum discursus erat? Tibi corniger Ammon,

Et dudum taciti rupere silentia Delphi,

Te Persae cecinere Magi, te sensit Etruscus **145**

Augur, et inspectis Babylonius horruit astris.

Chaldaei stupuere senes, Cumanaque rursus

Intonuit rupes, rabidae delubra Sibyllae.

Nec te progenitum Cybeleius aere sonoro

Lustravit Corybas: exercitus vndique fulgens **150**

Adstitit. Ambitus signis angustior infans

Sentit adorantes galeas, redditque ferocem

Vagitem lituis. Vitam tibi contulit idem,

Imperiumque dies. Inter cunabula Consul

Prouehēris, signas posito modo nomine fastos, **155**

Donaturque tibi, qui te produxerat, annus.

Ipsa Quirinali paruum te cinxit amictu

mari vaga nataisset, a Neptuno tandem fixa est. 140. *vlulata*, strepitum, clamores, et tumultum exprimit, siue de puerpera ipsa, siue de gratulantibus intelligas. Vtrumque ferri potest, et auctores habet doctos interpretes. 141-148. Luxu-

ria poëtica in fingendis faustis ominibus. *Rupere silentia*, ad quae dudum videlicet fuerant quasi condemnati. *Horruit* Babylonius, quia tuam praeuidebat magnitudinem. 149-150. *Nec te* — *Corybas*, sicuti Iouem, recens natum. 152. *ferocem*

Mater, et ad primas docuit reptare curules.

Vberibus sanctis, immortalique Dearum

Crescis adoratus gremio: tibi saepe Diana 160

Maenaios arcus, venatricesque pharetras

Suspendit, puerile decus: tu saepe Mineruae

Lufisti clypeo, fuluamque impune pererrans

Aegida, tractasti blandos interritus angues.

Saepe tuas etiam, iam tum gaudente marito, 165

Velavit Regina comas, festinaque voti

Praesumptum diadema dedit: tum laenibus vlnis

Sustulit, et magno porrexit ad oscula patri.

Nec dilatus honos; mutatus principe Caesar

Protinus aequaris fratri: nec certius vnquam 170

Hortati Superi: nullis praesentior aether

Affuit omnibus: tenebris inuoluerat atra

Lumen hiems, densosque Notus collegerat imbres.

Sed mox, cum solita miles te voce leuasset,

Nubila dissoluit Phoebus, pariterque dabantur 175

sceptra tibi, mundoque dies. Caligine liber

Bosporus aduersam patitur Chalcedona cerni.

Vagitum, Magnum et sub-
lime epitheton, dum ne
Honrius eum diceretur
edidisse. 159. *Vberibus san-*
ctis, cum Gesnero de fictio-
ne poetae intelligendum,
censeo, quasi Iunonem aut
Cererem lactasse Honorium
dicat. 160. *tibi* h. e. in vsus
tuos futuros. 163. *impune*,
ita, vt non, sicut alii mor-

tales, eius adspectu obri-
gesceres. 170. *fratri*, Ar-
cadio; *nec certius*, nec vn-
quam certioribus omnibus
Dii, approbationem suam
significarunt. 147. *solita* —
voce leuasset, consueta ac-
clamatione te in tribunal
vel clypeum sustulisset, ex
more illorum temporum.
177. *aduersam* e regione

Nec tantum vicina nitent: sed tota repulsis
 Nubibus exiit Thrace, Pangaea renident,
 Insuetosque palus radios Maeotica vibrat. 180
 Non Boreas nimbos, non Sol ardentior egit.
 Imperii lux illa fuit; praefagus obibat
 Cuncta nitor: risitque tuo natura sereno.
 Visa etiam medio populis mirantibus audax
 Stella die, dubitanda nihil, nec crine retuso 185
 Languida, sed, quantus numeratur nocte Bootes.
 Emicuitque plagis alieni temporis hospes
 Ignis, et agnosci potuit, cum Luna lateret,
 Siue parens Augusta fuit, seu forte reluxit
 Divi fidus aui, seu te properantibus astris 190
 Cernere sol patiens coelum commune remisit:
 Apparet, quid signa ferant. Ventura potestas
 Claruit Ascanio, subita cum luce comarum
 Innocuus flagraret apex, Phrygioque volutus
 Vertice, fatalis redimiret tempora candor. 195
 At tua coelestes illustant omina flammae,

Constantinopoleos, in Asia
 iacentem. 179. *Pangaea*,
 sc. culmina, aut simile.
 Pangaeus, Thraciac mons.
 181. *ardentior*, nomen ad-
 iectivum, pro adverbio *ar-*
dentius, i. e. celerius, cita-
 tius. 184. *audax*; Audaciam
 stellae tribuit, valde publi-
 citer, quasi illa *auderet*
 claro die apparere. Haud
 dubie tota res est fictio poë-

tica. 189. *parens Augusta*,
 Aelia Flaccilla, Theodosii
 coniux prior, a. C. 385 mor-
 tua; altera fuit Galla Pla-
 cidia, a. C. 390. vita defun-
 cta. 191 *caelum commune*
remisit. Sensus: sol permi-
 sit alicui stellae, vt secum
 communiter, h. e. claro die,
 in caelo appareret. 192 —
 195. vid. Virgil. Aen. 2, 682.
 ad quem locum Claudianus

Talis ab Idaeis primaevus Iupiter antris
 Possessi stetit arce poli, famulosque recepit,
 Natura tradente, Deos, lanugine nondum
 Vernabant vultus, nec adhuc per colla fluebant 200
 Moturae conuexa comae: tum scindere nubes
 Discebat, fulmenque rudi torquere lacerto.
 Laetior augurio genitor, natisque superbus
 Iam paribus, duplici fultus consortē redibat,
 Splendebatque pio complexus pignora curru. 205
 Haud aliter summo gemini cum patre Lacones,
 Progenies Ledaëa, sedent: in utroque relucet
 Frater, utroque soror; simili chlamys effluit auro:
 Stellati pariter crines, iuvat ipse Tonantem
 Error, et ambiguae placet ignorantia matri: 210
 Eurotas proprios discernere discit alumnos.

Vt domus excepit reduces, ibi talia tecum
 Pro rerum stabili fertur ditione locutus:

alludit. *Fatalis candor* a
 fatis, a Deo immissus. Ho-
 norium in eo praesert Ascra-
 nio, quod in huius capite,
 h. e. in terris modo, omen
 apparuerit, illius vero causa
 ipsum caelum arserit. 199.
Natura tradente. Gesne-
 rus hic locum Callimachi,
 hymn. in Iov. v. 66. sqq.
 comparat; quem ego huic
 nostro non esse similem pu-
 to. Callimachus enim caus-
 sas commemorat, *cur* Ioui
 imperium traditum sit; sed

Claudianus dicit, *quis ei*
 tradiderit. Si quid video,
 nonnulla h. l. Spinozismi
 sunt vestigia. 203 *genitor*,
 tuus sc. Theodosius. 206.
Lacones, Castor et Pollux,
 Ledaë, ex Ioue filii, Hele-
 naë fratres. 211. *Eurotas*
 flumen prope Spartam, ubi
 iuventus se exercebat lu-
 dendo, currendo, nando
 etc. 213. *pro stabili -- di-*
tione, i. e. ut te idoneum
 redderet ad imperium, quod
 ex eius veluti manu accep-

»Si tibi Parthorum folium fortuna dediffet,
 »Care puer, terrisque procul venerandus Eois 215
 Barbarus Arfacio confurgeret ore tiaras:
 Sufficeret sublime genus, luxuque fluentem
 Deside nobilitas poffet te sola tueri.
 Altera Romanae longe rectoribus aulae
 Conditio; virtute decet, non fanguine niti: 220
 Maior et vtilior fato coniuncta potenti,
 Vile latens virtus. Quid enim fubmerfa tenebris
 Proderit obscuro? Veluti fine remige puppis,
 Vel lyra, quae reticet, vel, qui non tenditur, arcus.
 Hanc tamen haud quisquam, qui non agnouerit ante 225
 Semet, et incertos animi placauerit aestus,
 Inueniet. Longis illuc ambagibus itur.

Disce orbi, quod quisque fibi. Cum conderet artus
 Nostros, aetheriis miscens terrena Prometheus,
 Sinceram patri mentem furatus Olympo, 230

turus effes, firmandum et
 stabiliendum. 214. *Si tibi.*
 Incipit hic pulcherrima il-
 la oratio, omnem paene
 philofophiae moralis et ar-
 tis imperandi ambitum com-
 plexa. 216. *Arfacio confur-*
geret ore. *Confurgeret ex-*
quisite pro inesset aut cer-
neretur, vt simul modus,
 quo *inest,* aut *cernitur,* ex-
 primatur. *Os* h. l. totum
 caput est. *Arfacium* dici-
 tur, ab Arface, regni Par-
 thici conditore, a quo suc-

cessores omnes *Arfacidae*
 appellati. 222. *latens,* h. e.
 quando inest homini infi-
 mae fortis ac fortunae. 226.
incertos, ita vocat aestus
 animi seu affectus, quate-
 nus vel recte iis vti, vel
 male, solemus, prodesse,
 vel obesse, humani generis
 vel σωτηρίας, vel pestes esse
 possumus. 227. *ambagibus,*
 non malo sensu, sed sim-
 pliciter pro *longa via.* 228.
Disce orbi, quod quisque fibi,
 h. e. alii suae modo felici-

Continuit claustris, indignantemque reuinxit,
 Et, cum non aliter possent mortalia fingi,
 Adiunxit geminas. Illae cum corpore lapsae
 Intereunt; haec sola manet, bustoque superstes
 Euolat. Hanc alta capitis fundauit in arce **235**
 Mandatricem operam, prospecturamque labori:
 Illas inferius collo, praeceptaque summae
 Passuras dominae, digna statione locauit.
 Quippe opifex, veritus confundere sacra profanis,
 Distribuit partes animae, sedesque remouit. **240**
 Iram sanguinei regio sub pectore cordis
 Protegit, imbutam flammis, auidamque nocendi,
 Praecipitemque sui: rabie succensa tumescit;
 Contrahitur stupefacta metu. Cuique omnia secum
 Duceret, et requiem membris vesana negaret; **245**
 Inuenit pulmonis opem, madidumque furenti
 Praebuit, vt tumidae ruerent in mollia fibrae.
 At sibi cuncta petens, nil collatura cupido
 In iecur, et tractus imos compulsa recessit.
 Quae, velut immanes referat dum bellua rictus, **250**
 Expleri, pascique nequit: nunc verberare curas
 Torquet auaritiae, stimulis nunc flagrat amorum,

tatis causa haec discunt, tu
 et tua, et ciuium causa simul
 debes discere. 231. clau-
 stris, int. corporis. 233. ge-
 minas, sc. mentes alias, sed
 improprie dictas. 236. pro-
 specturamque labori, i. e.
 quae non modo corpori

pena det, sed et, vt ea
 recte soluantur, procuret.
 244. secum duceret, est ab-
 riperet, auferret, vastaret,
 suo impetu. 246. madidum,
 pulmonem scil. 249. com-
 pulsa recessit, ornate pro
 compulsa est. 251-52. curas

Nunc gaudet, nunc moesta dolet, fatiataque rursus
Exoritur, caesaque redit pollentius Hydra.

Hos igitur si quis potuit sedare tumultus, 255

Inconcussa dabit purae sacraria menti.

Tu licet extremos late dominere per Indos,

Te Medas, te mollis Arabs, te Seres adorent,

Si metuis, si parua cupis, si duceris ira,

Seruitii patiere iugum: tolerabis iniquas 260

Interius leges. Tunc omnia iure tenebis,

Cum poteris rex esse tui: procliuior usus

In peiora datur, suadetque licentia luxum,

Illecebrisque effraena fauet. Tunc viuere caste

Asperius, cum prompta Venus. Tunc durius irae 265

Consultitur, cum poena patet. Sed comprime motus:

Nec, tibi quid liceat, sed quid fecisse decebit,

Occurrat, mentemque domet respectus honesti.

Hoc te praeterea crebro sermone monebo,

Vt te totius medio telluris in orbe 270

Viuere cognoscas: cunctis tua gentibus esse

Facta palam: nec posse dari regalibus vsquam

torquet, exquisitius, quam
torquet hominem, curis ob-
rutum. 256. *Inconcussa* —
menti, hoc est, efficit, vt
sublimior illa animi velut
pars, mens pura, τὸ ἡγερμο-
νικόν, libentius, iucundius
ac tutius in sacratio suo,
corpore, habitare possit.

262-64. *procliuior* — *fauet*.
Ante haec subaudienda hic
propositio: *si rex aut im-*
perator sis, adeoque nemo
te ulla re prohibere possit.
267. *decebit*, paulo insolent-
tius, haud dubie, metri
caussa, pro *deceat*. 269. *cre-*
bro sermone, i. e. quasi tibi

Secretum vitiis. Nam lux altissima fati
 Occultum nihil esse finit, latebrasque per omnes
 Intrat, et abstrusos implorat fama recessus. 275
 Sis pius in primis. Nam cum vincamur in omni
 Munere, sola Deos aequat clementia nobis.
 Neu dubie suspectus agas: neu falsus amicis,
 Rumorumue avidus. Qui talia curat, inanes
 Horrebit strepitus, nulla non anxius hora. 280
 Non sic excubiae, non circumstantia pila,
 Quam tutatur amor. Non extorquebis amari:
 Hoc alterna fides, hoc simplex gratia donat.
 Nonne vides, operum quî se pulcherrimus ipse
 Mundus amore liget, ne vi connexa per aeuum 285
 Conspirent elementa sibi? quî limite Phoebus
 Contentus medio, contentus litore Pontus?
 Et, qui perpetuo terras ambitque vehitque,
 Nec premat incumbens oneri, nec cesserit aër?
 Qui terret, plus ipse timet. Sors ista tyrannis 290
 Conuenit: inuideant claris, fortesque trucidant,
 Muniti gladiis viuant, septique venenis
 Ancipites habeant artes, trepidique minentur.

eum saepius repetiissem.
 273. lux altissima fati, or-
 nate, pro conditio, qua for-
 tuna nos super alios multum
 euexit. 276. Sis prius in pri-
 mis, non tam de pietate in
 Deum, angustius dicta, quam
 in homines, patriam, ciues,
 intelligendum esse, docent

statim sequentia. 277. sola
 — nobis pronos aequat Diis.
 278. dubie suspectus, pro
 suspiciosus, diffidens, sensu
 actiuo. 282. amari τὸ φι-
 λᾶσαι, substantiue. 283. al-
 ternata fides mutua, quum
 alteri alter, cui princeps, et
 vicissim, fidit, 292. Ancipi-

F

Tu ciuem patremque geras: tu consule cunctis,
 Non tibi: nec tua te moueant, sed publica, vota. 295
 In commune iubes si quid, censesque tenendum:
 Primus iussa subi, Tunc obseruantior aequi
 Fit populus, nec ferre negat, cum viderit ipsum
 Auctorem parere sibi: componitur orbis
 Regis ad exemplum: nec sic inflectere sensus 300
 Humanos edicta valent, vt vita regentis.
 Mobile mutatur semper cum principe vulgus.
 His tamen effectis, neu fastidire minores,
 Neu pete praescriptos homini transcendere fines.
 Inquinat egregios adiuncta superbia mores. 305
 Non tibi tradidimus dociles seruire Sabaeos;
 Armeniae dominum non te praefecimus orae;
 Non damus Assyriam, tenuit quam femina, gentem:
 Romani, qui cuncta diu rexere, regendi:
 Qui nec Tarquinii fastus, nec iura tulere 310
 Caesaris. Annales veterum delicta loquentur.
 Haerebunt maculae. Quis non per saecula damnat
 Caesareae portenta domus? quem dira Neronis
 Funera, quem rupes Caprearum tetra latebit,

tes artes, i. e. tales, quae non modo aliis, sed etiam ipsis, nocere possint, v. c. vis, scelus, venena, tela, fraudes. 295. *Non tibi*, non prohibet his verbis consuleri suis rebus principem, sed posuit, pro: non tam tibi, quam cunctis, 298. *ferre*, scil. *leges tuas*, tanquam onus. 304. *Neu pete*, h. e. aude, *lass dir auch nicht etwa einfallen*. 306-308. Commemorat meras gentes barbaras et mollitiae infames; quibus Romanos deinde possit opponere. 312. *Haerebunt maculae*, breui-

Incesto possessa seni? Victura feretur 315

Gloria Traiani: non tam quod, Tigride victo,
 Nostra triumphati fuerint prouincia Parthi,
 Alta quod inuectus, fractis, Capitolia, Dacis,
 Quam, patriae quod mitis erat. Ne desine tales,
 Nate, sequi. Si bella tonant, prius agmina duris 320
 Exerce studiis; et faeuo praestruere Marti.

Non brumae requies, non hibernacula segnes
 Eneruent torpore manus. Ponenda salubri
 Castra loco: praebenda vigil custodia vallo.

Disce, vbi densari cuneos, vbi cornua tendi 325
 Aequius, aut iterum flecti: quae montibus aptae,
 Quae campis acies, fraudi quae accommoda vallis:
 Quae via difficilis? Fidit si moenibus hostis,

Tum tibi muralis librato machina pulsu
 Saxa rotet; praiceps aries, protectaque portas 330

Testudo feriat: ruat emerfura iuventus
 Effossi per operta soli. Si longa moretur

Obsidio: tum vota caue fecura remittas,
 Inclusumque putes. Multis damnosa fuere

loquentia; deest enim pro-
 positio: Si quis sibi aut si
 tu ipse tibi, aliquas inusse-
 ris. Hoc iam exemplis il-
 lustrat. 315. *Incesto - seni*
 Tiberio Caesari, de cuius
 turpi in illa insula secessu
 multa habet Suetonius. 321.
praestruere ad bellum, prae-
 para. 322. 323. *Non brumae*
— manus, vti quondam

Hannibali cum suis, post
 pugnam Cannensem, Ca-
 puae accidit. Hoc exem-
 plum haud dubie in animo
 habuit, quum hos versus
 scribebat. 325-31. Quae his
 versibus describuntur, iu-
 ventuti per figuras potius,
 aeri incisae, a Lipsio etc.
 quam multis verborum nu-
 dorum ambagibus, demon-

Gaudia; dispersi pereunt, somnove soluti. 335
 Saepius incautae nocuit victoria turbae.
 Neu tibi regificis tentoria larga redundant
 Deliciis, neue imbelles ad signa ministros
 Luxuries armata trahat: neu flantibus Austris,
 Neu pluuiis cedas: neu defensura calorem 340
 Aurea summoueant rapidos umbracula Soles.
 Inuentis vtare cibus: solabere partes
 Aequali sudore tuas; si collis iniquus,
 Primus ini; sylvam si caedere prouocat vsus,
 Sumta ne pudeat quercum strauisse bipenni; 345
 Calcatur si pigra palus, tuus ante profundum
 Praetentet sonipes. Fluiuos tu protere cursu
 Haerentes glacie: liquidos tu scinde natatu:
 Nunc eques in medias equitum te confere turmas:
 Nunc pedes assistas pediti: tum promptius ibunt 350
 Te socio: tum conspicuus gratusue feretur
 Sub te teste labor. — »Dicturum plura parentem
 Voce subis: —« Equidem, faueant modo Numina
 coeptis,
 Haec effecta dabo: nec me fratrique, tibi que
 Dissimilem populi, commissaque regna videbunt. 355

stranda sunt. 338-39. *neue imbelles* — *trahat*, ornate, *ne tu tecum ipse trahas imbelles ministros* i. e. cateruam hominum inutilem, calones, lixas, foeminas, equos phaleratos, quales v. c. Francogallorum ducum bello septenni huius saeculi, comitatus per Germaniam fuisse constat. 342. *Inuentis*, quos casu quolibet in loco inueneris, non multo demum labore aut arte apparatus. 348. *Haerentes*, concretos, cohaerentes.

Sed cur non potius, verbis quae differis, vsu
 Experior? gelidas certe nunc tendis in Alpes:
 Duc tecum comitem; figant, sine, nostra tyrannum
 Spicula: pallefcatur nostro, sine, Barbarus arcu.
 Italiamne feram, Furiis praedonis acerbi 360
 Subiectam? patiar Romam feruire clienti?
 Vsque adeone puer? Nec me polluta potestas,
 Nec pia cognati tanget vindicta cruoris?
 Per strages equitare libet: da protinus arma.
 Cur annos obicis? pugnae cur arguor impar? 365
 Aequalis mihi Pyrrhus erat, cum Pergama solus
 Verteret, et patri non degeneraret Achilli.
 Denique si princeps castris haerere nequibo,
 Vel miles veniam. — Delibat dulcia nati
 Oscula, miratusque refert: »Laudanda petisti; 370
 Sed festinus amor, Veniet robustior aetas;
 Ne propera, Nec dum decimas emensus aristas
 Aggrederis metuenda viris: vestigia magnae
 Indolis agnosco. Fertur Pellaeus, Epum
 Qui domuit Porum, cum prospera saepe Philippi 375
 Audiret, laetos inter fleuisse sodales,
 Nil sibi vincendum patris virtute relinqui.

360. 61. *praedonis* — *clien-
 ti*, hos duumuiros Euge-
 nium et Arbogasten esse,
 certum est; vtrum *clientem*
 appellet, definire non au-
 deo; nec multum interest.
 363. *cognati* — *cruoris*, Va-
 lentiniani II. caedem per

Arbogasten intelligit, 376.
laetos — *fleuisse sodales*.
 Notetur oppositio inter *fle-
 uisse*, et *laetos*, qua indica-
 tur, sensum illum ambitio-
 nis Alexandrum, etsi adhuc
 puerum, tamen ita pupu-
 gisse, vt ne laetis quidem

Hos video motus, fas fit promittere patri;
 Tantus eris: nostro nec debes regna fauori,
 Quae tibi iam natura dedit. Sic mollibus olim 380
 Stridula ducturum pratis examina regem
 Nascentem venerantur apes, et publica mellis
 Iura petunt, traduntque fauos. Sic pascua paruus
 Vindicat, et nec dum firmatis cornibus audax
 Iam regit armentum vitulus. Sed proelia differ 385
 In iuuenem, patiensque meum cum fratre tuere,
 Me bellante, locum. Vos impacatus Araxes,
 Vos celer Euphrates timeat: fit Nilus vbiq̄ue
 Vester, et, emissio quicquid Sol imbuit ortu.
 Si pateant Alpes, habeat si causa secundos 390
 Iustior euentus, aderis, partesque receptas
 Suscipies, animosa tuas ut Gallia leges
 Audiatur, et nostros aequus modereris Iberos.
 Tunc ego securus fati, laetusque laborum
 Discedam, vobis vtrumque regentibus axem. 395
 Interea Musis, animus dum mollior, insta,
 Et quae mox imitere, legas: nec desinat vnquam
 Tecum Graia loqui, tecum Romana vetustas.
 Antiquos euolue duces: affuesce futurae
 Militiae: Latium retro te confer in aeuum. 400
 Libertas quaesita placet? mirabere Brutum.

sodalium vultibus et ludis pro cuiusque parte et fa-
 opprimi potuerit. 378. *fas-* ciendum et absumendum fit
fit h. e. sufficiat tibi. 382. 389. *imbuit*, audaciori tropo
publica mellis iura petunt, vtitur: imbuit, sc. igneo qua-
pro: quantum sibi mellis, si flumine. 391. *receptas*, sc.

Perfidiam damnas? Metii satiabere poenis.
 Triste rigor nimius? Torquati respue mores.
 Mors impensa bonum? Decios venerare ruentes.
 Vel solus, quid fortis agat, te, ponte soluto, 405
 Oppositus Cocles, Mucii te flamma docebit.
 Quid mora perfringat, Fabius: quid rebus in arctis
 Dux gerat, ostendat Gallorum strage Camillus:
 Discitur hinc, nullos meritis obsistere casus.
 Prorogat aeternam feritas tibi Punica famam, 410
 Regule; successus superant aduersa Catonis.
 Discitur, in quantum paupertas sobria possit.
 Pauper erat Curius, cum Reges vinceret armis.
 Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurum:
 Sordida Serranus flexit Dictator aratra: 415
 Lustratae licetore casae, fascesque salignis
 Postibus affixi: collectae Consule messes,
 Et sulcata diu trabeato rura colono.

Haec genitor praecepta dabat. Velut ille carinae
 Longaeuus rector, variis quem saepe procellis 420
 Exploravit hiems, Ponto iam fessus et annis,
 Aequeoreas alni nato commendat habenas,
 Et casus, artesque docet, quo dextra regatur

ab hostibus, Maximo et Eugenio. 405. *quid fortis agat*, i. e. quantum efficiat, vel non adiutus milite. 411. *successus*, aliorum sc. vel prosperrimus. Vna Catonis mors mille Caesaris victoriis anteferenda etc.

417. 18. *collectae — colono*: Sensus: multo ante, quam consul fieret, ruri egerat, et opus fecerat. 423. *quo dextra regatur sidere*, i. e. cuius nam sideris aspectus eum doceat, quo dextra ipsius nauem debeat impel-

Sidere; quo fluctus possint moderamine falli:
 Quae nota nimborum; quae fraus infida sereni: 425
 Quid Sol occiduus prodat: quo faucia vento
 Decolor iratos attollat Cynthia vultus,
 Adspice nunc, quacunq[ue] micas, seu circulus Austri
 Magne parens, gelidi seu te meruere Triones:
 Adspice; completur votum, iam natus adaequat 430
 Te meritis, et, quod magis est optabile, vincit
 Subnixus Stilicone tuo; quem fratribus ipse
 Discedens clypeum defenforemque dedisti.
 Pro nobis nihil ille pati, nullumque recusat
 Discrimen tentare sui: non dura viarum, 435
 Non incerta maris. Libyae squalentis arenas
 Audebit superare pedes, madidaque cadente
 Pleiade, Gaetulas intrabit Syrtibus undas.
 Hunc tamen inprimis populos leuitate feroces,
 Et Rhenum pacare iubes, Volat ille citatis 440
 Vectus equis, nullaque latus stipante caterua,
 Aspera nubiferas qua Rhaetia porrigit Alpes,

lere, 424. *fluctus* — *falli*.
Falluntur fluctus, si nauta
 iis nec resistat recta via, nec
 se auferri prorsus ab iis si-
 nat. 429. *Magne parens*,
 Theodosium M. iam allo-
 quitur, tanquam inter side-
 ra, siue Australia, huc Bo-
 realia, relatum 430, 31.
 Turpem hic quidem adula-
 torem Claudianus agit, te-
 clamante historia, eo tan-
 tum quodammodo toleran-

dus, quod partem laudis in
 Stilichonem reiicit. 438.
Gaetulas intrabit Syrtibus
undas. *Syrtibus* potest esse
per Syrtes, satis commode,
 sed commodius tamen Ges-
 nerus explicat per ablati-
 uum temporis, pro: *quando*
Syrtes maxime periculosae,
 vt Latini dicunt, *gladiato-*
ribus, ludis etc. 439. *Hunc*,
 Stilichonem haud dubie
 intelligit. 442. *porrigit*,

Pergit, et hostiles (tanta est fiducia!) ripas
 Incomitatus adit: totum properare per amnem
 Attonitos humili Reges ceruice videres. 445
 Ante ducem nostrum flauam sparsere Sicambri
 Caesariem, pavidoque orantes murmure Franci
 Procubuere solo. Iuratur Honorius absens,
 Imploratque tuum supplex Alemania nomen.
 Bastarnae venere truces, venit accola Syluae 450
 Bructerus Hercyniae, latisque paludibus exit
 Cimber, et ingentes Albim liquere Cherusci.
 Accipit ille preces varias, tardeque rogatus
 Annuit, et magno pacem pro munere donat.
 Nobilitant veteres Germanica foedera Drufos, 455
 Marte sed ancipiti, sed multis cladibus emta.
 Quis victum meminit sola formidine Rhenum?
 Quod longis alii bellis potuere mereri,
 Hoc tibi dat Stiliconis iter. Post otia Galli
 Limitis, hortaris Graias fulcire ruinas. 460
 Ionium tegitur velis, ventique laborant
 Tot curuare sinus, seruaturasque Corinthum
 Prosequitur facili Neptunus gurgite classes.

spectandas praebet. 444.
 amnem, Rhenum. 446. 47.
 sparsere — Caesariem, alii
 fudere, non male. Vtrum-
 que subiectionis signum, ac
 seditionis. Caeterum a v.
 446-52. περισπός est admo-
 dum splendidus. 452-54.

tarde — magno — munere.
 Vult indicare, quam beatos
 illi se populi crediderint, si
 se Honorius, post longas
 preces, exorari tandem pal-
 tus esset. 459. iter. Ergo
 ne expeditione quidem bel-
 lica opus erat, sed solo iti-
 nere. 460. Hortaris, nem-

Et puer, Isthmiaci iam pridem litoris exsul,
 Secura repetit portus cum matre Palaemon. 465
 Plaustra cruore natant: metitur pellita iuuentus.
 Pars morbo, pars ense perit. Non lustra Lycaeï,
 Non Erymantheae iam copia sufficit vmbrae,
 Innumeris exusta rogis, nudataque ferro:
 Sic flagrasse suas laetantur Maenala sylvas. 470
 Excutiat cineres Ephyre, Spartanus et Arcas
 Tutior exfangues pedibus proculcet aceruos,
 Fessaque pensatis respiret Graecia poenis.
 Gens, qua non Scythicos diffusior vlla Triones
 Incoluit: cui paruus Athos, angustaque Thrace, 475
 Cum transfret, erat: per te, viresque tuorum
 Fracta ducum, lugetque sibi iam rara superstes;
 Et, quorum turbae spatium vix praebuit orbis,
 Vno colle latent: fitiens inclusaque vallo
 Ereptas quaesivit aquas, quas, hostibus ante 480
 Contiguas, alio Stilico deflexerat actu,

pe Stilichonem tuum. 465. *secura* — *cum matre*, quod iam a barbaris tutos se vident. Palaemonem ideo fortasse *exulem Isthmiaci litoris* a poeta dici, Gesnerus putabat, quod ludos Isthmicos intermissos, propter barbarorum incuriones, queri vellet. 466. *pellita iuuentus*. Perpetuum hoc, apud Claudianum, et coaeuos, *barbarorum*, in primis *Gothorum* et *Sar-*

matarum etc. et h. l. septentrionalium, populorum est epitheton, etsi diserte nomen gentis non adiicitur. 467-70. *non lustra* — *Maenala silvas*. Sensus: Vix omnes Arcadiae sylvae et ligna ad exurenda barbarorum caesorum cadauera sufficiunt. *Copia vmbrae*, est effectus pro causa, *copia lignorum*. *Nudata ferro*, h. e. bipennium ope arboribus suis spoliata. 474-

Mirantemque nouas ignota per auia valles
 Iufferat auerso fluuium migrare meatu.
 Obuia quid mirum vinci, cum Barbarus vltro
 Iam cupiat feruire tibi? Tua Sarmata discors 485
 Sacramenta petit: proiecta fraude Gelonus
 Militat. In Latios ritus transfistis Alani.

Vt fortes in Marte viros, animisque paratos,
 Sic iustos in pace legis, longumque tueris
 Electos, crebris nec succedentibus vrges: 490
 Iudicibus notis regimur, fruimurque quietis
 Militiaeque bonis: ceu bellatore Quirino,
 Ceu placido moderante Numa: non imminet ensis:
 Nullae nobilium caedes: neu crimina vulgo
 Texuntur: patria moestus non truditur exsul: 495
 Impia continui cessant augmenta tributi:
 Non infelices tabulae: non hasta refixas

83. Hac *γήσα* Gesnerus ad historiam alludi putat, quae ab Orosio, L. VII. 37. narretur: *Radagaisum cum ducentis Gothorum millibus metu ac fame in montes Faesulanos, diuino nutu conclusum fuisse.* 483. *fluuium.* Quis hic fluuius fuerit, non additur. Si Gesneri coniectura, modo commemorata, vera sit, Arnun fuisse, mihi probabile est, quia is proximus Faesulano tractui fuit. 484. *Obuia*, h. e. qui armati resistunt; nam oppo-

nuntur *ultro seruituris.* 485. *Sarmata discors.* *Discordes* poeta vocat propter intestina bella, et latrocinia mutua. 490. *crebris succedentibus* h. e. praesidibus, (v. 491.) crebro sibi inuicem succedentibus, et populum vexantibus. 491-93. *fruimurque* — *Numa.* Chiasmus, bona ¹quietis — ³militiae: sub ⁴Quirino — ²Numa: 494. *vulgo*, h. e. per solam vulgi famam, nullo certo auctore, qui ea in loco iudicii pro-

Vendit opes: auida fector non voce citatur.
 Nec tua priuatis crescunt aeraria damnis.
 Munificus largis, sed non et prodigus auri. 500
 Perdurat non empta fides, nec pectora merces
 Alligat. Ipsa suo pro pignore castra laborant.
 Te miles nutritor amat. Quae denique Romae
 Cura tibi? quam fixa manet reuerentia patrum?
 Firmatur senium iuris, priscamque resumunt 505
 Canitiem leges, emendanturque vetustae,
 Acceduntque nouae. Talem sensere Solonem
 Res Pandioniae: sic armipotens Lacedaemon
 Despexit muros, rigido munita Lycurgo.
 Quae sub te vel causa breuis, vel iudicis error 510
 Negligitur? dubiis quis litibus addere finem
 Iustior, et mersum latebris educere verum?
 Quae pietas, quantusque rigor! tranquillaque magni
 Vis animi, nulloque leuis terrore moueri:
 Nec noua mirari facilis. Quam docta facultas 515
 Ingenii, linguaeque modus! Responfa verentur
 Legati, grauibusque latet sub moribus aetas.

bare (*gerichtlich*), sustineat. 497, *refixas*, Gesnerus ita videtur explicare: *quarum tabulae usque ad diem au-
 ctionis pependerit, iam au-
 tem refinguntur.* 501, *nec pe-
 ctora merces Alligat*, h. e. non amplius vteris milite mercenario. 507. *Res Pan-
 dioniae*, i. e. Athenienses, a Pandione, veterrimo rege,

Progne et Philomela, filia-
 bus, satis alias noto. 509. *Despexit*, neglexit, omisit extruere. 510. *caussa bre-
 uis, vel iudicis error.* Haec duo ponit, tanquam minu-
 tias, vt lector inde conclu-
 dat: *Si parua* Honorius tam sollicitate curat; quanto ma-
 gis *magna?* 514 - 15. *leuis*
 — *moueri, facilis* — *mira-*

Quantus in ore pater radiat! quam torua voluptas
 Frontis, et augusti maiestas grata pudoris!
 Iam patrias imples galeas: iam cornus auita 520
 Tentatur vibranda tibi; promittitur ingens
 Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
 Quis decor, incedis quoties clypeatus, et auro
 Squameus, et rutilus cristis, et casside maior!
 Sic cum Threicia primum sudaret in hasta, 525
 Flumina lauerunt puerum Rhodopœia Martem.
 Quae vires iaculis! vel cum Gortynia tendit
 Spicula, quam felix arcus, certique petitor
 Vulneris, et iussum mentiri nescius ictum!
 Scis, quo more Cydon, quâ dirigat arte sagittas 530
 Armenius, refugo quae fit fiducia Partho.
 Sic Amphioniae pulcher sudore palaestrae
 Alcides pharetras Dircaëaque tela solebat
 Praetentare feris, olim domitura Gigantas,
 Et pacem latura polo: semperque cruentus 535
 Ibat, et Alcmenae praedam referebat ouanti.
 Caeruleus tali prostratus Apolline Python,
 Implicuit fractis moritura volumina syluis.

ri, Graeca constructio pro,
ut moueatur, *ut* miretur.
 518. 19. Mera antitheta et
 acumina. 521 - 22. Sensus
 est: Haec initia fortem vi-
 rum promittunt, quem Ro-
 mani vix prae gaudio ex-
 spectare amplius possunt.
 524. *casside*, non est ablati-

uus comparatiui, sed caus-
 sae, *per cassidem, cassidis ope*
 procerior videris. 530.
Cydon, vrbs Cretae, quae
 sagittis, vt reliquae, *Gnos-*
sus, *Gortyna* celebris est.
 536. *ouanti*, laetanti de tan-
 ta filii fortitudine. 538.
fractis, haec vox ingentem

Cum vectaris equo, simulacraque Martia ludis,
 Quis molles sinuare fugas, quis tendere contum 540
 Acrior? aut subitos melior flexisse recursus?
 Non te Massagetæ, non gens exercita campo
 Theffala, non ipsi poterunt æquare bimembres.
 Vix comites alæ, vix te suspensa sequuntur
 Agmina, feruentisque tument post terga draco-
 nes. 545

Vtque tuis primum sonipes calcaribus arsit,
 Ignescunt patulæ nares, non sentit arenas
 Vngula, discussæque iubæ sparguntur in armos.
 Turbantur phalerae, spumosis moribus aurum
 Fumat, anhelantes exsudant sanguine gemmae. 550
 Ipse labor pulvisque decent, confusaque motu
 Caesaries. Vestis radiato murice Solem
 Combibit; ingesto crispatur purpura vento.
 Si dominus legeretur equis, tua posceret vltro
 Verbera Nereidum stabulis nutritus Arion, 555

monstri et longitudinem, et robur innuit, quia spiris suis filias integras et tangebat et frangebatur. 542. *bimembres*, simpliciter sunt Centauri, ex humana et equina figura misti. Plane ita Statius Achill. L. II, 451. 545. *dracones*, signa militaria, draconum effigiem habentia. 547. *non sentit arenas Vngula*; Vtroque modo recte dicitur: *Arena non sentit vngulam*, quatenus

illam cursu veluti superuolet, et: *Vngula non sentit arenam*, quatenus hanc, propter celeritatem cufus ne tangit quidem. Posteriorius poeta h. l. secutus est. 550. *exsudant*, Sane mollior, ideoque probabilior haec est lectio, quam altera: *exundant*, quia equus sanguinem non totis riuis effundit, sed paucas modo eius guttulas emittit. 555-61. omnes equi ex Mytho-

Seruiretque tuis, contempto Castore, frenis
 Cyllarus, et flauum Xanthus spreuisset Aehillem.
 Ipse tibi famulas praeberet Pegasus alas,
 Portaretque libens, melioraque pondera passus
 Bellerophontearum indignaretur habenas. 560

Quin etiam velox Aurorae nuntius Aethon,
 Qui fugat hinnitu stellas, roseoque domatur
 Lucifero, quoties equitem te cernit ab astris,
 Inuidet, inque tuis maualt spumare lupatis.

Nunc quoque quos habitus, quantae miracula
 pompae 565

Vidimus, Aufonio cum iam succinctus amictu
 Per Ligurum populos solito conspectior ires,
 Atque inter niueas alte veherere cohortes,
 Obnixisque simul pubes electa lacertis
 Sidereum gestaret onus! Sic Numina Memphis 570
 In vulgus proferre solet. Penetralibus exit
 Effigies; breuis illa quidem: sed plurimus infra
 Liniger, imposito suspirans veste sacerdos
 Testatur sudore Deum. Nilotica fistris

logia petiti, quorum apud
 Ouidium, Statium etc. pas-
 sim fit mentio. 563. niueas
 — cohortes, quae togam,
 vestem civilem, iam in his
 sollempnibus sumserunt. 569
 70. Mos erat militum vete-
 rum, duces, reges, impera-
 tores, quum vicissent, aut
 creati essent, sella curuli in-

fidentes, humeris gestare,
 (conf. supra, v. 12.) Ergo
 onus sidereum est ipse Ho-
 norius, ita appellatus, quod
 Theodosii inter sidera iam
 relati (v. 428-30.) erat fi-
 lius, omninoque imperato-
 ribus inde ab Augusto om-
 nibus diuina ac caelestis ori-
 go tribuebatur. 572-74.

Ripa sonat, variosque modos Aegyptia ducit 575

Tibia. Submissis admugit cornibus Apis.

Omnis nobilitas, omnis tua sacra frequentat

Tibridis et Latii soboles. Conuenit in vnum

Quicquid in orbe fuit procerum, quibus auctor
honoris

Vel tu, vel genitor. Numeroso Consule Consul 580

Cingeris, et socios gaudes admittere patres.

Illustri te prole Tagus, te Gallia doctis

Ciuibus, et toto stipauit Roma Senatu.

Portatur iuuenum cœruicibus aurea sedes,

Ornatuque nouo grauior Deus. Asperat Indus 585

Velamenta lapis, pretiosaque fila smaragdis

Ducta virent. Amethystus inest, et fulgor Iberus

Temperat arcanis hyacinthi caerulea flammis.

Nec rudis in tali suffecit gratia textu:

Sensus: Etsi parua est numinis illus Aegyptiaci moles; tamen sacerdotes, eam gestantes, diuinum ei pondus inesse sentiunt, idque sudore produnt. *Lini-ger* perpetuum Sacerdotum Aegyptiorum apud Ouidium et alios epitheton est; sicut et *sistri* seu crepitaculi perpetuus in eorum sacris usus, et mentio. 582. *Gallia doctis Ciuibus*. Sane tum imprimis eruditione Gallia florebat, quod magna Scholarum eius aevi, Bur-

degalensis, v. c. Treuerensis etc. quin Theologorum, Massiliae tum intclarescentium, exempla abunde docent, 585. *Ornatuque nouo grauior*. Vnde haec *grauitas* sit, statim sequentia indicant, nempe ex pondere metalli, quod ad ornandam vestem illam fuerat adhibitum. Omnino inexhaustum plane, in tali argumento, vt hoc toto in loco, (v. 585 - 605.) ingenium poëta prodit. 589. *rudis-gratia*, i. e. medium aurum,

Auget acus meritum, picturatumque metallis 590

Viuit opus, multaque ornantur iaspide cultus,

Et variis spirat Nereia bacca figuris.

Quae tantum potuit digitis mollire rigorem

Ambitiosa colus? vel cuius pectinis arte

Traxerunt solidae gemmarum stamina telae? 595

Inuia quis calidi scrutatus stagna profundi

Tethyos inuasit gremium? quis diuitis algae

Germina flagrant inter quaesuit arenas?

Quis iunxit lapides ostro? quis miscuit ignes

Sidonii rubrique maris? Tribuere calorem 600

Phoenices, Seres subtemina, pondus Hydaspes.

Hoc si Maeonias cinctu graderere per vrbes,

In te pampineos transferret Lydia thyrsos,

In te Nyssa choros: dubitassent Orgia Bacchi,

Cui furerent: irent blandae sub vincula tigres. 605

Talis Erythraeis intextus nebrida gemmis

Liber agit currus, et Caspia flectit eburnis

Colla iugis: Satyri circum crinemque solutae

nudae gemmae, in quibus nihil pictum esset. 592. *Spirat Nereia bacca*, margarita. *Spirare* in his rebus sollemne verbum est, quum ad viuum aliquid expressum esse, volumus dicere. Quis illud Virgilii v. c. nescit: *Excudent alii spirantia mollius aera?* 594. *Ambitiosa colus*, singulari plane notatione ita *colum* appellat, (vt

Gesnero videtur) quia *lana* illam ambiat. 599. *ignes*, gemmas fulgentes. 600. 601. Versus splendidissimi plane vt in tertio Consulatu. Hon. v. 210. 11. 602. *Maeonias*, i. e. Lydias, quae ipsa prouincia statim deinde suo nomine commemoratur. 606. *intextus nebrida gemmis*. Graeca constructio, (*νατά νεβρίδα*) planius: *pel-*

G

Maenades adstringunt ederis victricibus Indos.

Ebrius hostili velatur palmite Ganges. 610

Auspice mox laetum sonuit clamore tribunal,

Te fastos ineunte quater, sollennia ludit

Ōmina libertas, deductum Vindice morem

Lex celebrat, famulusque iugo laxatus herili

Ducitur, et grato remeat securior ictu. 615

Tristis conditio pulsata fronte recedit.

In ciuem rubuere genae, tergoque remouit

Verbera | promissi felix iniuria voti.

Prospera Romuleis sperantur tempora rebus,

In nomen ventura tuum: praemissa futuris 620

Dant exempla fidem. Quoties te cursibus aevi

Praefecit, toties accessit laurea patri.

lem ceruinam gemmis orient-
alibus intextam gerens.

609. *adstringunt*, vinciunt,
vt captiuos. 610. *Ebrius*

— *Ganges*, ornate, pro:
qui ad Gangem habitant,
vini gustata dulcedine, vbi-
que iam vites, ab hoste
Baccho acceptos, plantant.

611. *Auspice* — *clamore*, h.
e. fausto, auspicato. 612.

Te fastos — *libertas*, exqui-
sitius, et magis poetice pro:

Te quartum consule, multi
ominantur, se *libertatem*

accepturos, ideoque in his
sollemnibus laetantur, *lu-*

dunt, tripudiant. Exquisi-
tam hanc poëtae breuitatem

quum non caperet Bar-
thius, legere volebat: *Om-*

nia libertas, longe quidem
frigidius. 613. *Vindice*, no-

men ferui eius, qui, coniu-
ratione de reducendis in

urbem Tarquiniis detecta,
libertatem per *vindictam*

accepit. (Liv. L. II. 5.) Gae-
terum totus hic locus est

longe pulcherrimus, cuius
singulas Veneres enucleare

hic non vacat; sed perito-
rum magistrorum lectioni-

bus in cathedra reseruandae
sunt. In singulis paene ver-

bis acumina latent. 620.

In nomen ventura tuum.
Haud dubie ad ipsum *Hono-*

rii nomen alluditur; quan-
quam et *nomen* nude pro

consulatu dictum esse potest.
621. *cursibus aevi*, *Praefe-*

Ausi Danubium quondam transnare Gruthungi,
In lintres fregere nemus: ter mille ruebant
per fluuium plenae cuneis immanibus alni. 625

Dux Odothaeus erat. Tanta conamina classis
Incipiens aetas et primus contudit annus.

Submersae federe rates. Fluitantia nunquam
Largius Arctoos pauere cadauera pisces.

Corporibus premitur Peuce: per quinque recur-
rens 630

Ostia, Barbaricos vix egerit vnda cruores;

Confessusque parens, Odothaei regis opima
Rettulit, exuuiasque tibi. Ciuile secundis

Conficis auspiciis bellum. Tibi debeat orbis

Fata Gruthungorum, debellatumque tyrannum. 635

Ister sanguineos egit, te Consule, fluctus:

Alpinos genitor rupit, te Consule, montes.

Sed patriis olim fueras successibus auctor;

Nunc eris ipse tuis. Semper venere triumphi

Cum trabeis, sequiturque tuos victoria fasces. 640

Sis, precor, assiduus Consul, Mariique relinquas;

Et senis Augusti numerum. Quae gaudia mundi,

Per tua lanugo cum serpere coeperit ora,

cit, ornate pro consulatum tibi dedit, 625. cuneis immanibus, i. e. ordinibus sc. Guthrungorum immanium. 630. Peuce, insula ad Istri aliquod ostium recurrens, in mare sc, vnde fluuii omnes

proficiscuntur. 638. auctor, dicitur latissime etiam, is, cuius sub regimine aliquid rei geritur 639. semper venere -- fasces. Exergasia elegantissima. 640. 41. Gere consulatus plures, quam

Cum tibi prodiderit festas nox pronuba taedas!
 Quae tali deuota toro, quae murice fulgens 645
 Ibit in amplexus tanti Regina mariti?
 Quaenam tot Diuis veniet nurus, omnibus aruis
 Et toto dotanda mari? quantusque feretur
 Idem per Zephyri metas Hymenaeus, et Euri!
 O mihi si liceat thalamis intendere carmen 650
 Connubiale tuis, si te iam dicere patrem!
 Tempus erit, cum tu trans Rheni cornua victor,
 Arcadius, captae spoliis Babylonis onustus,
 Communem maiore toga signabitis annum,
 Crinitusque tuo sudabit fasce Sueuus: 655
 Ultima fraternas horrebunt Baetra secures.

Marius, qui *septem*, et quam h. e. quum victos etiam
 Augustus, qui *tredecim* ges- Sueuos ad fasces tibi praefe-
 sit. 655. Crinitus — Sueuus, rendos adhibebis.

PROOEMIUM

in

P. Papinii Statii Achilleidos Lib. I.

Male vulgo audire solet Statius eo nomine, quod poeta-
 rum Latinorum omnium sit tumidissimus, ideoque nec
 dignus, qui iuuentuti ad legendum vel imitandam propo-
 natur. Quod de eo iudicium qui tulerunt, vel aliorum
 sententiam temere secuti sunt, quoniam eum ipsi non le-
 gerant, vel, si legerant, non intellexerunt. Equidem
 contra sentio, nec huius me iudicii vuquam poenitebit,
 cui consentientem habeam, praeter alios, magnum illum

Iul. Caesarem Scaligerum, qui eum (Poëtices L. VI. c. 6. p. m. 778.) cultissimum atque ingeniosissimum poëtam vocat, et, quae de tumore eius vulgo afferuntur, confutat. Si enim pauca quaedam loca exceperis, in quibus videtur ultra modum eius oratio intumescere, caetera omnia summum ingenium, veram sublimitatem, magnum iudicium, et, quam in Horatii verbis Quintilianus laudat, felicem in tropis audaciam produnt. Et quod ad singula eius opera attinet, nemo ex omnibus, qui sententiam de iis tulerunt, felicius, mihi quidem, videtur iudicasse Thoma Pineda, qui, citante Fabricio, (Biblioth. Lat. T. II. p. 330 ed. Ernest.) eum, eruditum poëtam in Siluis, sublimem in Thebaide, blandum in Achilleide, vocavit. Nihil profecto verius dictum arbitror, quod idem omnes haud dubie mecum sentient, qui eum paulo accuratius legendo contriuerint. Quin adeo ne eos quidem satis recte, existimo, de ipso iudicasse, qui eum Virgilii imitatore, felicem quidem, sed imitatore tamen, appellarunt. Etsi enim minime inficior, in singulis locis, iisque profecto haud paucis, eum singula Aeneidos Virgilianae loca imitatum esse, (quae etiam ill. Heynius in editione huius minori annotare minime oblitus est:) tamen in operis summa, in toto carminis ponendo, in aptandis inter se partibus, in totius fabulae veluti cursu, plane suus est, suam viam ingreditur, non, ut alii v. c. Silius Italicus, Virgilii vestigia eminus anxie obseruat, vel subtimide ac sollicitate sequitur, non denique ἐκτροπος est, sed vere ἀρετέτροπος. Neque vero impedit, quod ipse hanc velut hederam Thebaidi suae videtur suspendisse, quando eam sub finem Libri XII. ita ipse alloquitur:

Viue precor, nec tu diuinam Aeneida tenta,
Sed longo sequere, et vestigia semper adora.

Nam primum, si modo his verbis imitationem Aeneidos vere profiteretur, hoc dabat aetati suae, qua in tanto honore erat recens adhuc Virgilii memoria, (idque suo merito,) ut nullus poëta ullo apud Romanos numero es-

set, qui hunc non imitaretur, imitari certe videretur, idque adeo verbis etiam prae se ferret. Deinde vero ne videntur quidem mihi illa verba tale quid innuere, sed hoc tantum sibi velle, ut ne Thabais cum illa celeberrima Aeneide comparare se, vel certare adeo cum ipsa audeat, sed primum ei locum haud inuita concedat. In quo nihil equidem, nisi modestiam aliquam poëtae video, imitandi studium vel propositum inde exsculpere nullo modo possum.

Sed ut propius ad blandam nostram Achilleida (viti Thomas de Pineda vocat) veniamus, plerique eam truncatam esse, et, fragmentum longioris operis putant, cuius reliqua pars vel ab ipso poëta nunquam sit adiecta, vel certe temporis iniuria perierit. In quo ego ab iis longe dissentio, partim, quod id per se totum aliquod perfectum constituit, et ultima illa libri secundi verba: scit caetera mater, dignam integro libro, vel integro omnino opere clausulam efficiunt, partim, quod poëta ipse initio operis nihil amplius promittit, quam, quod eum vere exsecutum vitemus. Promittit autem, se Achillem cantaturum non, qua bellum Troianum gesserit (— tota iuuenem deducere Troia —) sed, qua alia fecerit, v. c. apud Chironem educatus, plures artes didicerit, a matre in Lycomedis aulam deductus fuerit, Deidamiam amarit, et ibi ab Vlysse detectus, ad bellum Troianum gerendum enauigarit. Iam, quum ex hoc ille bello nunquam redierit, sed, eo nondum absoluto, a Paride interfectus sit; sequitur, nihil aliud superfuisse, quod Stadius caneret, nisi, quod his duobus libris vere cecinisset, et quod adhuc omnes legere possumus, nec proinde ex poemate quidquam periisse. — Ceterum neque hoc possum dissimulare, quidquid aliquis de hoc poemate statuatur, siue integrum, siue truncatum putet, ad eius interpretationem nihil interesse, sed liberum cuique ea de re iudicium a me relinqui.

Ipsam tamen opusculum est eiusmodi, ut, quantumvis paruo corpore, praecipuas nihilominus vel maximi poematis heroici virtutes et partes contineat. Habet ex-

ordium, habet propositionem, habet inuocationem, habet descriptiones pulcherrimas, dictionem grauem, et tamen melle conditam, orationes inspersas, affectu plenissimas, tropos et figuras audaces, neque ab oïo (ut Horatius ait) rem orditur, et chronologi more exponit, sed in mediam rem lectores coniicit, et, quae antecesserant, ea posterius demum narrari et animaduerti facit, ut Achillis educationem, demum a. v. 381 — 452. libri secundi. Vt breuiter dicam, videtur mihi totum opus esse paruum epos et praeludium longe maioris, quod Statius Domitiano parabat, idque statim ab initio, L. I. v. 17 — 19. ei pollicetur, sed haud dubie, interueniente vel huius, vel sua morte, nunquam deinde perfecit.

Argumentum eius ac dispositionem, quia a superioribus Statii editoribus nusquam enarratam vidi, hoc loco, secus, atque in praecedentibus opusculis factum est, paulo accuratius, studiosae iuuenturis causa, placet exponere:

Lib. I. Poëta Musam, Phoebum, ac Domitianum inuocat, ac de Achille ipso, non de gestis eius ad Troiam, scripturum se dicit. (v. 1 — 19) Paride cum Helena Troiam redeunte, Thetis, Achillem suum, huius sceleris occasione aliquando periturum, sciens, Neptunum rogat, ut illos adulteros mari demergat. Ille renuit hoc quidem, sed tamen eius metum spe futurae magnae filii gloriae consolatur, (v. 70 — 95) Illa, hac spe deiecta, ad Chironem, Centaurum, in Thessaliam pergit, ubi tum Achilles educabatur, ab eo benigne excipitur, videt filium, decus et virtutem adolescentis admiratur, eumque dormientem, muliebri habitu, Delphinibus vecta, in Scyron insulam, ad Lycomedem regem, secum auerit. (v. 96 — 284.) Ibi tum Lycomedis filiae in littore sacrum Palladis celebrabant; his se Thetis cum filio immiscet, eum fingit, ornat, Lycomedæ, tanquam filiam, custodiendam tradit; Achilles Deidamiae amore, incenditur, Thetis filio, adhuc semel probe instructo, ex insula, animo valde sollicito, dis-

cedit. (v. 285 — 396) Interim Graecia tota ad bellum Troianum sese armat, cuius studia et apparatus copiose poeta describit. (v. 397 — 466.) Sed mox una omnium voce Achilles ad hoc bellum expetitur; Proteus Calchantem iubet diuinare, ubi ille lateat? Hic, Deo plenus, eius latibulum prodit, unde statim Vlysses ac Diomedes ad eum quaerendum et adducendum proficiscuntur. (v. 467 — 559.) Interim Achillis in Deidamiam amor quotidie crescit, tandemque in Orgiis Trietericis, quae a solis feminis celebrantur, in luco Bacchi erumpit, ut Achilles eam vitiet. Rem ambo celant, donec illa filium parit. (v. 560 — 674.)

Lib. II. Vlysses ac Diomedes Scyrum veniunt, exploratores se, Troia missos, simulant, et benigne a Lycomedea excipiuntur, (v. 1 — 82.) In coena Vlysses, intentus ad omnes Achillis gestus et vultum, sermones de magnitudine eius belli serit, materiam virtutis ac laudis bellicae proponit, ac iam hinc eum facile agnoscit. (v. 83 — 140.) Postridie rex Orgia virgines celebrare iubet; Achilles ibi se rursus prodit; Vlysses dona hospitalia afferri virginibus iubet, in his clypeum, in quo Achillis ipsius imago erat caelata; hanc ut agnouit, erubescit, et se plane iam prodit; Vlysses eum e latebris protrahit; ipse et sexum suum, et amorem Deidamiae confitetur, natum nepotem auo offert, et abitum cum Vlysse ac Diomede parat; (v. 141 — 249) solatur Deidamiam, nunc per unam modo noctem legitimam coniugem, de suo abitu; (v. 250 — 285.) denique cum Vlysse ac Diomede Troiam auebitur, quorum ille in itinere nauali, partim solandi Deidamiae desiderii, partim temporis fallendi causa, ei originem Troiani belli, (v. 286 — 370) Achilles autem vicissim illis duobus historiam suae infantiae, pueritiae, et educationis apud Chironem, Centaurum, enarrat. (v. 371 — 452.)

P. PAPINII STATII ACHILLEIDOS

Lib. I.

Magnanimum Aeaciden, formidatamque Tonanti
Progeniem, et patrio vetitam succedere caelo,
Diua, refer. Quamquam acta viri multum inclyta
cantu

Maeonio, sed plura vacant; nos ire per omnem
(Sic amor est) Heroa velis, Scyroque latentem 5
Dulichia proferre tuba: nec in Hectore tracto
Sistere, sed tota iuuenem deducere Troia.

v. 1. 2. *Aeaciden — caelo.* Achilles, Aeaci nepos, et Pelei ex Thetide filius erat; quem ideo formidasse dicitur Iupiter, quod, si e Thetide, quam deperibat, filium genuisset, Proteus ei fore praedixerat, ut is maior ipso patre esset, caeloque adeo ipsum expelleret. Sic certe Ovidius Metam. II, 227. 28. Alii Prometheo vaticinium hoc tribuunt, ut Apollodorus L. III, c. 12, v. 5. Hyginus, Fab. 54. etc. 4. *Maeonio; sed plura vacant.* Maeonio est Homerico. *Plura vacant,* multa adhuc alia ab Homero nondum occupata sunt. *Ire per omnem heroa* est, non tam res, Troiano bello ab

ipso gestas, quam reliqua, ad vniuersam eius vitam pertinentia, v. c. pueritiam, iuuentutem, educationem, exercitationes, amores canere. 5. 6. *Scyroque — tuba.* Dulichia tuba nihil quidem aliud est, nisi Vlysses ipse, qui quoniam Achillem, in insula Scyro sub vestibus puellae latentem, veluti in lucem protraxit, et hoc caeteris Graecis diulgavit, eatenus tubae comparatur, praesertim cum etiam Agyrtae tuba ad detegendum Achillem usus sit, v. L. II. 50 et 200. 7. *tota iuuenem deducere Troia,* hoc est, totam eius historiam Troianam omittere, vsque ad illud tempus, quo Hectorem occisum cir-

Tu modo, si veteres digno depleuimus haustu,
 Da fontes mihi, Phoëbe, novos ac fronde secunda
 Necte comas; neque enim Aonium nemus, aduena
 pulso: 10

Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.
 Scit Dircaeus ager, meque inter prisca parentum
 Nomina, cumque suo memorant Amphione Thebae,
 At tu, quem longe primum stupet Itala virtus
 Graiaque, cui geminae florent vatumque, ducumque 15
 Certatim laurus (olim dolet altera vinci)
 Da veniam, ac trepidum patere hoc sudare parumper
 Puluere; te longo, necdum fidente, paratu
 Molimur, magnusque tibi praeludit Achilles.

ca muros traxit. 8. *depleuimus*, rarior paulo vox, pro
 vfitatori *exhausimus*. 10. *fronde secunda*. Serius igi-
 tur Achilleidem Statius scrip-
 sit, quam Thebaidem. *Ter-
 tiam* quoque se moliri, Do-
 mitiani laudes, statim v. 18.
 19. innuit. 11. *vittis*. In
 vatum insignibus inter alia
 non modo *frondes*, sed
 etiam *vittae* a veteribus
 commemorantur. 15. *At tu*.
 Domitianum alloquitur, cui
 vt alias saepe, ita et hoc lo-
 co, nimium adulatur. 15.
geminæ — laurus, non ad
Itala et Graia, i. e. erudi-
 tionem eius Graecam et La-
 tinam, sed ad *vatumque du-
 cumque*, i. e. gloriam e Mu-
 sis et bello, referendae sunt,

quarum *altera*, i. e. littera-
 ta, *olim*, i. e. dudum, pri-
 dem, ab altera, i. e. bellica,
 se *vinci* h. e. obscurari, do-
 leat. 17. *trepidum — pulue-
 re*. *Patere me sudare*, cer-
 tare, in *hoc puluere*, campo,
 i. e. hac materia, idque *pa-
 rumper*, quia hoc carmen
 de Achille non adeo magni
 erit voluminis, sed tamen,
 in hac ipsa breuitate, *timi-
 dum*, ne materiae non par-
 sim, succumbam, 18. *nec-
 dum fidente*, h. e. tum quo-
 que, quum hoc carmen fe-
 liciter absoluero, adhuc ti-
 mido. 19. *tibi*, carmini he-
 roico, de *tuis* rebus gestis
 condendo. Sed hoc opus
 nunquam videtur poëta at-
 tigisse.

Soluerat Oebalio classẽm de littore pastor 20

Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
Plenaque materni referens praesagia somni
Culpatum relegerat iter, qua condita ponto
Fluctibus inuisis, iam Nereis, imperat Helle,
Quum Thetis, Idaeos (heu nunquam vana paren-

tum 25

Auguria!) expauit vitreo sub gurgite remos.
Nec mora: et vndosis, turba comitante fororum,
Profiluit thalamis; feruent coeuntia Phryxi
Littora, et angustum dominas non explicat aequor;
Illa, vbi discusso primum subit aera ponto: 30
Me petit, haec mihi classis, ait, funesta paratur.

20. *Oebalio*, Laconico. *pa-*
stor Dardanus, Paris, cuius
nota est fabula. 21. *incautas*
— *Amyclas*. Singula verba
causas suas habent: *incau-*
tas, quia Menelaus nihil
minus, quam tantum sce-
lus ab hospite timens, nul-
los contra apparatus ad de-
fendam uxorem fecerat,
imo plane tum absens etat,
quum Paris, hospes, ade-
rat; *blande*, quia non armis
ac vi, sed fraude ac blan-
ditiis utebatur; *populatus*,
quia reginam ex regia ab-
ducebat. 22. *materni* —
somni. Somniarat enim He-
cuba, Paridis mater, prae-
gnans, se facem peperisse,
qua Troia et Asia omnis
conflagraret. 23. *Culpatum*,

sc. deinde a tot Graecis ac
damnatum. *qua* — *Helle*,
i. e. per Hellepontum, vbi
Helle, *condita*, occultata
sub *ponto*, fluctibus *inuisis*,
quia ab ariete Phryxi fra-
tris in eos delapsa fuerat,
iam Nereis facta, imperat.
Sed an, aut quando Helle
inter Nereides relata sit,
eius rei nullum apud vete-
res vestigium inuenio; vn-
de hoc ipse Statius, κατ'
ἀναλογίαν poeticam videtur
finxisse. 25. *parentum* int.
de liberis suis, vt h. l. The-
tidis de Achille filio. 27.
sororum, Nereidum, quas
easdem paulo post v. 29.
aequoris dominas vocat. 30.
discusso, excusso, h. e. post-
quam spumas maris excuf-

Agnosco monitûs, et Protea vera locutum.
 Ecce nouam Priamo, facibus de puppe leuatis,
 Fert Bellona nurum. Video iam mille carinis
 Ionium Aegaeumque premi; nec sufficit, omnis 35
 Quod plaga Graiugenûm tumidis coniurat Atridis:
 Iam pelago terrisque meus quaeretur Achilles,
 Et volet ipse sequi. Quid enim cunabula paruo
 Pelion, et torui commisimus antra magistri?
 Illic (nî fallor) Lapitharum praelia ludit 40
 Improbus, et patria iam se metitur in hasta,
 O dolor! O feri materno in corde timores!
 Non potui infelix, cum primum in gurgite nostro
 Rhoetaeae cecidere trabes, attollere magnum
 Aequor? et incesti praedonis vela profunda 45
 Tempestate sequi? cunctasque inferre sorores?
 Nunc quoque; sed tardum est: iam plena iniuria raptae!

ferat. 32. *monitûs*, sc. de
 interitu filii mei in eo bello,
 quod hoc Paridis iter sce-
 lestum excitabit. 34. *nurum*,
 Helenam, *video iam*, in an-
 tecessum, quasi iam haec
 adessent omnia. 36. *tumi-
 dis*, non superbia, sed ira
 et vindictae studio, vt apud
 Hor. Lib. I. od. 134. *fer-
 uens difficili bile tumet iecur*.
 38. *sqq. quid enim*. Sentus
 huius quaestionis est: Ne-
 mini, nisi mihi ipsi huius
 rei culpam imputare pos-
 sum: *quid enim* tam stulta
 fui, vt *committerem* etc.

Caeterum est h. l. insignis
 hypallage, *commisimus
 paruo Pelion et antra*, pro
*paruum Pelio monti et an-
 tro*, cuius generis multa
 apud poëtas occurrunt. 41.
 Iucundissima imago ferocis
 pueri, conferentis staturam
 suam cum hasta patris iden-
 tidem, et obseruantis, an-
 non interim paululum cre-
 uerit. 43. *cum primum —
 trabes*, ornate, pro: quum
 primum Troianae Paridis
 naues mare intrarunt. 46.
sequi, persequi, infestare.
 47. *Nunc quoque*, int. pos-

Ibo tamen, pelagique deos, dextramque secundi,
 Quod superest, complexa Iouis, per Thetyos amnes
 Grandaeuumque patrem, supplex miseranda rogabo 50
 Vnam hyemem. Dixit, magnumque in tempore
 regem

Adspicit. Oceano veniebat ab hospite, mensis
 Laetus, et aequoreo diffusus nectare vultus:

Vnde hyemes, ventique silent, cantuque quieto

sim idem facere. iam plena iniuria raptae. Sensus: Et si adulterum tempestate aliqua perderem, tamen facinus ipsum iam peractum est; ad quod vindicandum Graeci debent conspirare, inter quos etiam filius meus peribit. 48. *secundi — Iouis.* Neptunum intelligit, qui inter fratres, Iouem et Plutonem, secundus est. 49. *per Thetyos amnes.* Ex hoc loco manifestum fit, et sole ipso clarius, quod supra ad Catulli Epithal. v. 28. 29. iam monui, de Thetidos ac Thetyos discrimine. Illa enim per hanc h. l. rogat, quod per se si faceret, absurdum esset, et contra perpetuum loquendi usum in talibus apud veteres poetas. 50. *Grandaeuumque patrem,* Oceanum, Thetyos maritum. *supplex miseranda.* Offensionis sane habet non nihil duplex epitheton, sine

copula iunctum. Sed occurrunt tamen apud poetas talia, licet paulo rarius. 51. *Vnam hyemem,* procellam, tempestatem. Plane sic apud Graecos χειμών nunc anni tempus, nunc vnam aliquam procellam (in individuo Philosophi appellant) significat. *regem,* Neptunum. 53. *diffusus nectare vultum.* Diffundi dicitur vultus, qui antea tristis fuerat, sed animo laetis rebus exhilarato, iam serenus fit, et frontem explicat. Cogitandus est hic. Neptunus, qui, curis vexatus, Deos marinos conuiuio excepit, sibi et his simul exemptis curis omnibus, inde plenus nectare et hilarior reuertitur. Plane sic de Ioue Statius, Silu. IV. 2. 53-56. *Nectar aequoreum,* non est aqua, (quae absurde sic vocaretur) sed nectar, quod vel Deus aequoris dedit ac

Armigeri Tritones eunt, scopulosaque Cete, 55
 Tyrrhenique greges circumque infraque rotantur
 Rege salutato. Placidis ipse arduus vndis
 Eminent, et triplici telo iubet ire iugales.
 Illi spumiferos glomerant a pectore fluctus;
 Pone natant, delentque pedum vestigia caudâ. 60
 Cui Thetis: O magni rector genitorque profundi,
 Adspicis, in quales miserum patefeceris vsus
 Aequor? Eunt tutis terrarum crimina velis.
 Ex quo iura freti, maiestatemque repostam
 Rupit Iasoniâ puppis Pagasaea rapinâ. 65
 En aliud furto scelus, et spolia hospita portans
 Nauigat iniustae temerarius arbiter Idae,
 Eheu! quos gemitus terris pelagoque daturus!
 Quos mihi! Sic Phrygiae pensamus praemia pal-
 mae?

bibit, vel quale *Diis marinis*
 conuenit. 55. *scopulosa cete*
 dicuntur, quod vel magni-
 tudinem vel duritiem sco-
 pulorum aequant. 56. *Tyr-
 rheni greges* sunt delphines,
 in quos olim Tyrrheni duo-
 decim a Baccho propter
 perfidiam mutati esse dicun-
 tur, v. Hyginum Fab. 154.
 item Senecam Oedipo, v.
 449-66. 59. *triptici telo*,
 tridente, tanquam scutica.
 60. *pedum vestigia*, h. e. cir-
 culos illos aquaticos, quos
 motus corporum, ibi facti,
 efficiunt. 62 *patefeceris*, h.
 e. veniam tuto nauigandi

tribueris cuilibet, etiam
 pessimo, 65. *puppis Paga-
 saea*, Argo, nauis Argonau-
 tarum, quae, ex poetarum
 traditione, prima omnium
 mare transiit. 67. *arbiter*.
 Sic Paridem vocat, quate-
 nus de pulchritudine trium
 Dearum, Iunonis, Veneris,
 ac Mineruae iudicium tulit.
 68. *Eheu! quos — daturus!*
 Videtur imitari Horatium,
 L. I. od. 15, 9 sqq. *Eheu!*
quantus equis etc. 69. *Sic*
Phrygiae pensamus praemia
pulmae? Sensus, paulo qui-
 dem obscurior, est hic: An
 nos, quae Deae esse volu-

Hi Veneris mores? Hoc gratae munus alumnae? 70
 Has saltem (non Semideos, nostrumque reportant
 Thesea) si quis adhuc vadis honor, obrue puppes,
 Aut permitte fretum. Nulla inclementia: fas fit
 Pro nato timuisse mihi. Da tollere fluctus:
 Nec tibi de tantis, placeat, me fluctibus vnum 75
 Littus, et Iliaci scopulos habitare sepulchri.
 Orabat laniata comas, et pectore nudo
 Caeruleis obstabat equis. Tunc ductor aquarum
 Inuitat curru, dictisque ita mulcet amicis:
 Ne pete Dardaniam frustra, Theti, mergere clas-
 sem. 80
 Fata vetant: ratus ordo Deis, miscere cruentas
 Europaeque Asiaeque manus: consultaque bella
 Iuppiter, et tristes edixit sedibus annos.

mus, sic amicis nostris, (h. e. Paridi, cui palmam debemus) auxiliamur, vt aliis eadem opera noceamus? Loquitur numero plurali, modestiae causa, pro: Antu, Venus, ita penfas etc. 70. *alumnae*. Constat, e mari ortam esse Venerem, vnde et Ἀφροδίτηs et Ἀναδουμένηs nomina ei haeserunt. 71. *Semideos, nostrumque — Thesea*) *Semidei* sunt Argonautae; *Theseum* autem *nostrum* vocat, Thetis, propter verum eius patrem Neptunum, qui simul cum Aegeo eum ex Aethra, Pitthei filia, dicitur genuisse,

vt auus Thesei maternus, Pittheus, diuulgauit, conf. Hygin. Fab. 37. 73. *permittite fretum*, int. meae potestati, *nulla inclementia*, i. e. non facio hoc vana crudelitate, sed vt filio meo caueam. 75. 76. *Nec tibi — sepulchri*. Planius: Nec sis tam crudelis, vt me, quae toti mari tecum impero, cogas, post caedem filii mei, circa solum Phrygiae littus, vbi sepulchrum eius erit, prae tristitia commemorari. 79. *Inuitat curru*, in currum, Graecismo sollempni, vt apud Callimachum in Apoll. πένθη λάβρον, *stillant in*

Quem tu illic natum Sigaeo in puluere? quanta
 Aspicias victrix Phrygiarum funera matrum? 85
 Cum tuus Aeacides tepido modo sanguine Teucros
 Vndabit campos, modo crassa exire vetabit
 Flumina, et Hecoreo tardabit funere cursus,
 Impelletque manu nostros, opera irrita, muros?
 Pelea iam desiste queri; thalamosque minores. 90
 Credideris peperisse Ioui. Nec inulta dolebis.
 Cognatis vtere fretis: dabo tollere fluctus,
 Cum reduces Danai, nocturnaue signa Caphareus
 Exferet: et dirum pariter quaeremus Vlyffem.

campum. 84. *Quem* h. e. quem
 Iem quantumque virtute ac
 rebus gestis. 85-89. Dicat
 et hic aliquis; *Solamen mi-*
serum est, socios habuisse
malorum! Caeterum *funera*
Phrygiarum matrum, non
 sunt ipsae mulieres caelae,
 sed earum filii, mariti, fra-
 tres, nepotes. *Crassa exire*
vetabit flumina, de Xantho
 seu Scamandro maxime in-
 telligendum, quod Home-
 rus Iliad. Φ, copiose enar-
 rat. *Nostros* denique mu-
 ros Troiae appellat, quia
 ipse et Apollo eos Laome-
 donti, pacta mercede, ex-
 struxerant; quae nunc *opera*
irrita sint futura, quippe a
 Graecis diruenda. 90. *tha-*
lamosque minores, int. quam
 olim speraras, h. e. ipsius
 Iouis; (v. ad v. 1.) non de-
 teriori te, crede, conditio-
 ne fore, quam, si Achillem
 tuum Ioui, vt patri, pepe-
 risses. 92-94. Sensus: Po-
 teris tempestates in mari
 excitare tum, quum Graeci,
 e bello Troiano reduces,
 per facem, e Caphareo,
 Euboeae mente, a Nauplio
 rege accensam, (qui nis pro-
 pter Palamedem filium,
 Vlyffis instinctu occisum,
 erat infestus) in fraudem il-
 lecti, naufragio et tempe-
 statibus peribunt, et nos
 ambo Vlyffem odio haben-
 tes (tu propter proditum et
 e latibulo extractum filium,
 ego propter mutilatum ab
 eo Polyphemum Cyclopem,
 meum filium,) ad vindictam
 quaeremus — Non tamen
 diffiteor, prius horum ver-
 suum membrum mihi a pro-
 posito Thetidis paulo alie-
 nius videri, ac potius cla-

Dixerat. Illa, graui vultum demissa repulsa, 95
 Quae iam excire fretum, et ratibus bellare parabat
 Iliacis, alios iterum commenta paratus,
 Tristis ad Aemonias detorquet brachia terras.
 Ter conata manu, liquidum ter gressibus aequor
 Reppulit: et niueas feriunt vada Theffala plantas. 100
 Laetantur montes, et connubialia pandunt
 Antra finus, lateque deae Sperchios abundat
 Obuius, et dulci vestigia circuit vnda.
 Illa nihil gauisa locis, sed coepta fatigat
 Pectore consilia, et solers, pietate magistra, 105
 Longaeuum Chirona petit. Domus ardua montem
 Perforat: et longo suspendit Pelion arcu.

dis alius maritimae mentionem hic requiri, quae Vlyfsem, non, quae alios Graecos, attriuerit. Ab his enim nec Thetis, nec Neptunus erant offensi, sed ab Vlyffe. Itaque attentus lector pro illa *Capharei* mentione potius exspectasset: *quum ex Ogygia dimissum Ithacaeque montes petentem — quaeremus Vlyfsem*, aut simile quid, quod *soli Vlyffi* acciderit. Certe admodum longe petita est causa odii, si vel Thetis vel Neptunus, Graecos miseros ideo persequantur, quia eorum dux aliquis, Vlyfles, Palamedem occidit.

96. 97. *ratibus bellare — Iliacis*. Est casus tertius, *con-*

tra rates Paridis. 98. *detorquet brachia*. Meminerimus, eam natate. 99. 100 *Maiestatem Deae marinae* hi duo versus exprimunt, quae tribus veluti saltibus ab Helleponto (aut certe non longe ab eo,) iam litus Theffalicum attingit. *Et feriunt*, idem, ac si esset: *quum iam ferirent*. 101. *connubialia — antra*, ubi nuptias cum Peleo celebrauerat, de quibus supra Catullus copiose egit in Epithal. v. 37, sqq. nempe Pharfaliis, vrbe Phthiotidis. 104 *dulci — vnda*, Potest *dulcis* appellari, quatenus vel *marinae salsae* opponitur, vel *blandientis* fluuii signum est. 106. 107. *Domus — Pelion*

H

Pars exhausta manu: partem sua ruperat aetas:
 Signa tamen, diuumque tori, et, quem quisque fa-
 cerat

Accubitu genioque, locus monstrantur: at intra 110
 Centauri stabula alta patent, non aequa nefandis
 Fratribus. Hic hominum nullos experta cruores
 Spicula, nec truncae bellis genialibus orni,
 Aut consanguineos fracti crateres in hostes;
 Sed pharetrae infontes, et inania terga ferarum. 115
 Haec quoque, dum viridis: nam tunc labor unus
 inermi,

Noſſe ſalutiferas dubiis animantibus herbas,
 Aut monſtrare lyra veteres Heroas alumno.
 Ac tunc venatu rediturum in limine primo

arcu. Admodum ornate, tropum adhibet poeta: Domus est in monte perforato et excavato, idque sic, ut montem *superimpendentem* veluti *sustinere in aere* videatur, 108. Non de interitu antri, (quo verba alioqui possent ducere) sed de origine sermo est. *Exhausta est excavata*, quatenus excavatio fit tollendo, egerendo, hauriendo *Ruperat* pariter sic interpretandum. 109. *Signa*, indicia, Deos ibi fuisse. 111. *non aequa nefandis Fratribus*, i. e. dissimilia aliorum Centaurorum stabulis, in quibus vestigia summae crudelitatis cernebantur. Alludit enim ad

notam illam Centaurorum cum Lapithis pugnam, in nuptiis Pirithoi, quam copiose descripsit Ovidius *Metam.* L. XII, fqq. et Hyginus *Fab.* 33. 115. *infontes* scil. humano sanguine, 116. *Haec quoque, dum viridis.* Sensus: *Haec quoque* facere, i. e. feras venari, solebat Chiron non nisi, *dum* erat adhuc iuuior et *viridis.* 116-119. Nunc nihil aliud nisi vel Botanicam studet, vel Musicam alumnum docet. *Dubia* animantia sunt, quae aegrotant ita, ut de vita periclitentur. 119. *tunc*, quum Thetis ad eum a Neptuni colloquio venisset. *venaturediturum*, int. Achil-

Opperiens properatque dapes, largoque serenat 120
 Igne domum. Tum visa procul de littore mater
 Nerëis: erumpit filius. Dant gaudia vires,
 Notaque defueto crepuit senis vngula campo.
 Tunc blandus dextra atque imos summissus in armos
 Pauperibus testis inducit, et admouet antris. 125
 Iam dudum tacito lustrat Thetis omnia visu,
 Nec perpeffa moras: Vbi nam mea pignora, Chiron?
 Dic, ait; aut cur vlla puer iam tempora ducit
 Te sine? num merito trepidus sopor? atraque matri
 Signa deum? Magnos vtinam mentita timores! 130
 Namque mihi infestos vtero modo contuor enses;
 Nunc planctu liuere manus; modo in vbera faeuas
 Ire feras: faepe ipsa (nefas) sub inania natum

lem, alumnum suum. 120. *largoque serenat Igne domum.* Cogitemus, antrum fuisse, natura sua tenebrosum. 123. *Motaque — campo.* Vngulam ei poëta tribuere debebat, quia erat Centaurus, i. e. ex hominis et equi figura compositus. Originem fictionis talis figurae habes apud Palaeph. c. 1. *Defuetus campus* dicitur h. l. propterea, quod a longo inde tempore venationi operam non dederat (v. 116 sqq.) *imos summissus in armos*, h. e. in pedes posteriores innixus, tanquam apud nos catelli, hospites nostros venerari edocti. Anterioribus autem pedibus,

(qui alias proprie *armi* dicuntur) utebatur pro manibus, vnde *dextra blandum* eum fuisse, Staius dicit. 126 sqq. Excellenter his versibus poëta sollicitae de filio matris impatientiam expressit, quae statim sine ambagibus, vbi sibi filius sit, requirit. 129. *Num merito trepidus sopor?* Sensus verborum paulo obscuriorum est: Num fortasse vera sunt, quae mihi somnus subinde de eo terribilia praefagit? Caeterum similia sunt statim sequentibus, quae Claudianus, Cererem de rapta filia somniasse fingit, Rapt. Proserp. Lib. III, 66-112, 131, *michi infestos ute-*

Tartara, et ad Stygios iterum fero mergere fontes.
Hos abolere metus magici iubet ordine sacri 135

Carpathius vates: plerumque sub axe probato
Secretis lustrare fretis, vbi littora summa
Oceani, et genitor tepet illabentibus astris
Pontus: vbi ignotis horrenda piacula diuis,
Donaque: sed longum cuncta enumerare, vetor-
que. 140

Trade Magis. Sic fata parens: neque enim ille
dedisset,

Si molles habitus, et tegmina foeda fateri
Ausa seni. Tunc ille refert: Duc, optima quaeso,
Duc, genitrix: humilique deos infringe precatu.

ro, exquisitius, quam meo
utero infestos. 136. Carpa-
thius vates, Proteus, a Car-
patho, Aegypti insula, sic
dictus, in qua sedem habe-
bat, et vnde mare Carpathi-
um. 136-140 sub axe pro-
bato Secretis lustrare fretis
etc. Haud dubie sensus est:
suadet Proteus, vt puerum
lustrem in climate, per ma-
gos probato, et Oceani par-
te remotissima, v. c. Bri-
tannico, Aethiopico, vbi
genitor meus Oceanus, sole
ac stellis in ipsum cadenti-
bus tepidior fit, quum alio-
qui sit frigidior, et vbi
horrenda, i. e. cum venera-
tione offerenda, dona, ad

auertenda mala omina diis
ignotis danda sunt. 141.
Trade magis, non mihi, sed
magis, me ipsa peritioribus,
int. meum filium. neque
enim ille dedisset, Chiron,
matri filium. 142. 143. Sen-
sus: si Thetis ausa esset fa-
teri, se velle Achillem fi-
lium, molli h. e. foemineo
habitu, inter virgines aulae
Lycomedis, turpiter occul-
tare. 143. 44. Duc — pre-
catu, h. e. duc filium, quo
ante dicebas, et Deos vehe-
menter precare, vt quaeli-
bet aduersa ab eo auertant.
Humili precatu infringere
ornate, pro supplicibus pre-
cibus fatigare, obtundere.

Nam superant tua vota modum, placandaque mul-
tum

145

Inuidia est. Non addo metum, sed vera fatebor:

Nescio quid magnum (nec me patria omina fallunt)

Vis festina parat, tenerosque superuenit annos.

Olim ferre minas et obire audita solebat

Imperia, et nostris procul haud discedere ab antris. 150

Nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens,

Theffaliaeue niues; ipsi mihi saepe queruntur

Centauri, raptasque domos, abstractaque coram

Armenta, et campis semet fluuiisque fugari.

145. 146. Paulo obscurior oratio, quam obscuriorem reddit lectionis varietas. Vulgo legitur: *Non*; Bernartius volebat: *Nam*; Barthius: *Iam*. Deinde pro *placandaque multum*, idem legebat: *placandaque Diuum*, quod sane melius: nam frequens apud veteres *Deorum inuidiae* mentio est; quanquam et *multum* ferri potest, si *Diuum* tamen subaudiatur. Illud *non* autem plane absurdum videtur; pro quo siue *Nam*, siue *Iam* legas, non multum interest. Licebit autem hos versus planius ita $\pi\alpha\rho\alpha\phi\rho\acute{\alpha}\zeta\epsilon\nu$: „Recte facis, Theti, quod „filium tuum magicis arti- „bus lustrare decreuisti. Vi- „dentur enim ei multa ma- „la minari propter magnam „eius vehementiam; vnde

„Diis te supplicare frequen- „ter velim. Quidquid enim „de insigni eius robore et „impetu optare poteras, „modum iam omnem ex- „cessit; vt etiam inuidiam „Deorum excitet, quae tibi „sollicite cauenda, atque „adeo placanda erit. Equi- „dem timorem tuum, de eo „conceptum, non libenter „augeo, sed cogor tamen, „verum fateri. Nescio quid „magnum ect. — *Tua vota* eleganter pro *filius tuus*, et *quidquid pro eo votorum habes*. 147. *Patria omina* eate- nus h. l. dicuntur, quate- nus cum Chiron amat, vt *pater*. 149. *minas*, int. meas, vt patris. 143. *abstractaque coram*. *Coram* auget rem in- signiter, h. e. in ipsorum cen- spectu Achillem audere ta- lia. 154. *campis* — *fluuiis*.

Insidias, et bella parant, tumidique minantur. 155
 Olim equidem, Argoos pinus cum Theffala reges
 Huc veheret, iuuenem Alciden et Thesea vidi:
 Sed taceo. Figit gelidus Nerëida pallor.
 Ille aderat multo sudore, et puluere maior.
 Attamen arma inter, festinatofque labores, 160
 Dulcis adhuc visu; niueo natat ignis in ore
 Purpureus, fuluoque nitet coma gratior auro.
 Nec dum prima noua lanugine vertitur aetas,

que, se ab eo per campos,
 ac trans fluuios fugari. 155.
tumidique minantur: Bar-
 thius legit: *timidique*, qua
 emendatione nihil dicit ef-
 fe certius; sed, nihil, me
 quidem iudice, incertius.
 Num enim, quaeso, *timidi*
minari solent? Videtur qui-
 dem vir doctus h. l. eum
 timorem intelligere, quem
 nos vocare nunc solemus
die Poltronnerie, vt prae
ipso adeo timore minas ina-
 nes iaciant; sed, hic sen-
 sus partim nimis longe pe-
 titus est; partim ne locum
 quidem habere potest, quum
 Chiron ipse Achilli suo ab
 his Centaurorum minis me-
 tuat. *Tumorem* vero *irae*
 assignari iam supra ad v. 36.
 vidimus, et qui plura exem-
 pla desiderat, adeat Clau-
 dianum de Laud. Stil. L. II,
 95. et Laud. Serenae. v. 135.
 et vtrouique Gesneri notas.
 156. *pinus* — *Theffala*, Ar-

go, quae passim apud poe-
 tas nunc *pinus Theffala*,
 nunc *ratis Argolica*, nunc
navis Peliaca, nunc *puppis*
Pagasaea, nunc aliter, vo-
 catur; quae nomina omnia
 a locis petita esse, tirones
 notent. Sic Argonautae,
Minyae a Valerio Flacco et
 aliis, h. l. autem *reges* ap-
 pellantur. 158. *Sed taceo*.
 Abrumpit orationem, sed
 quilibet videt, quid retice-
 at, nempe: *Sed nihil hi*
omnes ad filium tuum. 159.
Ille aderat, i. e. dum inter
 se Thetis ac Chiron collo-
 quuntur, et illa huius nar-
 ratione expauescit, Achil-
 les ipse venatu redit. Sed
 quod *sudore ac puluere maior*
 fuisse dicitur, mihi videtur
 paulo frigidius dictum. *De-*
formiorem fuisse, lubens con-
 cesserim. 160. *Festinati la-*
bores haud dubie dicuntur,
 quatenus Achilles Chiro-
 nis indignationem e nimis

Tranquillaeque faces oculis, et plurima vultu
 Mater inest. Qualis Lycia venator Apollo 165
 Cum redit, et faeuis permutat plectra pharetris.
 Forte et laetus adest: (o quantum gaudia formae
 Adiiciunt!) foetam Pholöes sub rupe leaenam
 Perculerat ferro, vacuisque reliquerat antris
 Ipsam, sed catulos apportat, et incitat vngues. 170
 Quos tamen, vt fido genitrix in limine visa est,
 Abiicit, exceptamque auidis circumligat vhis,
 Iam grauis amplexu, iamque aequus vertice matri.
 Insequitur magno iam tunc connexus amore
 Patroclus, tantisque extenditur aemulus actis, 175
 Par studiis, aeuque modis, sed robore longe,
 Et tamen aequali visurus Pergama fato.
 Protinus ille subit, rapido, quae proxima, saltu

longa absentia verebatur.
 164. *Tranquillaeque faces oculis*, quippe amore nondum imbutae; quod tamen paulo post Scyri factum est, vultu, datius antiquus pro vultui. 166. *faeuis — pharetris*. Hypallage, pro *permutat pharetras plectris*, i. e. post venatum lyram sumit. Vfus enim loquendi in *permutare* fert, vt res, quae antecedit, casu quarto, quae autem illam sequitur, sexto exprimatur. Hoc autem loco contra esse, quilibet videt. 167. *Forte*, h. e. casu quoque tum acciderat, vt gauderet de leone pro-

strato, etc. 170. *incitat vngues*, laceffendo irritat, vt irasci doceat, velut pueri catellos. 171. Felicissima imago filii, matrem reuerentis, quum videt, se, male agentem, eius praesentia opprimi. 175. *tantisque extenditur aemulus actis*. *Extenditur* est, quasi maior se ipso redditur, vel maiorem se ipso se sentit. Neque tamen adeo crasse errat Bernartius, quum legendum coniiicit: *accenditur*, vt eum accusat Barthius. 176. *longe*, ab eo sc. hoc est, Achille tamen multo inferior. 178. *Protinus ille*, rursus

Flumina, fumantesque genas, crinemque nouatur
 Fontibus. Eurotae qualis vada Castor anhelo 180
 Intrat equo, fessumque sui iubar excitat astri.
 Miratur comitque senex, nunc pectora mulcens,
 Nunc fortes humeros: angunt sua gaudia matrem.
 Tunc libare dapes, Bacchaeaque munera Chiron
 Orat, et, attonitam vario oblectamine mulcens, 185
 Elicit extremo chelyn, et solantia curas
 Fila mouet: leuiterque expertas pollice chordas
 Dat puero. Canit ille libens immania laudum
 Semina, quî tumidae superarit iussa nouercae
 Amphitryoniades: crudum quo Bebryca caestu 190

Achilles intelligendus. 179. *crinemque nouatur*, capillos refrigerat, et sic quasi *renouat*. 181. *fessumque — astri*. Respicitur veterum opinio, qua sidera aquis marinis vel fluuialibus nutriri putabantur. 182. *comitque senex*, int. capillum alumni sui. Signum amoris tenerrimi ac vere paterni! 183. *angunt — matrem*. Acute dictum ac vere *ὀξύμωρον*. Sensus: Quamuis haec filii virtus matrem delectabat, tamen eandem simul, propter futura tempora, haud parum sollicitam habebat. 184-88. Officiosus hospes omnia expromit, quae matri sollicitae curas possent eximere. *Leuiter expertae pollice chordae* suauissime et graphice exprimunt, quod nunc etiam Musicos magistri faciunt, quando discipulis, *ἐπίδαξιν* parantibus, instrumentum ipsum porrigunt. Nos vocamus *das Stimmen*, aut *probiren*, *ob das Instrument rein stehe?* 188. 89. *immania laudum Semina*, exquisite, pro *immanium*, h. e. summarum laudum, vt apud Virgilium saepissime. 190. *Bebryca*, Amycum, Bebryciae regem, intelligit, crudelissimum, quem Pollux, (pugil exercitatissimus, vt supra v. 180. Castor, eques citatissimus) in expeditione Argonautica, caestu victum occidit; de quo certamine studiosis adolescentibus profuerit inter se contulisse, Apollonii Rhodii L. II, 1-98. et Valerii Flacci, L. IV, 198-314.

Obruerit Pollux, quanto circumdata nexu
 Ruperit Aegides Minoi [brachia tauri,
 Maternos in fine toros, [superisque grauatum
 Pelion. Hic ficto risit Thetis anxia vultu,
 Nox trahit in somnos: saxo collabatur ingens 195
 Centaurus: blandisque humeris se innectit Achilles,
 Quamquam ibi fida parens, affuetaque pectora ma-
 vult.

At Thetis, vndifonis per noctem in rupibus astans,
 Quae nato secreta velit, quibus abdere terris
 Destinet, huc, illuc, diuersa mente volutat. 200
 Proxima, sed studiis multum Mauortia, Thrace:
 Nec Macedum gens dura placet, laudumque daturi
 Cecropidae stimulos. Nimum opportuna carinis
 Sestos, Abydenique sinus. Placet ire per altas
 Cycladas. Hinc spretae Myconos humilisque Se-
 riphos, 205
 Et Lemnos, non aequa viris, atque hospita Delos

elegantissimas descriptiones
 191-192. Hic breuiter mo-
 do pugnam Thesei cum Mi-
 notauris Staius describit;
 pariter sic, sed paulo vbe-
 rius, Thebaid. XII, 668-
 673. et Catulli Epithal. Pe-
 lei, v. 105 -- 111 neque
 praeterea apud vllam aliam
 veterem, siue poetam, siue
 mythographum, huius cer-
 taminis distinctam vel co-
 piosam descriptionem re-
 perio, quod profecto mire-

ris in tanta similitum certa-
 minum, multitudine. 193.
Superisque grauatum. Sci-
 licet apud poetas dii prae-
 sentes semper loca morta-
 lium suo *pondere, maiestate,*
lumine, etc. grauare solent:
 itaque et hic, in nuptiis Pe-
 lei ac Thetidis. 194. Rursus
 graphica, et ad sensum egre-
 gia imago. 198. *fida parens,*
 int. ipsa aderat, adeoque
 tum quidem, recte ad ma-
 tris pectus dormire licuisset.

Gentibus. Imbelli nuper Lycomedis in aula
 Virgineos coetus et littora persona ludo
 Audierat, duros laxantem Aegaeona nexus
 Missa sequi, centumque Dei numerare catenas. 210
 Haec placet, haec timidae tellus tutissima matri,
 Qualis vicino volucris iam fedula partu,
 Iamque timens, qua fronde domum suspendat
 inanem,
 Prouidet hinc ventos, hinc anxia cogitat angues,

199. nato, hoc est, nati causa. 201 - 207. Iam veluti recensum Thetis instituit locorum, in quibus filius occultari possit; sed quibus singulis aliquid incommodi adhaereat. *Cecropidae laudum stimulos daturi*, int. Achilli filio. *Myconos* et *Seriphos*, duae Cycladum insulae, parum celebres; quas Thetis hoc loco *Spernit*, h. e. reiicit, non deligit, ad occultandum filium, *Lemnus* vocatur non aequa *viris*, quod ibi feminae maritos occiderant; quod copiose enarrat noster Theb. L. V. ab init. In *hospita gentibus* causa est, cur Thetis *Delum* non deligat, h. e. quia nimis ab omnium gentium hominibus frequenter, adeoque Achilles ibi breui tempore facillime prodi possit. *Imbellis* denique aula Lycomedis est,

quod partim hic nunquam bello deditus, partim senex, partim meris foeminis erat cinctus. 209 - 11. Alludit ad fabulam de Aegaeone, qui fertur Ioui a Thetide auxilio aduersus Gigantes adductus. Sed quum deinde et ipse contra Iouem rebellare tentasset, ab eo centum catenis in mari Aegaeo vincetus fuisse. Orto deinde rumore, eum conari effugere, Thetin a Ioue speculatum *missam*, num res vera esset. In hoc ergo itinere, Scyron praeteruectam de ludis istis muliebribus audisse, ideoque hanc potissimum insulam optimum filio latibulum ei *visam* esse. Hanc fabulam solus, quantum scio, Britannicus, Statii Scholiastes, habet; de veteribus nemo eam commemorauit. 213. *domum — inanem*, nidum, in quo non-

Hinc homines: tandem dubiae placet umbra, no-
visque 215

Vix stetit in ramis, et protinus arbor amatur.
Altera consilio superest, tristemque fatigat
Cura Deam, natum ipsa sinu complexa per undas,
An magno Tritone ferat, ventosque volucres
Aduocet, an pelago solitam Thaumantida pasci. 220
Elicit inde fretis, et murice frenat acuto
Delphinas biuges: quos illi maxima Tethys
Gurgite Atlanteo pelagi sub valle fonora
Nutrierat. Nullis vada per Neptunia glaucae
Tantus honor formae, nandique potentia, nec
plus 225

Pectoris humani. Iubet hos subsistere pleno
Littore, ne nudae noceant contagia terrae.

dum pulli sunt. 217-20. Sensus: Quum prima cura, *ubi filium tuto deponeret,* liberata esset, superest altera, *quomodo eum satis tuto il- luc transportaret?* Hic quatuor modi recensentur, ut vel ipsa eum complexa ferret, vel vni e Tritonibus imponeret, vel ventis ferendum traderet, vel Iridi transportandum permitteret. Sed reiectis omnibus, Delphines duo curru iungit, quos sciebat scilicet mutos esse, nec arcanum ipsius euulgaturos. 221. *murice frenat acuto.* Murex piscium genus est, ex quo-

rum pectinibus seu conchis, paulo firmioribus, frena facere solebant temporibus antiquissimis. Sed qualia haec fuerint, qua figura, et quomodo ad frenandum apta, nunc quidem difficulter aliquis docuerit. Equidem ignorantiam hic meam ingenue fateor. 222. *Maxima Tethys.* Hic quidem manifestissimus locus est, e quo discrimen *Thetidos,* ac *Tethyos,* (quae *maxima* h. l. appellatur) appareat, de quo supra dictum est ad Catulli Epithal. v. 29. 226. *Pectus humanum* non tam *sapientiam,* quam *eni-*

Ipsa dehinc toto resolutum pectore Achillem
 (Qui pueris sopor) Haemonii de rupibus antri
 Ad placidas deportat aquas, et iussa tacere 230
 Littora: monstrat iter, totoque effulserat orbe
 Cynthia. Prosequitur Diuam, celeresque recursus
 Securus pelagi Chiron rogat, vdaque celat
 Lumina, et abreptos subito iam iamque latentes
 Erecto prospectat equo, qua cana parumper 235
 Spumant signa fugae, et liquido perit orbita ponto.
 Illum, non alias rediturum ad Theffala Tempe,
 Iam tristis Pholoë, iam nubilus ingemit Othrys,
 Et tenuis Sperchios aquis, speluncaque docti
 Muta senis. Quaerunt puerilia carmina Fauni, 240
 Et sperata diu plorant connubia Nymphae.
 Iam premit astra dies, humilisque ex aequore Titan

mum, h. e. benevolentiam in homines, Φιλανθρωπίαν
 h. l. notare, partim contextus docet, partim ex centis veterum locis, iisque notissimis, constat, quibus de humanitate delphinum agitur. Vel e sola Arionis apud Herodotum historia res abunde constat. 226. 27. Tangit opinionem veterum. qui delphinas, simul terram contigerint, statim mori, credidere. vid. Plinium H. N. L. IX. c. 8. 229. *Qui*, h. e. qualis et quantus pueris esse solet, i. e. altissimus. 231. Ergo plenilunium eo tempore.

233. *Securus pelagi*. Nihil enim erat, quod alumno suo malitimeret, quum eius mater imperium maris haberet. *uda*, lacrymantia propter tristitiam ex abitu. Imago suavissima. 235 *Erecto* — equo, ea corporis parte, qua equum referebat, h. e. inferiori. 237. *ad Theffala Tempe*. Locus apud veteres amoenitate sua notissimus, de qua tirones consultant in primis Aelianum V. H. L. III. c. 1. 240. *puerilia, carmina*, h. e. quae ipsis Achilles puer saepius antea lyra cecinisset, conf. supra v. 118. 242. *Humilem solem*

Rorantes euoluit equos, et ab aethere magno
 Sublatum curru pelagus cadit. At vada mater
 Scyria iamdudum, fluctus emensa, tenebat, 245
 Exierantque iugo fessi Delphines herili,
 Cum pueri tremefacta quies, oculique iacentis
 Infusum sensere diem. Stupet aëre primo,
 Quae loca? qui fluctus? vbi Pelion? Omnia versa
 Atque ignota videt, dubitatque agnoscere ma-
 trem. 250

Occupat illa manu, blandequae affata pauentem:
 Si mihi, care puer, thalamos fors aequa dedisset,
 Quos dabat, aethereis ego te complexa tenerem
 Sidus grande plagis, magnique puerpera coeli,
 Nil humiles Parcas, terrenaque fata vererer. 255
 Nunc impar tibi, nate, genus, praecclusaque leti
 Tantum matre via est; quin et metuenda pro-
 pinquant

Tempora, et extremis admota pericula metis.

vocat poëta. quatenus ex oceano surgit, et ab aethere — cadit. Alludit ad eam Solis imaginem, qua nobis quoque interdum videtur, aquas attrahere vespertino tempore, nosque tum pluuiam postridie augurari solemus: *Es wird regnen; die Sonne zieht Wasser.* Caeterum sensus verborum est: *Pelagus guttae marinae, ab aethere magno, rursus cadunt in terram, quae a curru solis prius sublatae erant.* 247. *pueri tremefacta quies,* ornate, pro: quum puer e somno excitatus est. 253. *Quos dabat* i. e. certe datura erat, nisi Iupiter etc. conf. initium libri. 254. *Magni puerpera caeli,* sublimem et vere poeticam animo notionem subiicit, praesertim opposita *Parcis humilibus,* h. e. deabus inferis. 256-258. *impar,* propter diuersos parentes; nam *ex mea*

Cedamus: paulumque animos Summitte viriles,
 Atque habitus dignare meos. Si Lydia dura 260
 Pensa manu mollesque tulit Tirynthius hastas:
 Si decet, aurata, Bacchum, vestigia palla
 Verrere, virgineos si Iuppiter induit artus:
 Nec magnum ambigui fregerunt Caenea sexus:
 Has sine (quaeso) minas, numenque exire ma-
 lignum. 265

parte immortalis tu quidem
 esses; sed (haec supplenda)
 ex patris tui, Pelei, parte
 mortalitatem fortitus es.
 Quin adeo mors valde tibi
 propinqua est. 259. *Ceda-*
mus, int. fati necessitati.
 260. *meos*, i. e. foemineos.
dignare, ne graueris indue-
 re. 260-265. Iam exempla
 magnorum heroum ac Deo-
 rum ad consolandum filium
 Thetis affert, *Herculis*, qui
 apud Omphalen muliebri
 habitu seruiuit, *Bacchi*, qui
 foeminea palla subinde in-
 dutus incessit. *Iouis*, qui
 sub Dianae vestitu, Antio-
 pam, Nyctei filiam corripit,
 et *Caenidos*, quae a Neptu-
 no vitiata, sexum virilem
 in praemium accepit, ac
 deinde *Caeneus* vocata est.
 De primo nulla dubitatio,
 nisi quod *molles hastas* Her-
 culis alibi nusquam reperio.
 De Baccho huc fortasse re-
 ferendum, quod Apollodo-
 rus L. III, c. S. init. habet:
 Καταρδεὶς ὑπὸ Πέας καὶ τε-

λεταῖς ἐκμαθῶν, καὶ λαβῶν
 παρ' ἐκείνης τὴν σολήν, ἐπὶ
 Ἰνδῶς διὰ τῆς Θράκης ἠπά-
 γετο. Furtum illud Iouis,
 in Antiopa, nemo, quan-
 tum scio, narrat, nisi La-
 ctantius, scholiastes Statii,
 ad h. l. Denique de Ca-
 nide in Caeneum mutata fa-
 bulam habet Hyginus Fab.
 14. et alludit Ouidius Met.
 XII, 472. sqq. 265. *Has*
minas, Incertum, vtrum ad-
 spectum *filii* indignantis,
 ac nolentis in mollitiem, a
 matre commendatam, con-
 sentire, minantisque adeo,
 poeta h. l. innuat. an po-
 tius *fati* et, quod statim
 sequitur, *maligni numinis*
minas, intelligat? Vtrum-
 que ferri potest, prius com-
 mendat pronomen *has*,
 quas sc. tu mihi hic iacis
 atque intentas; et infra v.
 271. 72. posterius hoc, quod
 ita vnum, non duo, sub-
 stantiua ac notiones verbo
exire adiunguntur. Caete-
 rum sensus et connexio est

Mox iterum campos, iterum Centaurica reddam
 Lustra tibi. Per ego hoc decus, et ventura iuuentae
 Gaudia, si terras, humilemque experta maritum
 Te propter, si progenitum Stygis amne fevero
 Armaui, (totumque vtinam!) cape tuta parum-
 per 270

Tegmina, nil nocitura animo. Cur ora reducis?
 Quidue parant oculi? pudet hoc mitescere cultu?
 Per te, care puer, cognata per aequora iuro.
 Nesciet hoc Chiron. Sic horrida pectora tractat
 Nequicquam mulcens; obstat genitorque roganti, 275
 Nutritorque ingens, et cruda exordia magnae
 Indolis. Effrenae tumidum velut igne iuuentae

haec: Si tot alii summi vi-
 ri, ac Dii adeo, tale quid
 fecerunt; tu, quaeso, *sinas*
exire, i transire, effugias,
 euites, fati velut nubem,
 fortunam adversam, quae
 tibi interitum *minatur*;
 exhibit autem, non aliter,
 nisi, quando meum consi-
 lium secutus fueris. 266.
 Mox ad Chironem tuum te
 reducam. 266. *per ego hoc*
decus etc. int. rogo et ob-
 testor. Intelligit eius pul-
 chritudinem, et futuras res
 gestas, fortasse etiam amo-
 res Deidamiae. 268. *humi-*
lemque experta maritum,
 sc. sum. Peleus enim im-
 mane quantum a Ioue dista-
 bat; hinc *humilis*, alio sen-
 su, quam supra, v. 242. de

sole. 270. *Armaui*, contra
 ictus omnes et inuulnera-
 bilem, *ἀτρωτον*, reddidi,
 immergendo in Stygem
 (totumque vtinam!) Constat
 enim, ea pedis particula,
 qua mater eum detinebat,
 vulnerabilem fuisse; vbi
 etiam deinde a Paride, fa-
 gitta ictus, periit. 274. *Ne-*
sciet hoc Chiron. Cumulat,
 quidquid potest argumento-
 rum mouentium: vitabis
 interitum; multi alii hoc
 fecerunt; mox ad Chironem
 redibis; vestitus iste animo
 tuo nil nocebit; Chiron
 ipse hoc non resciscet. Pul-
 cherrime profecto Statius
 affectus materni diligen-
 tiam expressit. 276. *cruda*
exordia h. e., asperius ex-

Si quis equum primis summittere tentet hebenis:
 Ille diu campis, fluuiisque, et honore superbo
 Gauisus, non colla iugo, non aspera praebet 280
 Ora lupis: dominique gemit captius inire
 Imperia, atque alios miratur discere cursus.
 Quis Deus attonitae fraudes actumque parenti
 Contulit? indocilem quae mens detraxit Achillem?
 Palladi littoreae celebrabat Scyros honorum 285
 Forte diem: placidoque fatae Lycomedae sorores
 Luce sacra patriis (quae rara licentia) muris
 Exierant, dare veris opes, Diuaeque seueras
 Fronde ligare comas, et spargere floribus hastam.
 Omnibus eximum formae decus: omnibus idem 290
 Cultus, et, expleto teneri iam fine pudoris,
 Virginitas matura toris, annique tumentes.

acta pueritia, et infueta
 mollioris vitae. 279. hono-
 re superbo, quod suae pote-
 statis sit. 281. lupis, lupatis,
 vt apud Ouid. Trist. IV. El.
 6, 4. 283. 84. Miratur tan-
 dem poëta ipse, quomodo
 partim, in hac sollicitudine
 Thetis tam astuta esse, par-
 tim filius in tanta iuuenilis
 animi ferocia detrabi, i. e.
 flecti ac subigi potuerit.
 285-89. Palladi littoreae, h.
 e. littoris custodi. Multi
 enim Deorum veterum, vt
 littorum custodes coleban-
 tur, et quatenus tales essent,
 αἰγιάλιοι, ἐπάκτιοι etc. vo-

cabantur, vt Apollo, Venus,
 Pallas, saepe hoc nomine
 apud poëtas veniunt, conf.
 Gevartium, ad Statii Silv.
 III. 1, 106, vbi pariter de
 Hercule Surrentino tale
 quid occurrit. *Honorum* dies
 est festus, sacrificiis sollemp-
 nibus destinatus. Et quum
 Pallas *virgo* esset, etiam h.
 l. non nisi virgines, Lyco-
 medis filiae, admittuntur.
Placidus hic vocatur eodem
 sensu, quo infra v. 305.
pius, et supra, v. 207. aula
 eius *imbellis*. *Dare veris*
opes, Graecismus, πρὸς τὸ
 aut ἐνεκα τῶν *dare*, flores.

Sed quantum virides pelagi Venus addita Nymphas
 Obruit, aut humeris quantum Diana relinquit
 Naides: effulget tantum regina decori 295
 Deidamia chori, pulchrisque sororibus obstat.
 Illius et roseo flammatur purpura vultu,
 Et gemmis lux maior inest, et blandius aurum,
 Atque ipsi par forma Deae, si pectoris angues
 Ponat, et exempta placetur casside vultus. 300
 Hanc vbi ducentem longe focia agmina vidit
 Trux puer, et, nullo temeratus pectora motu,
 Dirigit, totisque novum bibit ossibus ignem.
 Nec latet haustus amor, sed fax vibrata medullis
 In vultus atque ora redit: lucemque genarum 305
 Tingit, et impulsum tenui sudore pererrat.

Diuae, intell. simulacri Pal-
 ladis. 293. *annique tumen-*
tes, est ἐπεζήνησις praee-
 dentium: *virginitas matu-*
ra tori, propriumque poë-
 tis hac in re verbum. Sic
 apud nostrum Theb. II, 204.
 de Deiphile, Adraști filia;
tumida iam virginitate iu-
gari, et apud Claudianum.
 Epithal. Pallad. v. 125. *ma-*
tura tumescit Virginitas, et
 Laus Seren. v. 124. *Vtraq.*
luminibus tumidum micat,
 ad quem locum vide Ges-
 nerum. 299 - 300. *ipsi Deae*,
 intellige Mineruae, cum qua
 Deidamia comparatur, et
 quam satis h. l. produnt *an-*
gues; h. e. caput Gorgonis

in Aegide, serpentibus con-
 tectum. Ideo autem Sta-
 tius Deidamiam mihi com-
 parare cum Minerua potif-
 simum videtur, non cum alia
 Dea quacunque, quia notio-
 nem lectori proponere vo-
 lebat puellae, quae, in sum-
 ma venustate muliebri, ha-
 beret tamen aliquid mascu-
 lum, ideoque digna heroë
 bellico iudicaretur. Eadem
 de causa illam mox videtur
ducem reliquarum facere, et
 inferius L. II. 247. sqq. viri-
 lem animum verbis proden-
 tem eam inducit. 302. *nullo*
— motu, qui nondum amaf-
 set. 304. *redit*. Recte *redit*,
 quod prius per oculos in-

Lactea Massagetæ veluti cum pocula fuscant
 Sanguine puniceo, vel ebur corrumpitur ostro:
 Sic variis manifesta notis palletque rubetque
 Flamma recens. Eat, atque vltro ferus, hospita fa-
 crae 310

Discutiat turbæ securus, et immemor æui,
 Ni pudor, et iunctæ teneat reuerentia matris.
 Vt pater armenti quondam, rectorque futurus,
 Cui nondum toto peraguntur cornua gyro,
 Cum sociam pastus niueo candore iuencam 315
 Adspicit, ardescunt animi, primusque per ora
 Spumat amor: spectant hilares optantque magistri.
 Occupat, accepto iam tempore, conscia mater:
 Hosne inter simulare choros, et brachia ludo

trarat. 308. *vel ebur cor-*
rumpitur ostro, h. e. misce-
 tur, tingitur. Plane sic *vio-*
landi verbo vsus est Virgi-
 lius. Aen. XII, 67. *Indum*
puniceo veluti violauerit
ostro Si quis ebur etc. Alii
 similiter; sed fundus om-
 nium est locus Homeri
 Iliad. δ, 141. Ως δ' ὄτρεις
 τ' ἐλέφαντα γυνὴ Φόινικι
 μίηνη. conf. Heynium ill.
 ad loc. cit. Virgilio. 310.
eat. Germanice dixisset: *Er*
möchte gleich darauf los
springen. 311. *immemor æ-*
ui, h. e. quod ætate non-
 dum prouectus esset, aut,
 quod magis mihi placet,
 temporis ac loci immemor,

cui hoc non conueniret.
 314. *peraguntur.* Graphi-
 cum vere h. l. verbum,
 quod imaginem oculis sub-
 iicit hominis, creta v. c.
 magnum gyrum, ex quo cor-
 nu tauri fiat, ducentis, ac
 iam iam ad finem perducen-
 tis, absoluentis. 115. *optant*
que magistri -- *Quid optant?*
 Hoc poëta omittit, facile
 addendum a legentibus scil.
 vt hic amor effectum ha-
 beat, vt grex augeatur, etc.
 318. *conscia mater,* Thetis,
 quæ statim hunc filii aestum
 obseruarat. 319. *Hosne in-*
ter. Vnice veram puto con-
 iecturam I. F. Gronouii:
Hasne inter, adeo sua se

Nestere, nate, graue est? gelida quid tale sub Offa 320
 Peliacisque iugis? O si mihi iungere curas,
 Atque alium portare sinu contingat Achillem!
 Mulcetur, laetusque rubet, visusque superbos
 Obliquat, vestesque manu leuiore repellit.
 Aspicit ambiguum genitrix, cogitque volentem, 325
 Innectitque sinus. Tunc colla rigentia mollit,
 Submittitque graues humeros, et fortia laxat
 Brachia, et impexos certo domat ordine crines,
 Ac sua dilecta ceruice monilia transfert,
 Et picturato cohibet vestigia limbo: 330
 Incessum motumque docet, fandique pudorem.

ipsa simplicitate commen-
 dat. 320. 21. *gelida quid—*
iugis? supple: *vidisti*, aut
contigit. Curiositatem filii
 excitat. 321. 22. *O si —*
Achillem! *Curas iungere*,
 non tam ita intellexerim,
ut tuis curis meas iungam,
 (quod Vet. Schol. apud
 Barthium ad h. l. vult)
 quam, *ut veteribus curis*
meis nouae iungantur; h. e.
 curis matris de filio, cura
 auiae de nepote. 324. *obli-*
quat, oblique ad puellam
 detorquet, deposita pristina
 vultus ferocia. *Vestesque*
manu leuiore repellit. Quas-
 nam? Viriles? Ita interpre-
 tes, nempe ut foemineas
 induat. Sed hoc mihi non
 conuenire videtur cum no-
 tione *repellendi*; viriles
 enim non *repellit*, sed tan-

tum *exiit*. Et quid sibi
 deinde *manus leuior* velit,
 non video. Itaque *foemineas*
 potius intelligam, quas an-
 tea aspera et grauiori manu
 repulerat, at nunc, quum
 amorem concepisset, *leuiori*
 tantum *repellit*; imo vltro
 arriperet, nisi puderet ip-
 sum, ab altero extremo in
 alterum irruere. 326. *sinus*,
 vestimenti sc. muliebris eius
 corpori. 326 - 331 Totus hic
 locus est pulcherrimus ad
 exprimendam muliebrem in-
 ornando corpore sollicitu-
 dinem. Atque illa verba
 actiua, *mollit*, *submittit*, *la-*
xat, *domat*, non de actu
 ipso, quin ne de conatu
 quidem, sed de institutione
 tantum per verba, expli-
 canda videntur, quod ex
 ipso *docendi* vocabulo ap-

Qualiter artificis victurae pollice cerae
 Accipiunt formas, ignemque, manumque sequuntur.
 Talis erat diuae, natum mutantis, imago.
 Nec luctata diu. Superest nam plurimus illi 331
 Inuicta virtute decor, fallitque tuentes
 Ambiguus tenuique latens discrimine sexus.
 Procedunt, iterumque monet, rursumque fatigat
 Blanda Thetis: Sic ergo gradus, sic ora manusque,
 Nate, feres, comitesque modis imitabere fictis, 340
 Ne te suspectum molli non misceat aulae
 Rector, et incepti pereant mendacia furti.
 Dixit, et admoto non cessat comere tactu.
 Sic, vbi virgineis Hecate lassata pharetris,
 Ad patrem fratremque redit, comes haeret eunti 345
 Mater, et ipsa humeros, exertaque brachia velat:

paret. *Dilecta ceruice*, in dilectam filii ceruicem. *Picturato* cobibet vestigia limbo, ne gressu grandi et virili, qualis est equitum cataphractorum, ocreis indutorum, sese proderet, ampliolem limbum circumdat, vt magnitudo gressuum sub eo latitet. 332 — 33. Cui non hic sua sponte occurrat Plinii notum illud distichon, L. VII. Ep. 9. *Vt laus est cerae, mollis cedensque sequatur Si doctos digitos iussaue fiat opus; etc.* Prope abest, vt Plinium ex hoc Statii loco duxisse suum cre-

dam. 335. *Nec luctata diu*, int. cum difficultatibus, e forma eius virili ortis. 336. *Inuicta virtute*, h. e. quamuis virilis forma a pulchritudine non opprimeretur, sed pelluceret. 338. *fatigat*, obtundit, enecat; verbum pulchre delectum, ad indicandam non modo foemineam sollicitudinem et loquacitatem, sed et pueri impatientiam. 342. *Rector*, Lycomedes rex. 345. *redit*, in caelum, vt ex venatibus cibum diis afferat. 346. *ipsa humeros*, mater sc. Latona, *humeros Dianae*, mater sc.

Ipsa arcum, pharetramque locat, vestesque latentēs
 Deducit, sparsosque studet componere crines.
 Protinus aggreditur regem, atque ibi, testibus aris :
 Hanc tibi, ait, nostri germanam, rector, Achillis 350
 (Nonne vides, vt torua genas, aequandaque fratri?)
 Tradimus: arma humeris, arcumque animosa petebat
 Ferre, et Amazonio connubia pellere ritu.
 Sed mihi curarum satis est pro stirpe virili;
 Haec calathos, et sacra ferat, Tu frange regendo 355
 Indocilem, sexumque tene, dum nubilis aetas,
 Soluendusque pudor. Neue exercere proteruas
 Gymnadas, aut lustris nemorum concede vagari.
 Intus ale, et similes inter seclude puellas.
 Littore praecipue portuque arcere memento. 360
 Vidisti modo vela Phrygum, iam mutua iura

filiae. 347. *vestesque latentēs*
Deducit, h. e. vestes,
 quarum longitudo *latet*.
 quia succincta adhuc fue-
 rat, *deducit* ad pedes vsque,
 vt fiat vestitus decentior et
 modestior. 349. *testibus aris*.
 Haec duo verba vtrum nar-
 rantis poetae sint, an lo-
 quentis Deae, parum retu-
 lerit; vtrobique idem sen-
 sus est. At quam recte et
 pie Statius Thetin, data
 opera iurando fallentem, in-
 ducat, ipse viderit. 351.
vt torua genas, int. sit. 353.
connubia pellere, pro simpli-
 ci, *sine matrimonio viuere*.

354. *curarum satis*, sollici-
 tudinis, ne Achilles meus
 bello pereat. 355. *calathos*
et sacra, Mineruae, quae
 tum ibi a virginibus cele-
 brabantur. 356. *tene*, retine,
 cohibe, ne limites, a natura
 foeminis fixos, transeat,
dum, donec tempus legiti-
 mum adsit coniugii. 358.
Gymnadas ideo cauere a Ly-
 comede vult, quod ibi cor-
 pora nudabantur, vnde
 fraus statim agnita fuisset.
 Hinc *proteruas* etiam appel-
 lat. 360. *Littore* — *memento*,
 non modo, vt ne aufugiat
 sponte, sed inprimis, ne ab

Fallere transmissae pelago didicere carinae.
 Accedit dictis pater, ingenioque parentis
 Occultum Aeaciden (quis diuûm fraudibus obstet?)
 Accipit; vltro etiam veneratur supplice dextra, 365
 Et grates electus agit: nec turba piarum
 Scyriadum cessat nimio defigere visu
 Virginis ora nouae, quantum ceruice comisque
 Emineat, quantumque humeros ac pectora fundat.
 Dehinc sociare choros, castisque accedere sacris 370
 Hortantur, ceduntque loco, et contingere gaudent.
 Qualiter Idaliae volucres, vbi mollia frangunt
 Nubila, iam longum coeloque domoque gregatae,
 Si iunxit pennas, diuersoque hospita tractu
 Venit auis, cunctae primum mirantur et horrent, 375
 Mox propius propiusque volant, atque aëre in ipso
 Paulatim fecere suam, plausuque secundo
 Circumeunt hilares, et ad alta cubilia ducunt.
 Digreditur, multum cunctata in limine, mater
 Dum repetit monitus, arcanaque murmura figit 380

aliis rapiatur, vt Helena
 nuperrime a Paride. 362.
didicere carinae. Multo or-
 natius *carinis*, per proso-
 popoeiam tribuit, quod ea-
 rum *vectori*, Paridi tribuen-
 dum erat, vt mutua *iura*,
 h. a. ius gentium, connu-
 biorum etc. *fallant*, tur-
 bent. 363. 365. Lycome-
 dem, Deidamiae *patrem*, in-
 telligit, qui hunc *Aeaciden*,
 Achillem, *ingenio*, h. e. frau-

de *parentis*, Thetidos, *oc-*
cultum, occultatum, (*un-*
kenntlich gemacht) libenter
 suscipit, atque etiam bea-
 tum se illo honore censet.
 367. 68. *defigere visu Virgi-*
nis ora nouae. Hypallage
 est, pro *visum nimis in ore*
defigere. 369. *fundat*, ex-
 tendat. 372. *Idaliae volu-*
cras, columbae, Veneri sa-
 crae, quibus cum recte hic
 puellarum *regiarum simpli-*

Auribus, et tacito dat verba nouissima voto.
 Tunc excepta freto, longe ceruicē reflexa,
 Abnatat, et blandis affatur littora verbis:
 Cara mihi tellus, magnae cui pignora curae,
 Depositedumque ingens timido commisimus astu, 385
 Sis felix, taceasque, precor, quo more tacebat
 Creta Rheae; te longus honos, aeternaque cingent
 Tempia, nec instabili fama superabere Delo.
 At ventis, et sacra fretis, interque vadofas
 Cycladas, Aegeae frangunt vbi saxa procellae, 390
 Nereidum tranquilla domus, iurandaque nautis
 Insula, ne solum Danaas admitte carinas,
 Te precor. Hic thiasos tantum, nihil vtile bellis,
 Hic famam narrare doce. Dumque arma parantur

citas innocens comparatur.
 381. *tacito dat verba nouissima voto.* Planius: Verba eius vltima preces et vota continent. 384. *magnae cui pignora curae.* Pignora quartus casus est, qui regitur a *commisimus*; ergo *magnae curae*, non tertius casus, sed secundus, hoc sensu: pignora, quae magnam mihi curam iniiciunt; vnde statim eum *ingens depositum* vocat, Diuae quippe filium. 386. 87. *quo more tacebat Creta Rheae*, quum illa natum ex se Iouem, nymphis Cretenſibus, et Curetibus credidisset, ne a Saturno patre deuoraretur. 387. *cingent*, ornabunt, colent. 388.

Instabilem Delum dicit, quod ante partum Latonae, in mari natabat, sed a Neptuno deinde figebatur. Nota fabula. 389-93. Ordo horum versuum hic est: *At te, o insula, qua sacra es ventis ac fretis, et tranquilla domus Nereidum, inter medias Cycladas vadofas, vbi Aegeae procellae frangunt saxa, i. e. scopulos suis fluctibus et pulsu, per quam porro nautae olim iurabunt, — te, inquam, vnum hoc precor, ne Graecorum naues admittas, quae incolastuos ad bellum Troianum ducant.* 393. 94. Sensus: Doce famam narrare, hęc nihil bellis vtile, sed

Dorica, et alternum Mauors interfurit orbem, 395
(Cedo equidem) fit virgo pii Lycomedis Achilles.

Interea meritos vltrix Europa dolores,
Dulcibus armorum furiis et supplice regnm
Conquestu flammata, mouet. Quippe ambit Atrides
Ille magis, cui nupta domi, facinusque relatu 400
Asperat Iliacum. Captam sine Marte, sine armis
Progeniem coeli, Spartaequae potentis alumnam.
Iura, fidem, superos, vna calcata rapinâ
Hoc foedus Phrygium? haec geminae commer-
cia terrae?

Quid maneat populos, vbi tanta iniuria primos 405
Degrassata duces? Coeunt gens omnis, et aetas,
Nec tantum exciti, bimari quos Isthmia vallo
Claustra, nec, vndifonae quos circuit umbo Maleae;
Sed procul amoti, Phryxi qua semita iungi

thiasos tantum, i. e. saltationes, choreas, festa, intesse, valere, celebrari, aut simile. Omissus enim est infinitiuus. 395. *alternum -orbem*, Europam et Asiam. 398. *Dulcibus armorum furiis* argute, et, per oxymoron, quia furor bellicus, partim propter infuetas adhuc belli molestias, partim propter vindictae studium, partim denique propter praedandi spem *dulcis* videtur *regum*, Menelai et Agamemnonis. 399 - 400. *ambit Atrides Ille magis*, h. e. Menelaus Graeciam omnem circumit,

opis quaerendae causa *studiosus*, quam reliqui, quoniam *ipsius* vxor erat rapta. *Relatu Asperat*, verbis auget, exaggerat. 402, *Progeniem coeli*, Iouis enim filia ex Leda, erat Helena. 404. *Hoc foedus Phrygium?* Hospitii foedus intelligit, quod Paris violarat. 407. 408. *bimari — vallo*. Perpetuum apud veteres Corinthi, et omnino Peloponnesi epitheton *bimaris*, vt vel apud Hor. L. I. Od. 8. *bimarisue Corinthi*, etc. *umbo Maleae*, ornate, pro *Malea* simpliciter. Caeterum

Europamque Afiamque vetat, quasque ordine
gentes 410

Littore Abydeno maris alligat vnda superni,
Feruēt amor belli, concuſſasque erigit vrbes.
Aera domant Temesae; quatitur naualibus ora
Euboīs, innumera resonant incude Mycenae;
Pisa nouat currus, Nemeē dat terga ferarum, 415
Cirrha sagittiferas certat stipare pharetras;
Lerna, graues clypeos caesis vestire iuuen-
cis:
Dat bello pedites Aetolus, et asper Acarnan.
Argos agit turmas. Vacuantur pascua ditis
Arcadiae. Frenat celeres Epiros alumnos, 420

in quantitate penultima
huius vocis, quae sane pro-
pter originem Graecam bre-
uis esse debet, variat Sta-
tius. Hoc enim loco et
Theb. L. VII, 16. (qui no-
stro est simillimus) eam pro-
ducit; alibi corripit, vt Silv.
I, 3, 97. *Si Maleae cre-
denda ratis* Theb. I. 100.
Arripit extemplo Maleae
etc. II, 33. *Qua formida-
tum Maleae* etc. 409, *Phry-
xi semita* Helleſpontus est.
410. II. Sensus: Quas mare
supernum, i. e. Propontis,
littore Abydeno, h. e. dex-
tro et Asiatico, alligat, con-
tinet. 412. *concuſſasque eri-
git vrbes.* *Concuſſas* infi-
gniter h. l. auget. Non enim
modo florentes opibus, sed
et debilitatas, vel bello, vel

peſte, vel terrae motu vr-
bes, ad tantum bellum, ait,
furrexiſſe. Sequiturque iam
μεριμῶς earum insignis, et
qua quaelibet veluti dote
prae ceteris excelluerit, si-
mul indicatur. 413. *Aera* —
Temesae. *Temesae, arum,*
ac *Temese, es,* (vtraque enim
forma apud Statium occur-
rit. v, Silv. I, 1, 42.) Cypri
vrbs, officinis ferrariis cele-
berrima, 416. *Cirrha,* vrbs
Phocidis, Phoebō sacra, vn-
de de pharetris conficiendis
h. l. celebratur. 417. *caesis*
*iuuen-
cis,* pellibus boum.
419. *turmas,* equites; oppo-
nuntur enim peditibus v.
418. *vacuantur pascua,* pa-
storibus sc. qui iam arma
coguntur fumere. 420. *cele-
res - alumnos,* hoc est, equos,

Phocis et Aeoniae iaculis rarescitis umbrae;
 Murorum tormenta Pylos Messanaque tradunt.
 Nulla immunis humus; velluntur postibus altis
 Arma olim dimissa patrum; flammisque liquefcunt
 Dona Deum; raptum superis Mars efferat aurum. 425
 Nusquam umbrae veteres; minor Othrys et ardua
 fidunt

Taygeta; exuti viderunt aëra montes.
 Iam natat omne nemus, caeduntur robora classi;
 Sylva minor remis: ferrum laxatur ad vsus
 Innumeros, quod rostra liget, quod muniat arma, 430
 Belligeros quod frenet equos, quod mille catenis
 Squallentes nectat tunicas, quod sanguine fumet,
 Vulneraque alta bibat, quod conspirante veneno
 Impellat mortes; tenuantque humentia saxa

421. *iaculis rarescitis* Paulo obscurius ac iusto breuius. Volebat dicere: *propter iacula, confectae lignis earum arborum, quae vos olim efficiebant.* Ac tales locutiones, paulo duriores, in primis tropos, totus insequens locus, plures continet, in quo mihi quidem, affectrae sublimitatem, non assequi, Staius videtur. Talia quoque loca maxime sunt, quibus *tumoris* infamiam, excellens alioqui poeta, vnice debet. 424. 25. *flammisque liquefcunt Dona Deum,* h. e. belli monu-

menta, Diis iam dedicata, v. c. enses, hastae, etc. rursus conflantur. *efferat,* ad feros vsus aptat. 426. *Nusquam umbrae veteres,* int. *manent, supersunt.* 428. *nemus.* Continens pro contento, *arbores nemorum,* ad naues adhibitae. 429. *Sylva minor,* fit, h. e. minuitur. 434. *Impellat mortes,* acceleret, *tenuantque humentia saxa* *Attritu.* Saxa sunt cotes, quas *humentes* vocat, fortasse, quia humo madida tolluntur; Eaedem *attritu tenuantur* a bellantibus i. e. atteruntur, quan-

Attritu, et nigris addunt mucronibus iras. 435

Nec modus, aut arcus lentare, aut fundere glandes,

Aut torrere fudes, galeasque attollere conis.

Hos inter motus pigram gemit ora quietem

Theffalis, et geminis incusat fata querelis,

Quod senior Peleus, nec adhuc natus Achilles. 440

Iam Pelopis terras Graiùmque exhausterat orbem

Praecipitans in transtra viros insanus, equosque

Bellipotens; feruent portus, et operta carinis

Stagna, suasque hyemes classis promotæ, suosque

Attollit fluctus. Ipsum iam puppibus aequor 445

Deficit, et totos consumunt carbasa ventos.

Prima rates Danaas Hecateia congregat Aulis,

Rupibus expositis, longique crepidine dorfi

Euboicum scandens Aulis mare, littora, multum

do enses, iacula, sagittas, iis student acuere. 435. *nigris* — *iras*. Excellens Propopoeia. *Nigrimucrones* sunt, vel a rubigine, vel propter effectum letiferum. 442. 43. *insanus* — *Bellipotens*. Rarum quid, adiectiua duo, quorum alterum, pro Substantiuo et Nomine proprio ponatur, vt h. l. *Bellipotens*, pro *Marte*, non tamen sine exemplo prorsus, vt arbitror.

444. 45. *suasque hyemes* — *fluctus*. Planius: Classis tam numerosa est, vt suo ipsius motu, tempestate n sibi ex-

citet. *Sane eleganter et poëtice*, ad h. l. inquit Barthius; ego contra paulo *ὑπερβολικώτερον* esse putem. sed *de gustibus*, vt aiunt — 447. *Hecateia* i. e. Dianae consecrata, quae etiam Hecate vocatur, quæ ad inferos pertinet. Sed solent poëtae frequenter, diuersa Deorum nomina, diuersis de causis imposita, inter se permutare, non habita ratione loci ac temporis, quo vnumquodque cuique impositum sit. Exempla vbiuis obuia. 448. *expositis*, in mare prominentibus. 449.

Montiuagae dilecta deae; iuxtaque Caphareus, 450
 Latratum pelago tollens caput. Ille, Pelasgas
 Vt vidit transnare rates, ter monte, ter vndis,
 Intonuit, faeuaeque dedit praesagia noctis.
 Coetus ibi armorum, Troiae fatalis, ibi ingens
 Iuratur bellum, donec Sol annuus omnes 455
 Conficeret metas. Tum primum Graecia vires
 Contemplata suas; tunc sparsa ac dissona moles
 In corpus vultumque coit, et rege sub vno
 Disposita est. Sic curua feras indago latentes
 Claudit, et admotis paulatim cassibus arctat. 460
 Illae ignem sonitumque pauent, diffusaque relinquunt
 Auia, miranturque, suum decrescere montem,

scandens, maris superficiem altitudine superans. 451. *Latratum pelago*, allatratum a fluctibus, veluti canibus. Metaphora excellens, quoniam hic maris sonus magnam habet cum latratu canis aut maioris etiam bestiae similitudinem. 451. *ille*, Caphareus mons. 453. *faeuaeque — noctis*. Innuit noctem illam tristissimam, qua Nauplius, Graecos, propter occisum ab iis ad Troiam Palamedem filium ulturus, luminibus e Caphareo suspensis, eorum naues, tempestate agitatas, et illuc tanquam in portum properantes, ad scopulos allexit, ut et ipsae eliderentur, et vectores miserrime perirent.

Caeterum hoc de Capharei praesagio figmentum valde felicem poetae phantasia prodit. 54. *sparsa ac dissona moles*, diuisa tum in plures minores respublicas Graecia. 458. *Vultum*, et ornatus causa *corpori* additur; et, ut augeat. q. d. *coit* in corpus, idque non variegatum, (*buntcheckigt*) sed vnum, conforme, iustum, *rege sub vno*, Agamemnone. 461. *ignem sonitumque*, a venatoribus excitatum. 462 *miranturque — montem*. Sensus est: Ferae, quae totum adhuc montis spatium tenuerant, nec tamen sentiunt, se cassibus cingi, mirantur, quomodo is tam celeriter in breuius spatium

Donec in angustam ceciderunt vndique vallem,
Inque vicem stupuere greges, socioque timore
Manfuescunt. Simul hirtus aper, simul vrsa lu-
pusque

465

Cogitur, et captos contemnit cerua leones.

Sed quamquam gemini pariter sua bella capeffiant
Atridae; famamque auidi virtute paternam

Tydides, Sthenelusque premant, nec cogitet annos
Antilochus, septemque Ajax umbone coruscet

470

Armenti reges, atque aequum montibus orbem,

Confiliis, armisque vigil contendat Vlyffes:

Omnis in absentem belli manus ardet Achillem.

Nomen Achillis amant, et in Hectora solus Achilles

Poscitur. Illum vnum Teucris Priamoque loquun-
tur

475

contrahatur. Notandum est, ne comparationis huius, v. 459-66. tam pulchrae consilium male iudicetur, vel ipsum adeo claudicare existimetur, eam non respicere totam praecedentem descriptionem Graeci exercitus; sed illa modo verba postrema: *sparsa moles ac dissona — coit*; adeoque poetam docere velle, in calamitate publica et communi, vel inimicissimos in gratiam redire. Certe hoc clare ostendit, v. 466.

468. 69. *Tydides Sthenelusque*, Ille Diomedes est, Ty-

dei filius, hic Capanei. Vtriusque pater bello Thebano, quod in Thebaide Staius cecinit, insigniter inclaruerant. *Famam premere* est eius, veluti personae fugientis, vestigia strenue persequi, i. e. aemulari. 469. *coruscet*, i. e. coruscus ostendat, sensu Hebraeorum Hiphilico. *Septem armenti reges*, h. e. tauri, septem coria taurina sunt, quibus Aiace *umbo*, clypeus, erat circumdatus. 471. *aequum moenibus orbem*, clypeum. Seu *montibus legas*, seu *moenibus*, vtraque insignis est

Fatalem. Quis enim Haemoniis sub vallibus alter
 Creuerit, effossa reptans niue? Cuius ab ortu
 Cruda rudimenta et teneros formauerit annos
 Centaurus? patrii propior cui linea coeli?
 Quemue alium Stygios tulerit secreta per amnes 480
 Nerëis? et pulchros ferro perstrinxerit artus?
 Haec Graiae castris iterant traduntque cohortes.
 Cedit turba ducum, vincique haud mœsta fatetur.
 Sic, cum bellantes Phlegraea in castra coirent
 Coelicolae, iamque Odryfiam Gradius in hastam 485
 Surgeret, et Libycos Tritonia tolleret angues,
 Ingentemque manu curuaret Delius arcum:
 Stabat anhela metu, solum, Natura, Tonantem
 Respiciens, quando ille hiemes tonitrusque vocaret
 Nubibus, igniferam quae fulmina posceret Aet-
 nam. 490
 Atque ibi dum mixta vallati plebe suorum
 Et maris, et belli consultant tempora reges,
 Increpitans magno vatem Calchanta tumultu,

hyperbole, haec tamen lenior ac tolerabilior. 479. *linea coeli.* Genealogicam hic intellige, retro ductam, per Peleum, patrem, et Aeacum, auum, ad Iouem proauum. 481. *Nereis*, Thetis mater, Nerei filiã, eum recens natum in Stygem immiserat, vt ἀργυρος fieret, 482. *iterant traduntque.* Haud dubie transponenda haec duo verba, praesertim

quum salua profodia fieri possit. 485. 86. *in hastam Surgeret*, hastam sumeret, sumtãque in praelium iret. Petita locutio e Virgilio, Aen. XI, 283 sq. *quantus Inclypeum assurgat*, etc. *Libycos — angues* Aegidem, in qua caput Medusae, in Oceano Aethiopico versantis, angues habens pro crinibus. 490. *Aetnam*, h. e. Cyclopes, sub ea habitantes, qui

Protesilaus ait: (namque huic bellare cupido
 Praecipua, et primae iam tunc data copia mortis) 495
 O nimium Phoebi tripodumque oblite tuorum,
 Thestoride, quando ora, Deo possessa, mouebis
 Iustius? aut quando Parcarum occulta recludes?
 Cernis, vt ignotum cuncti stupeantque petantque
 Aeaciden? Sordet vulgo Calydonius Heros, 500
 Et magno genitus Telamone, Ajaxque secundus:
 Nos quoque; sed Mauors arreptaque Troia probabunt.
 Illum neglectis (pudet heu!) ductoribus, omnes,
 Belligerum ceu numen, amant. Dic ocyus (aut cur
 Serta comis, et mitis honos?) quibus abditus
 oris? 505

Quaue iubes tellure peti? Nam fama, nec antris

fulmina ei fabricabant. 495
primae--mortis. Huic enim
 fato destinatum erat, vt
 Graecorum omnium pri-
 mus ad Troiam occumbe-
 ret. Vix itaque e naui ex-
 scenderat, quum ab Hecto-
 re occisus est. 497. *Thesto-
 ride.* Est ipse, modo dictus
 Calchas, Thestoris filius.
 500. *Calydonius,* Diomedes,
 etiam modo dictus, Tydei
 filius, sed Calydone oriun-
 dus. 501. *secundus,* pro *al-
 ter* h. l. Oilei filius. 502.
Nos quoque--probabunt. In-
 dignatur, tot heroës, etiam
 se ipsum, contemni, quasi
 ignauos; *sed,* se veluti col-
 ligens: *probabunt,* addit,

Mauors, mea virtus, et
Troia arrepta, h. e. prae-
 ceptus meus e naui saltus
 contra urbem, supple: non
 esse, cur adeo contemnar.
 504. 505. (*aut cur Serta co-
 mis, et mitis honor?*) *cur
 sarta,* ornamentum vatis,
comis tuis dependent, et
mitis honor tibi habetur, nisi
 potes arcana aperire? Si
 modo recte se habet *mitis,*
 opponitur honori *bellico;*
 sed Barthius praefert e me-
 lioribus libris: *multus,* quod
 mihi quoque rectius vide-
 tur. 505. *Quibus abditur
 oris?* int. est, latet Achil-
 les? 506. *fama,* scil. est,

Chironis; patria nec degere Peleos aula.
 Eia, irrumpe Deos, et fata latentia laxa,
 Laurigerosque ignes, si quando, auidissimus hauri!
 Arma horrenda tibi, faeuosque remisimus enses: 510
 Nunquam has imbelles galeâ violabere vittas:
 Sis felix, numeroque ducum praestantior omni:
 Si magnum Danais per te portendis Achillem.
 Iam dudum trepido circumfert lumina motu,
 Intransentemque Deum primo pallore fatetur 515

fert, eum. 508. *fata latentia laxa*. Proprie loquendo, quae latent, non laxantur, sed reteguntur, aperiuntur; defendi tamen hoc verbum potest, per cognatam *vinculorum* notionem, quia, quae latent, veluti claustris conclusa et catenis alligata videntur. Est igitur potius breuiloquentia, ac, si dixisset: *Laxa obices et claustra, ut introspicere fata latentia liceat*. 509. *Laurigeros ignes* dicit ἐν θυραίων, *furorem illum*, quem Pythia solebat plerumque expectare, vaticinatura. Hos ergo *ignes si quando*, si vnquam alias cupide, nunc certe *hauri*, expete ab Apolline, et excipe. 510. Sensus: Ideo, vt hac certe re aliquid in commune prodesse, militare te nobiscum non iussumus. 511. *has imbelles — vittas*. Friget sane paululum alterutrum epitheton,

vt supra apud Tibullum in Messalla, v. 16, *Hic paruus labor*. Equidem, si Statii loco fuisset, posuisset: *Imbelles nunquam galea* etc. Sed obrepunt interdum talia poëtis argenteae aetatis, vel optimis. 513. *Si — per te portendis Achillem*. Habet sane sensum haec lectio, si *portendis* capiamus pro *promittis*; sed hoc verbum de vatibus non sic dicitur, nec de bonis rebus, verum de malis. Etiam illud *per te frigere* mihi quidem videtur. Haud paulo igitur melius est; quod Barthius ex aliquo libro profert: *Si — pro te praetendis Achillem*, h. e. si tua vice alium bellatorem Achillem nobis sistas, *wenn du den Griechen statt deiner, deinen Mann, den Achill stellest*. 515. *Intransentemque Deum*, h. e. Apollinem, *fatidicum, primo pallore*, non, tanquam alius

Thestorides; mox igne genas et sanguine torquens,
 Nec focios, nec castra videt: sed coecus et amens
 Nunc superum magnos deprendit in aethere coetus;
 Nunc sagas affatur aues, nunc dira sororum
 Licia, thuriferas modo consulit anxius aras, 520
 Flammaramque apices rapit, et caligine sacra
 Pascitur. Exsiliunt crines, rigidisque laborat
 Vitta comis; nec colla loco, nec in ordine gressus.
 Tandem fessa tremens longis mugitibus ora
 Solut, et oppositum vox eluctata furorem est: 525
 Quo rapis ingentem magni Chironis alumnum
 Foemineis, Nerëi, dolis? Huc mitte, quid aufers?
 Non patiar; meus iste, meus, tu diua profundi.
 Et me Phoebus agit. Latebris quibus abdere tentas
 Euerforem Asiae? Video per Cycladas altas 530
 Attonitam, et turpi quaerentem littora furto.
 Occidimus; placuit Lycomedis conscia tellus.
 O scelus! en fluxae veniunt in pectora vestes.
 Scinde, puer, scinde, et timidæ ne crede parenti!

pallor sequatur, sed nude
 primum, ab initio. 519. sa-
 gas, praesagas, vt Theb.
 VIII, 204. sagi, i. e. prae-
 sagi clangores aetheris, 519
 Licia, filia Parcarum. 521.
 Flammaramque apices rapit,
 nihil aliud, nisi rapidè, ce-
 lerrime ignis motum indi-
 cat. Nam et hoc *μαντείας*
 veterum genus erat. 522.
 23., Totum habitum *ἐνδύ-*

σιάζοντος describit per *με-*
γιστόν. Vitta laborat, dum
 comaerigidae, erectae, eam
 e capite iamiam videntur
 deicere. 525. Oppositus fu-
 ror voci est, quando os pro-
 pter eum loqui non potest,
 donec illum tandem *elucte-*
tur, vincat, et libere verba
 proferat. 526-35. His ver-
 sibus Calchantem, fingit
 colloquentem et quasi ex-

K

Hei mihi raptus abit! Quaenam haec procul im-
proba virgo? 535

Hic nutante gradu stetit, amissique furoris

Viribus ante ipsas tremefactus corruit aras.

Tunc haerentem Ithacum Calydonius occupat Heros;

Nos vocat iste labor; neque enim comes ire recuso,

Si te cura trahit. Licet ille sonantibus antris 540

Tethyos aduersae, gremioque prematur aquoso

Nereos, inuenies. Tu tantum prouidus astu

Tende animum vigilem, foecundumque erige pectus.

Nam mihi quis vatum dubiis in casibus ausit

Fata videre prior? Subicit gauisus Vlyffes: 545

Sic Deus omnipotens firmet, sic annuat illa

Virgo paterna tibi; sed me spes lubrica tardat.

Grande quidem, armatum castris inducere Achillem;

Sed si fata negent, quam foedum ac triste reuerti!

Vota tamen Danaum non intentata relinquam. 550

postulantem cum Thetide.

— *Et me Phoebus agit*, i. e.

tu quidem Dea marina es;

at non minus ego nunc abs

Deo caelesti inspiratus sum.

Fluxae vestes foemineae

sunt. *Scinde*, intellige: *has*

vestes, o Achilles. 536. *ste-*

tit, Calchas sc. vates. 538.

haerentem, dubium adhuc,

et meditantem vaticinii

verba, eorumque sensum.

543. *foecundumque* -- *pectus*,

nempe dolis ac fraudibus.

547. *Virgo paterna*, Miner-

ua, quam *paternam* vocat,

quia matrem nunquam ha-

buit, sed *e patris*, Iouis, ca-

pite enata est. Non igitur

ad *patrem Diomedis* epi-

theton hoc referendum.

Spes lubrica tardat est, ipsa

sua lubricitate facit, vt in-

certus adhuc haeream, nec

tam cito capere consilium

possim. 549. Sensus est: Vel-

lem quidem magnam lau-

dem referre, Achillem a me

adductum esse; sed abster-

ret me timor, ne, si re in-

Iamque adeo aut aderit mecum Peleius Heros,
 Aut verum penitus latet, et sine Apolline Calchas.
 Conclamant Danaï, stimulatque Agamemno volentes.
 Laxantur coetus, resolutaque murmure laeto
 Agmina discedunt; quales iam nocte propinqua 555
 E pastu referuntur apes, vel in antra reuerti
 Melle nouo grauidas mitis videt Hybla cateruas.
 Nec mora, iam dextras Ithacesia carbafus auras
 Poscit, et in remis hilaris sedere iuuentus.

At procul occultum falsi sub imagine sexus 560
 Aeaciden furto iam nouerat vna latentem
 Deidamia virum: sed, opertae conscia culpa,
 Cuncta pauet, tacitasque putat sentire sorores.
 Namque, vt virgineo stetit agmine clarus Achilles,
 Exsoluitque rudem genitrix digressa pudorem; 565
 Protinus elegit comitem, (quamquam omnis in illum
 Turba coit) blandaeque nouas nil tale timenti
 Admouet insidias. Illam sequiturque premitque
 Improbus, illam oculis, iterumque iterumque resumit.

fecta reuertar, deridear ab omnibus, et sic Troia capi non possit. Hoc est illud foedum ac triste. 551. sine Apolline Calchas, int. est, aut locutus fuit 557. dextras — auras, ventum secundum. 560. furto, clandestino amore, quae statim v. 561. culpa dicitur. 562. tacita. Propter id ipsum, quia tacebant, et fortassis inter se mussitabant, prodi-

tam se putabat. 564. Exsoluitque — pudorem. Rudis est pudor eius, qui amorem nondum ipse experiundo cognouit. Hunc autem exsoluit mater, h. e. fraudulento suo consilio occasionem eius exsoluendi, eius quasi vincula perrumpendi, filio dedit. 566. Turba coit, reliquae virgines in eum vnum amore feruntur. 571. thyrsos parcente. Excellens

Nunc nimius lateri non euitantis adhaeret, 570
 Nunc leuibus fertis, lapsis nunc sponte canistris,
 Nunc thyrso parcente ferit, modo dulcia notae
 Fila lyrae, tenuesque modos et carmina monstrat
 Chironis, ducitque manum, digitosque sonanti
 Infringit citharae; nunc occupat ora canentis, 575
 Et ligat amplexûs, et mille per oscula laudat.
 Illa libens discit, quo vertice Pelion, et quis
 Aeacides, puerique auditum nomen, et actus
 Assidue stupet, et praesentem cantat Achillem.
 Ipsa quoque et validos proferre modestius artus, 580
 Et tenuare rudes attrito pollice lanas
 Demonstrat, reficitque colos, et perdita dura
 Pensa manu, vocisque sonum, pondusque tenentis;
 Quodque fugit comites, nimio quod lumine sese

epitheton, idem fere exprimens, quod apud Horatium, L. I. Od. 6, 18. *puellae, sectis unguibus acres*. Ceterum *thyrsus* commemoratur, quod Bacchi sacrum virgines celebrabant, vt patet e v. 593. 574. *ducit manum*, virginis, *digitosque sonanti* *Infringit citharae*, pro *infringit in cithara*, super cithara. Verbum paulo fortius, pro simpliciore *flectit cum quodam sensu doloris*, vt quotidie adhuc experiuntur, qui, paulo adultiores, rigidioribus iam digitis instrumenta Musica pulsare discunt. 575. *ligat*

plexus, ornate pro *amplectitur*. 578. *puerique auditum nomen*, tanquam fratris puellae huius simulatae. 579. *et praesentem cantat Achillem*, absentem, (vt ipsa putat) et tamen vere praesentem. 580--83 iam quomodo vicissim Deidamia Achillem docuerit, ostendit. Ordo est. *Ipsa demonstrat*, tum docet, quomodo *validos artus modestius*, mollius, ad opus muliebri, *proferre*, adhibere debeat, et *lanas tenuare*, etc. 582. *reficitque colos*, scil. quos eius rudes digiti turbarant. 584. 85.

Figat, et in verbis intempestius anhelet, 585
 Miratur, iam iamque dolos aperire parantem,
 Virginea leuitate fugit, prohibetque fateri.
 Sic sub matre Rhea iuuenis, regnator Olympi,
 Oscula securae dabat infidiosa forori,
 Frater adhuc, mediū donec reuerentia cessit 590
 Sanguinis, et versos germana expauit amores.
 Tandem detecti timidæ Nereidos astus.
 Lucus Agenorei sublimis ad orgia Bacchi
 Stabat, et admissum coelo nemus: huius in umbra
 Alternum reuocare piæ trieterica matres 595
 Consuerant, scissumque pecus, terraque reuulsas
 Ferre trabes, gratosque Deo præstare furores.

nimio quod lumine sese Figat, exquisite, pro: quod *lumina* nimis in ipsa defigat. 588 -- 91. Comparat vtrumque cum Ioue ac Iunone, horumque e fraterno amore in coniugalem transitu. Nihil hic non cum delectu positum: *Sub matre Rhea* immaturam Iouis aetatem, *securae*, Iunonis imperitiam in amore, *medii sanguinis*, discrimen et quasi limitem amoris fraterni et coniugalis, quam breuiter, tam pulchre singula, exprimunt. 592. *detecti* — *astus*, h. e. Achilles ipse Deidamiae astuta matris suae consilia aperit. 594. *admissum coelo*, ad caelum vsque pertinens arbo-

rum altitudine. 595. *Alternum* — *matres*. *Consuerant*. *Alternum* est alternatim, tertio quoque anno, vnde illa ipsa sacra *Trieterica* vocabantur. Gronovius malebat: *Alternam* — *Trieterida*, non male; sed nihil ad sensum interest, vtrum legas. 596. *scissumque pecus*. Vtrum tympana ex pellibus *scissorum pecorum*, an pelles ceruinae, quibus mulieres in sacris Bacchi solebant se cingere, poeta intelligat, nemo facile definierit. Vtrumque certe sensum verbum *ferre* admittit; nisi quod eum, si *tympana* intellexisset, *pulsandi* verbum separatim additurum fuisse, mihi proba-

Lex, procul ire mares. Iterat praecepta verendus.
 Ductor, inaccessumque viris edicitur antrum.
 Nec satis est, stat fine dato metuenda sacerdos, 600
 Exploratque aditus, ne quis temerator oberret
 Agmine foemineo. Tacitus subrisit Achilles.
 Illum, virgineae ducentem signa cateruae,
 Magnaque difficili soluentem brachia motu,
 (Et sexus pariter decet, et mendacia matris) 605
 Mirantur comites, nec iam pulcherrima turbae
 Deidamia suae, tantumque admota superbo
 Vincitur Aeacide, quantum premit ipsa forores.
 Vt vero a tereti demisit Nebrida collo,
 Errantesque sinus edera collegit; et alte 610
 Cinxit purpureis flauentia tempora vittis,
 Vibrauitque graui redimitum missile dextra;
 Attonito stat turba metu, sacrisque relictis

bile est; etiam, *pelles ceruinas gerere* magis ad *gratos Deo furores*, (quorum duas species poeta h. l. tradit) pertinere videtur, quam *tympana ferre* aut *pulsare*. Etiam sequ. v. 609. fauet *ceruinis pellibus*, 598. *Lex*, sc. horum sacrorum est, vt mares etc. *verendus ductor*, haud dubie ipse Lycomedes. 600. *fine dato*, in aliquo loco, qui terminus erat constitutus, intra quem mares non accederent. 603. *ducentem signa*, fortasse honoris causa, quia hospes ac

peregrina erat virgo. 604. *Brachia soluere* est varios, brachiis gestus exprimere; quem *motum difficilem*, Statius dicit, quod simulatus et artificiosus, non naturalis erat. 606. *nec iam supple*: amplius est, seu, habetur. 608. *premit*, obscurat, vincit. 609--12. Sensus: postquam autem ventum est ad actiones sacras, virilibus similiores. Priores duo versus gestum virginis, iam iam iaculaturae, exprimunt. Debet enim, quidquid vestimenti iactum teli impedit,

Illum ambire libet, pronosque attollere vultus.

Talis, vbi ad Thebas vultumque animumque re-
misit 615

Euius, et patrio satiauit pectora luxu,
Serta comis mitramque leuat, thyrsumque virentem
Armat, et hostiles inuisit fortior Indos.
Scandebat roseo mediis fastigia coeli

Luna iugo, totis vbi Somnus inertior alis 620

Defluit in terras, mutumque amplectitur orbem,

Confedere chori, paulumque exercita pulsu

Aera tacent, tenero cum solus ab agmine Achilles

Haec secum: Quonam timidae commenta parentis

Vsqne feres? primumque imbelli carcere perdes 625

Florem animi? non tela licet Mauortia dextra,

Non trepidas agitare feras? vbi campus et amnes

Haemonii? quaerisne meos, Sperchie, natatus,

Promissasque comas? an desertoris alumni

Nullus honos? Stygiasque procul iam raptus ad
vndas 630

Dicor? et orbatus plangit mea funera Chiron?

Tu nunc tela manu, nostros tu dirigis arcus,

alligare aut cingere. *Redimitum missile*, est thyrsus, racemis vinctus. 615 -- 18. Comparatur Achilles cum Baccho, qui postquam aliquandiu Thebis, in patria, luxui indulserat, subito animum ad bella gerenda recipit. *Leuat*, tollit, abiicit,

624-25. *Quonam* — *Vsque*, h. e. quousque, quamdiu, vt v. 638. 629. *Promissasque comas?* mox sc. abscindendas, tibi que consecrandas, Solebant enim olim crinem vel barbam Diis aut Deabus, fluminibus, etc. consecrare ac vouere, si ipsis in aliquo

Nutritosque mihi scandis, Patrocle, iugales;
 Ast ego pampineis diffundere brachia thyrsis,
 Et tenuare colos (pudet heu! taedetque fateri) 635
 Iam scio. Quin etiam dilectae virginis ignem,
 Aequaeuamque facem captus, noctesque diesque
 Dissimulas? Quonam vsque premes vrentia pectus
 Vulnera, teque marem (pudet heu!) nec amore
 probabis?
 Sic ait, et, densa noctis, gauisus, in vmbra 640
 Tempestiua suis torpere silentia furtis,
 Vi potitur votis, et toto pectore veros
 Admouet amplexus Risit chorus omnis ab alto
 Astrorum, et tenerae rubuerunt cornua Lunae.
 Illa quidem clamore nemus, montemque repleuit, 645
 Sed Bacchi comites, discussa nube soporis,
 Signa choris indicta putant. Fragor vndique notus
 Tollitur, et thyrsos iterum vibrabat Achilles.

difficili negotio adfuissent. in Deidamiam, tibi aequa-
 Exempla passim sunt obuia. lem. 641. *suis — furtis*, orna-
 an desertoris alumni Nullus te: *silentia torpent*, pro:
 bonos? Negatiue expressit sunt, adsunt, et *suis furtis*,
 paulo obscurius, quod af- pro *ad sua furta*, furtiuos
 firmando luculentius dixit- amores. 642. *veros*. Oppo-
 set fere sic: An iam repre- nuntur *simulatis*, quales
 hendor, conuiciis proscin- antea, vt foemina, admo-
 dor a Chirone, tanquam uerat. 646-48. Sensus: Re-
 profugus? 635. *tenuare co-* liquae virgines hoc clamo-
 los. Proprie *coli* non *tenu-* re e somno excitatae, pu-
 antur, sed *tractantur*; ita- tant, Deidamiam ad noua
 que pro *filis* h. l. ponuntur, sacra excitare ipsas voluisse;
 quibus *tenuari*, *duci*, etc. quod astute statim in rem
 proprie conuenit. 636-37. suam Achilles conuertit, et
dilectae — facem, amorem sacrum ritum redauspicatur.

Ante tamen dubiam verbis solatur amicis:
 Ille ego (quid trepidas?) genuit quem caerulea
 mater 650
 Peliacis syluis, niuibusque immisit alendum
 Theffalicis. Neque ego hos cultus, aut foeda sub-
 ifsem
 Tegmina, ni primo te visa in littore; cessi
 Te propter; tibi pensa manu, tibi mollia gesto
 Tympana. Quid defles, magno nurus addita ponto? 655
 Quid gemis, ingentes coelo paritura nepotes?
 Sed pater ante igni ferroque excisa iacebit
 Scyros, et in tumidas ibunt haec versa procellas
 Moenia, quam saeuo mea tu connubia perdas
 Funere: non adeo parebimus omnia matri. 660
 Vade, sed ereptum taceas, celesque pudorem,
 Obstupuit tantis regina exterrita monstis,

649. *dubiam*, dubitantem quis esset, qui sub muliebri forma tantum scelus aunderet? 655. *quid defles* — *addita*. Graecismus pro *te additam esse*, plane vt apud Hor. L. III. Od. 27, 73. *Vxor inuicti Iouis esse, nescit?* Sic quoque v. sq. *gemis* — *paritura*, pro: *te parituram esse*. 657-60. Sensus: Si forte metuas, ne tuus te pater occidat, scias: *ante*, potius, prius, *eum* a me occisum, ac totam insulam vastatum iri, quam illud fiat. *Funere int. tuo ipsius*. Barthius h. l. Statium sine causa reprehendit, quod oblitus sit, rem geri in luco, non intra urbem. Potest enim ex ipso illo luco aliquis in urbem prospectus fuisse. 660. *non adeo* — *matri*, h. e. non sic per omnia matri parebo, vt perpetuo sexum occultem; sed si pater tuus quidquam mouerit, probe me virum aduersus eum praestabo. 662. *regina*, ipsa virgo regia, vt *reges* frequentissime

Quamquam olim suspecta fides, et cominus ipsum
 Horruit, et multum facies mutata fatentis.
 Quid faciat? casusne suos ferat ipsa parenti? 665
 Seque simul iuuenemque premat, fortassis acerbas
 Hausturum poenas? Et adhuc in corde manebat
 Ille diu deceptus amor; filet aegra, premitque
 Iam commune nefas; vnam placet addere furtis
 Altricem sociam, precibus quae victa duorum 670
 Annuit. Illa astu tacito raptumque pudorem,
 Surgentemque vterum, atque aegros in pondere
 menses
 Occuluit, plenis donec stata tempora metis
 Attulit, et partus index Lucina resoluit.

P. PAPINII STATII ACHILLEIDOS
 Lib. II.

Iamque per Aegaeos ibat Laërtia fluctus
 Puppis, et innumerae mutabant Cycladas aerae.

apud veteres pro tota re-
 gia familia. 663. *cominus*,
 postquam nunc penitus
 eum nosse coeperat. *et mul-*
tum — fatentis, i. e. multo
 iam truculentior videbatur
 eius vultus, postquam se
 virum fassus erat, nec foe-
 minam simulabat amplius.
 666-68. Tres causas silen-

memorat: 1) metum sui
 exitii, 2) misericordiam in
 Achillem, 3) amorem in
 eundem. 669. *Iam commu-*
ne nefas; *Commune*, quia
 iam ipsa in id consenserat.
 673. *plenis — metis*, ornate
 pro simplici: tempus legi-
 timum.
 v. 1. 2. *Laërtia — Puppis*.
 Laërtiam nauem dicit, pro-

Iam Paros Olearosque latent, iam raditur alta
 Lemnos, et a tergo decrescit Bacchica Naxos,
 Ante oculos crescente Samo; iam Delos opacat 5
 Aequor; vbi excelsâ libant carchesia puppe,
 Responſique fidem, et verum Calchanta precantur.
 Audiit Arcitenens, Zephyrumque e vertice Cynthi
 Impulit, et dubiis pleno dedit omina velo.
 It pelago segura ratis, quippe alta Tonantis 10
 Iussa Thetin certas fatorum euertere leges
 Arcebant, aegram lacrymis, ac multa gementem,
 Quod non erueret pontum, ventisque fretisque
 Omnibus inuisum iam tunc sequeretur Vlyſſem.
 Frangebat radios humili iam pronus Olympo 15
 Phoebus, et Oceani penetrabile littus anhelis
 Promittebat equis, cum se scopulosa leuauit

pter Vlyſſem, qui caput le-
 gationis erat. 3. *Iam Paros
 Olearosque latent.* Duae
 paruae insulae e Cycladi-
 bus. *Paros* marmore cele-
 berrima. *Latent*, est: disce-
 dunt ex oculis, relinquun-
 tur post tergum. *raditur*.
Radere apud poetas, de
 cursu et itinere adhibitum,
 est: celeriter praeteruehi,
 vt vix summam oram vi-
 dearis tangere. Sumtus est
 tropus a tonsore, celeriter
 nouacula barbam tollente,
 vt vix sentias. 4. *Bacchica
 Naxos decrescit.* *Bacchica*
 dicitur, quia Bacchus ex ea
 Ariadnen, a Theseo deser-

tam, secum abstulit. — *Cae-*
terum magno cum delectu
 hac in *græca* posita sunt ver-
 ba *latere, decrescere, cre-*
scere, radere, opacare, leua-
re, ad sensum omnia. 9.
dubiis est, dubitantibus de
 felici nauigationis exitu.
Pleno velo non est tam ca-
 sus instrumenti, quam ex-
 plicationis, q. d. *dedit* illis
 bona *omina*, quae consiste-
 bant in *pleno ventis velo*.
 Ipsum omen erat ventus
 secundus. 11. 12. *Arcebant*
vertere Graeca constructio,
 pro: *arcebant, ne seu, quo-*
minus verteret, mutaret le-
ges Parcarum de Achille ad

Scyros. In hanc totos emisit puppe rudentes
 Dux Laërtiades, fociosque resumere pontum
 Imperat, et remis Zephyros supplere cadentes. 20
 Accedunt iussi; magis indubitata, magisque
 Scyros erat, placidique super Tritonia custos
 Littoris. Egressi numen venerantur amicae
 Aetolusque Ithacusque Deae. Tum prouidus Heros,
 Hospita ne subito terrerent moenia coetu, 25
 Puppe iubet remanere suos. Ipse ardua fido
 Cum Diomede petit; sed iam praeuenerat arcis
 Littoreae seruator Abas, ignotaque, regi
 Ediderat, (sed Graia tamen) succedere terris
 Carbasa; procedunt, gemini ceu foedere iuncto 30
 Hiberna sub nocte lupi, licet et sua pulset
 Natorumque fames, penitus rabiemque minasque
 Dissimulant, humilesque meant, ne nuntiet hostes
 Cura canum, et trepidos moneat vigilare magistros.

Troiam ducendo. 18. *totos*
 — *rudentes*, pro *vela*, pars
 nauis pro parte. 19. *resu-*
mere pontum, exquisite, pro,
denuo summa vi remigare.
 20. *remis Zephyros supplere*
cadentes, Zephyri cadunt,
 i. e. vim suam amittunt per
 scopulos et saxa. Nam *scop-*
pulosam modo Scyron v. 17.
 ipse vocarat. Horum defe-
 ctum per remigationem sup-
 pleri Vlysses iubet. 21. *Ac-*
cedunt iussi, int. remiges,
 ad puppem, remigandi caus-

sa. 22. *Tritonia, custos lit-*
toris. Erat enim ibi tem-
 plum Mineruae, in cuius
 honorem supra L. I, 285.
 sqq. dies festus celebratus
 esse dicitur. 23. *amicae —*
Deae. Mineruam in bello
 Troiano Graecis, inter hos
 autem Vlyssi ac Diomedi
 prae caeteris fauisse, vel ex
 Homero abunde constat.
 26. *ardua*, h. e. arcem Ly-
 comedis, regis. 32. *penitus*
rabiemque. Ante haec ver-
 ba supplendum: *tamen*,

Sic segnes Heroes eunt, campumque patentem 35
 Qui medius portum celsamque interiacet urbem,
 Alterno sermone ferunt. Prior occupat acer
 Tydides: Qua nunc verum ratione paramus
 Scrutari? Namque ambiguo sub pectore quondam
 Verso, quid imbelles thyrsos mercatus, et aera, 40
 Urbibus in mediis, Bacchaeaque terga, mitrasque
 Huc tuleris, varioque adspersas nebridas auro?
 Hisne grauem Phrygibus Priamoque armamus
 Achillem?

Illi subridens Ithacus, paulum ore remisso:
 Haec tibi, virginea modo si Lycomedis in aula 45
 Fraude latens, vltro confessum in praelia ducent
 Peliden; tu cuncta citus de puppe memento
 Ferre, vbi tempus erit, clypeumque iis iungere
 donis,

Qui pulcher signis, auroque asperrimus ardet.
 Haec fat erunt: tecum lituo bonus adsit Agyrtes, 50

quod requirit v. anteced.
licet. 35. 36. *Campum alter-*
num sermone serere, paulo
 insolentius dicitur, ac ne-
 scio, an nullo alius poëtae
 exemplo. Etsi enim *campo*
 conuenit τὸ *serere*; tamen
 hoc tantum valet de femi-
 ne proprie dicto, non de
sermonibus. Itaque haud du-
 bie hunc locum inter vitia
 Statii retulerim. 39 -- 43.
 Statim praecedens vitium
 maiori virtute compensat

poeta, quum, per quaestio-
 nem Diomedis characterem
 Vlyssis nobis depingit. Ex
 ea enim liquet, partim hunc
 illi, ne proficiscenti quidem,
 totum consilium suum ape-
 ruisse, partim illum huic se-
 cure confidere, etsi magnam
 rei partem nesciat, nempe
 quia prudentiam viri satis
 nouerat. Caeterum *aera*
 h. l. non sunt instrumenta
 bellica, (vt infra v. 48. cly-
 peus) sed sacra, vt reliqua

Occultamque tubam tacitos apportet in vsus.
 Dixerat: atque ipso portarum in limine regem
 Cernit, et ostensa pacem praefatur oliua:
 Magna (reor) pridem vestras peruenit ad aures
 Fama trucis belli, regum placidissime, quod nunc 55
 Europamque Asiamque quatit. Si nomina quaeras
 Huc praelata ducum, fudit quibus vltor Atrides,
 Hic tibi, quem tanta meliorem stirpe creauit
 Magnanimum Tydeus; Ithacis ego ductor Vlysses.
 Causa viae (metuam quid enim tibi cuncta fateri, 60
 Cum Graius, notaque fide celeberrimus vnus?)
 Explorare aditus, inuisaque littora Troiae,
 Quidue parent? Medio sermone intercipit ille:
 Annuerit Fortuna, precor, dextrique secudent
 Ista dei; nunc hospitio mea tecta piisque 65

illa, thyrsi, mitrae etc. —
*Phrygibus Priamoque est
 aduersus Phryges Priamum-
 que. 46. latens, sit, sc. hoc
 est, lateat. 57. Huc perlata,
 per famam. 58. 59. quem
 tanta — Tydeus.* Barthius ad
 h. l. verba: *tanta stirpe* ad
 ipsum Tydeum refert, quem
 Diomedes armorum virtute
 longe superarit. Id etsi in
 se verum est, tamen valde
 indecorum esset, si Vlysses
 praesenti filio patrem, quem
 insuper *magnanimum* appel-
 let, praeferat. Ac miror
 virum, alias tam acutum,
 hanc rusticitatem non sen-
 sisse. Multo melius per

tantam stirpem omnes reli-
 qui duces Graecorum ad
 Troiam intelliguntur, ita
 vt ne seipsum quidem Vlyf-
 ses excludat. Sic et *hic* mo-
 destum se praebet, et *ille*
 supra v, 30-42. per fiduci-
 am in Vlyssis sapientia po-
 sitam pariter reuerentiam
 huic exhibet; adeoque duo
 haec loca pulcherrime in-
 uicem congruunt, mutuo-
 que se illustrant. 60. *Causa
 viae*, int. nobis est. 61. *Cum
 Graius*, sc. ipse sis. *notaque.*
 Hoc epitheton nihil aliud
 nisi ornat; latet enim iam
 in *celeberrimus*. 63. *ille*, Ly-

Illustrate larem. Simul intra limina ducit.
 Nec mora, iam menfas famularis turba torosque
 Instruit. Interea visu perlustrat Vlyffes
 Scrutaturque domum, si qua vestigia magnae
 Virginis, aut dubia facies suspecta figura, 70
 Porticibusque vagis errat, totosque penates,
 Ceu miretur, adit, velut ille cubilia praedae
 Indubitata tenens multo legit arua Molosso
 Venator, videat donec sub frondibus hostem
 Porrectum somno, positosque in cespite dentes. 75
 Rumor in arcana iamdudum perstrepit aula,
 Virginibus qua fida domus, venisse Pelasgos
 Ductores, Graiamque ratem, fociosque receptos.
 Iure pauent aliae, sed vix noua gaudia celat
 Pelides, auidusque novos Heroas et arma, 80
 Vel talis, vidisse cupit. Iamque atria feruent
 Regali strepitu, et picto discumbitur ostro.

comedes. 69. 70. vestigia
 magnae Virginis. Rariori
 paulo significatu magnus,
 quod alias, de hominibus
 vsurpatum, *animus* plerum-
 que, fortunas, et res exter-
 nas exprimit, h. l. de *corpore*
re dicitur, pro *grandis*, pro-
cerus. 70. *dubia* — *figura*, h.
 e. quae sub veste muliebri
 virile aliquid spiraret, quod
 ipso statim adspectu se pro-
 deret. 72. *praedae*. Non
 nominat *praedam* istam poë-

ta, sed sequentia: *positi in*
cespite dentes, item *cubilia*,
 satis indicant, aprum intel-
 ligi. 76. *in arcana* — *aula*.
Arcana vocatur *aula*, item-
 que statim *fida domus*, pars
 regii palatii interior, *γυ-
 ναικωνίτις*, quoniam ibi tu-
 tae latent foeminae ab alio-
 rum oculis. 79. *pauent aliae*,
 ne in belli partes Lycome-
 des trahatur. 81. *Vel talis*,
 h. e. etsi muliebri habitu
 vtatur,

Tum pater ire iubet natas, comitesque pudicas
 Natarum; subeunt, quales Maeotide ripa,
 Cum Scythicas rapuere domos, et capta Getarum 85
 Moenia, suppositis epulantur Amazones armis.
 Tum vero intentus vultus ac pectora Vlyffes
 Praelibat visu; sed nox illataque fallunt
 Lumina, et extemplo latuit mensura iacentis.
 Et tamen erectumque genas, oculisque vagantem, 90
 Nullaque virginei seruantem signa pudoris,
 Defigit, comitique obliquo lumine monstrat.
 Quod nisi praecipitem blando complexa moneret
 Deidamia sinu, nudataque pectora semper,
 Exfertaque manus, humerosque in veste teneret, 95
 Et prodire toris, et poscere vina vetaret
 Saepius, et fronti crinale reponeret aurum;
 Argolicis ducibus iam tunc patuisset Achilles.

- v. 83. *ire iubet*, venire in conspectum duumvirorum iubet, *er stellt sie vor, praesentirt sie nach der Reihe an die beyden Helden.* 85. *Scythicae domus* plaustra sunt, vt vel pueris constat e Iustini L. II, c. 2. *Vxores liberosque secum inplaustris vehunt, quibus, coriis imbrum; hyemisue caussa tectis, pro domibus vtuntur.* *Rapere* h. l. idem est, quod *diripere*, quoniam de moenibus, quoque captis, i. e. vrbibus dicitur. 88. *Praelibat visu* celeriter oculis ante omnia perlustrat. 89. *et extemplo — iacentis*, int. Achillis. *Extemplo* refertur ad iacentis, vt significet, simul atque intrarit, celerrime accubuisse, ne statura ipsum proderet. 92. *Defigit*, Hypallage, vt supra L. I, 585. pro *defigit* oculos in *vagantem, seruantem*, etc. *comitique obliquo lumine*, Diomedii per nutum ac signa. 96. *prodire toris*, protendendis brachiis conspicuum se facere. 97. *et fronti — aurum*, quo cohibebantur capilli, ne fluerent, et quod

Vt placata fames, epulis bis terque repostis,
 Rex prior alloquitur, paterisque hortatur Achiuos: 100
 Inuideo vestris, (fateor) decora inclyta gentis
 Argolicae, coeptis. Utinam mihi fortior aetas,
 Quaeque fuit, Dolopas cum, Seyria littora adortos,
 Perdomui, fregique vadis! Quae signa triumphi,
 Vidistis celsas murorum in fronte carinas. 105
 Saltem si soboles, aptam quam mittere bello
 Possem, plena forent mihi gaudia; namque iu-
 uarem.

Nunc ipsi viresque meas et cara videtis
 Pignora. Quando nouos dabit haec mihi turba ne-
 potes?

Dixerat, et sollers arrepto tempore Vlyffes: 110
 Haud spernenda cupis; quis enim non visere gentes
 Innumeras, variosque duces, atque agmina regum
 Ardeat? Omne simul roburque decusque potentis

ille magnis motibus, ac ge- *aptam mittere!* Sollemne
 stu, in narrando, v. c. aut est poëtis, senes inducere,
 disputando, concutiebat partim laudantes iuuentu-
 identidem, vt excideret. tis suae facinora bellica,
 99. *bis terque repostis.* In- partim optantes, vt hoc fa-
 nuuntur h. l. quos vulgo cere adhuc liceat. Tales
missus. Latini vocant, *die* frequenter occurrunt, apud
Gänge. 100. *paterisque hor-* Homerum Nestor, apud
tatur, ad pateras, ad lar- Virgilium Euander, Aen.
 gius hauriendum vinum. VIII. apud Silium Marus,
 102. *aetas,* adhuc foret scil. Reguli olim comes, L. VI.
 104. *vadis,* in vadis, h. e. et sic porro. 110. *arrepto*
 pugna nauali. 106. Sensus: *tempore Vlyffes:* Quae hic
 Utinam *saltem* mihi esset sequuntur Vlyffis verba, v.
soboles mascula, quam pos- 109-118 de magno Grae-
sem vobiscum ad *bellum* corum apparatu ad bellum

L

Europae meritos vltro iuravit in enses.

Rura, vrbesque vacant, montes spoliauimus altos. 115

Omne fretum longa velorum obtexitur vmbra.

Tradunt arma patres: ruit irreuocata iuuentus.

Non alias vnquam tantae data copia famae

Fortibus; haud campo maiore exercita virtus.

(Aspicit intentum vigilique haec aure trahentem, 120

Cum paueant aliae, demissaque lumina flectant.)

Atque iterat: Quisquis proavis et gente superbus,

Quisquis equo iaculoque potens, qui praeualet arcu,

Omnis honos illic, illic ingentia certant

Nomina; vix timidae matres, vix agmina cessant 125

Virginea. Hic multum steriles damnatus in annos,

Inuisusque Deis, si quem haec noua gloria segnem

Praeterit., — Exisset stratis, nisi prouida signo

Deidamia dato, cunctas hortata sorores,

Troianum quum stultissime dicantur, si regi feni dicantur; apparet, non tam huic, quam Achilli dici. Hinc illa verba, *arrepto tempore*, scil. quod dudum Vlysses ad inflammandum iuuenem sibi optarat. Itaque hic quoque locus prudentiam poëtae ostendit. 114. *meritos — in enses*, ornate pro in bellum longe iustissimum, 115. *montes spoliauimus altos*, arboribus, vt classis tot nauium fieret. 117. *Tradunt arma patres*, int. filiis *irreuocata*, irreuocabilis,

tanto ardore, vt retineri non possit. 120. *Aspicit intentum*, h. e. *animaduertit* Vlysses Achillem, narrationi suae *intentum*. 125 - 27. Vide porro, lector, quam artificiose poëta Vlysses, ambitionis igniculos in iuuenem suscitantem fingat, illis maxime verbis: *vix agmina cessant Virginea*. *Steriles anni* vel ita intelligendi, vt dicat, indignum talem esse, cui dii filias ac posteros indulgeant, vel ita, vt neget, quidquam magnae rei ab eo gestum iri, et laudem vl-

Liquisset menfas, ipsum complexa; sed haeret 130
 Respiciens Ithacum, coetuque nouissimus exit.
 Ille quidem incepto paulum sermone remisit,
 Pauca tamen iungens: At tu tranquillus in alta
 Pace mane: carisque para connubia natis,
 Quas tibi fidereis diuarum vultibus aequas 135
 Sors dedit. Vt me olim tacitum reuerentia tangit!
 Is decor est formae, species permixta virili.
 Occurrit genitor: Quid, si Bacchaëa ferentes
 Orgia, Palladias aut circum videris aras?
 Et dabimus, si forte nouus cunctabitur Auster. 140
 Excipiunt cupidi, et tacitis spes addita votis.
 Caetera depositis Lycomedis regia curis
 Tranquilla sub pace filet, sed longa sagaci
 Nox Ithaco, lucemque cupit, somnoque grauatur.
 Vix dum exorta dies, et iam comitatus Agyrta 145
 Tydides aderat, praedictaque dona ferebat.

Iam eius facta secuturam,
 vel denique utroque modo.
 130. *ipsum complexa*, tan-
 quam sui sexus familiarera,
 ut os ei obturaret osculo,
 ne se statim proderet. 134.
natis, pro *natus*, paulo
 insolentius; sed tamen hu-
 ius formae non modo apud
 poetas, verum apud profai-
 cos exempla occurrunt. 136.
olim, i. e. ex quo hic adsum.
 140. *cunctabitur*, actiue po-
 situm, pro: morabitur vos,
 iter vestrum. *Auster* hic po-
 nitur pro quolibet vento,

quo illi ad reditum in castra
 Troiana opus habent, ut
 supra *Zephyrus* v. 8. Neutro
 enim loco, si *ἀκριβῶς* et ex
 astronomica ratione loqui
 velimus, poeta recte dixit-
 set, quum Scyron petenti-
 bus Euro potius, ac Troiam
 repetentibus. Zephyro opus
 videatur fuisse. Sed frequen-
 tissima, vel apud optimos
 poetas, haec ventorum
 Enallage esse solet.

V. 143. 44. *longa sagaci Nox*
Ithaco, supple: *videbatur*;
 ut etiam *somnus*, alias tam

Nec minus egressae thalamis Scyræides ibant
 Ostentare choros: promissaque sacra verendis
 Hospitibus. Nitet ante alias regina, comesque
 Pelides; qualis Siculae sub rupibus Aetnae 150
 Naïdes Ennaeas inter Diana, feroxque
 Pallas, et Elysi lucebat sponfa Tyranni.
 Iamque mouent gressus, thiasis Ismenia baxus
 Signa dedit, quater aera Rheae, quater Euia pulsant
 Terga manu, variosque quater legere recursus. 155
 Tunc thyrsos pariterque leuant, pariterque reponunt,
 Multiplicantque gradum, modo, quo Curetes in actu,
 Quoque pii Samothraeces eunt, nunc obuia versae
 Pectine Amazonio, modo, quo citat orbe Lacaenas
 Delia, plaudentesque suis intorquet Amyclis. 160

gratus hospes, ipsum gra-
 uaret, i. e. ei molestus esset,
 propter expectationem fu-
 turae diei. 144. 45. Cogi-
 tandum est, Diomedem, a
 Lycomedes interim digres-
 sum, postridie cum Agyrta,
 (v. 50) ac donis (v. 48) re-
 diisse. 149. *regina*, Deida-
 mia. 150-151. Has ipsas
 Deas, Dianam ac Miner-
 uam, Claudianus, initio se-
 cundi de Raptu Proserpi-
 nae, huic comites addit,
 nisi quod tertiam iis, Ve-
 nerem, adiungit. 154. *ae-
 ra Rheae* sunt cymbala Cu-
 retum atque Corybantum,
 in sacris Magnae matris pul-
 sari solita, 155. *Euia terga*,

sunt tympana. 156--159.
 Quadruplex motuum in sal-
 tando genus commemorat:
 Curetum, Samothracum,
 Amazonum, ac Dianae;
 quae genera, quomodo iu-
 ter se differant, nunc qui-
 dem non satis conitat am-
 plius; nec nostra multum,
 ad intelligendum certe Sta-
 tium, interest. *Obuia* pro
obuiam aduerbialiter posi-
 tum; *pecten Amazonium* au-
 tem, si e nomine tuto iu-
 dicare licet, saltandi genus
 fuit fortasse, quo saltatores
 figuram dentium *pectinis* re-
 ferebant, rectam lineam ef-
 ficientium; nam h. l. *orbi*
 Dianae Laconico opponi-

Tunc vero, tunc praecipue manifestus Achilles
 Nec seruare vices, nec iungere brachia curat.
 Tunc molles gressus, tunc aspernatur amictus
 Plus solito, rumpitque choros; et plurima turbat.
 Sic indignantem thyrsos, acceptaque matris, 165
 Tympana, iam tristes spectabant Penthea Thebae.
 Soluuntur laudata chors, repetuntque paterna
 Limina, vbi, in mediae iamdudum sedibus aulae,
 Munera, virgineos visus tractura, locarat
 Tydides, signam hospitii, pretiumque laboris, 170
 Hortaturque, legant; nec Rex placidissimus arcet,
 Heu simplex, nimiumque rudis, qui callida dona
 Graiorumque dolos, variumque ignorat Vlyffem!
 Hinc aliae, quas sexus iners, naturaque ducit,
 Aut teretes thyrsos, aut respondentia tentant 175
 Tympana, gemmatis aut nectunt tempora limbis.

tur. *Suis intorquet Amyclis*,
 est, vt Scholiastes vetus
 apud Barthium ad h. l. ex-
 plicat, *saltantes redire iu-
 bet de montibus, et campis
 in urbem, unde ad sacra Dia-
 nae prodierant.* 165. *acce-
 ptaeque matris*, h. e. a ma-
 tre, Agaue, sibi commen-
 data. Non tamen diffiteor,
 mihi magis placere lectio-
 nem; *matrì*, quae est haud
 paulo simplicior, hoc sen-
 su: *tympana matrì longe
 gratissima.* 166. *tristes* —
Thebae, nempe nihil boni
 Pentheo ex illo facrorum

contemptu praesagientes;
 quod exitus deinde docuit,
 quum ille ab ipsa matre fu-
 riosa discerperetur. 172.
Callida dona, dicuntur per
 Metonymiam causae pro
 effectu, exquisite, pro:
 quae a callido viro profi-
 ciscuntur. 174. *respondentia*
 sc. pulsantibus, resonando.
 176. *gemmatis* — *limbis*.
 Hanc lectionem: *limbis*,
 Barthius ad h. l. affirmat,
 esse in omnibus MSSis, nec
 vult *nimbis* substitui, quae
 tamen, meo iudicio, vnice
 vera est. Firmare *limbis* vult

Arma vident, magnoque putant donata parenti.
 At ferus Aeacides, radiantem vt cominus orbem,
 Caelatum pugnis faeuis, et forte rubentem
 Bellorum maculis, acclinem et conspicit hastam: 180
 Infremuit, torfitque genas, et fronte relicta
 Surrexere comae; nusquam mandata parentis,
 Nusquam occultus amor, [totoque in pectore Troia est;
 Vt leo, materno cum raptus ab vbere mores

loco Claudiani, Conf. Mall. 118. vbi pariter sit: *Continuo frontem limbo velata pudicam.* Sed ibi Gesnerus pariter ex melioribus libris asseruit, *nimbo*; ibidemque docet, *limbum* esse *ἄσπεδος*, *extremum vestimenti marginem.* Nostro autem loco, (quemadmodum et apud Claudianum) non de veste aliqua, sed de *tegmine capitis* sermo est. Atqui hic opportune nobis adest, ac litem omnem dirimit Isidorus, Orig. L. XIX, c. 31. haec disertè scribens: *Nimbus est fasciola transversa, ex auro, affuta in linteo, quod est in fronte foeminarum.* Quid volumus amplius? Et tamen plura sunt in promptu. De ornamento capitis sermonem h. l. esse, indicat *vox tempora.* Denique est in manibus meis verus Statii editio Basileensis, (1531. 8) in qua legitur: *vittis*, quod etsi glossema est, tamen indicat,

eius auctorem pariter de capitis ornatu, non de veste, locum intellexisse. 177. *orbem*, clypeum, de quo supra dixerat, v. 43. 179-80. *et forte rubentem Bellorum maculis.* Speciosa est lectio, quam Barthius commemorat ex antiquis libris: *nec forte rubentem*; sed et speciosa tantum, nihil amplius. Nam quod Vlysses ipsum, maculas sanguinis prudentem, ait, adpersisse, refutatur eo, quod poeta istas maculas *bellorum* esse dicit. Ergo necesse est, clypeum iam ante adhibitum veris bellis fuisse. Et quidni talem data opera ex castris potuit attulisse? 180. *acclinem*, iuxta clypeum parieti acclinatum. 181. *torfitque genas*, h. e. vultum mutauit. 181. *mandata parentis*, Thetidis, Lib. I, 338-42, et 380. 81. 183-88. Splendidum profecto simile et Achille dignum, etiam sublimiter tractatum, quod vel

Accepit, pectique iubas, hominemque vereri 185
 Edidicit, nullasque ruit, nisi iussus, in iras:
 Si semel aduerso radiauit lumine ferrum,
 Eiurata fides domitorque inimicus; in illum
 Prima fames, timidoque pudet seruire magistro.
 Vt vero accessit propius, luxque aemula vultum 190
 Reddidit, et similem tandem se vidit in auro:
 Horruit erubuitque simul. Tunc acer Vlyffes,
 Admotus lateri, summissa voce: Quid haeres?
 Scimus, ait, tu semiferi Chironis alumnus,
 Tu coeli pelagique nepos; te Dorica classis, 195
 Te tua suspensis expectat Graecia signis,
 Ipsaque iam dubiis nutant tibi Pergama muris.
 Eia age, rumpe moras, sine, perfida palleat Ide:
 Et iuuet haec audire patrem, pudeatque, dolosam
 Sic pro te timuisse Thetin. Iam pectus amictu 200
 Laxabat, cum grande tuba (sic iussus) Agyrtes

illa verba: *ruit in iras*,
eiurata fides, *pudet seruire*
timido etc. indicant. *Mores*
accipere est doceri ab alio
 se sinere. *Eiurare*, abiicere,
 proiicere, negligere. *Do-*
mitor inimicus, supple: ei
 statim esse incipit. 189.
luxque aemula. Cogitandum
 est, Achillem in metallo
 polito vidisse suam imagi-
 nem. 192. *Horruit*. Qui sic?
 et quid? Non profecto,
 quod deformis, certe non
 latis pulcher esset; (alia
 enim omnia superius poeta

ipse docuit;) imo, quod
 nimis pulcher, i. e. quod
 potuerit ad muliebrem mol-
 litiem se demittere; vnde
 et additur: *eum simul eru-*
buisse. 195. *Tu coeli pelagi-*
que nepos, ex patre Iouis,
 ex matre, Oceani. 197. *nu-*
tant tibi. Mira in his ver-
 bis suauitas, q. d. minantur
 iam ruinam Troiae moenia,
 sed antequam cadant, te
 modo expectant. 198. *palleat Ide*,
 timere tandem si-
 bi incipiat, quum tu ex ora-
 culi monitu adfueris. 199.

Insonuit; fugiunt disiectis vndique donis
 Implorantque patrem, commotaque praelia credunt.
 Illius intactae cecidere a pectore vestes.
 Iam clypeus, breuiorque manu consumitur hasta. 205
 Mira fides, Ithacumque humeris excedere visus,
 Aetolumque ducem; tantum subita arma calorque
 Martius horrenda confundit luce penates:
 Immanisque gradu, ceu protinus Hectora poscens,
 Stat medius, trepidante domo; Peleia virgo 210
 Quaeritur. Ast alia plangebatur parte reiectos
 Deidamia dolos; cuius cum grandia primum
 Lamenta, et notas accepit pectore voces,
 Haesit, et occulto virtus infracta calore est.
 Dimittit clypeum, regisque ad lumina versus, 215
 Attonitum fatis, inopinane monstra pauentem,
 Sicut erat, mediis Lycomedem affatur in armis:
 Me tibi, care pater, (dubium dimitte timorem)

patrem, tuum, Peleum. 202. fugiunt, int. reliquae omnes virgines. 204. intactae, sua sponte decidunt, postquam paulo liberius corpus constrictum mouere coeperat. 204. breuiorque — hasta, h. e. ne excedit quidem manum, vix manum attingat; adeo procerus apparebat iuuenis. 207. 208. tantum subita — penates. Nisi hic aliquid deest, (quod iam Barthius suspicabatur) aut tantum paulo inoleu-

tius ac fere sine exemplo, ponitur pro tam, vt ordo sit: tantum confundit calor — et subita arma penates, horrenda luce, aut, quod malim, verba illa; tantum — Martius, ἐπιφωνήματα in parenthesi collocanda sunt, hoc sensu: tantum arma, subito arrepta, et calor Martius sc. efficiunt valent, nempe vt maior se ipso repente videatur. 214. occulto — calore, amoris conjugalis. 218. Me tibi.

Me Thetis alma dedit; te pridem tanta manebat
 Gloria, quaesitum Danais tu mittis Achillem, 220
 Grator et magno (si fas dixisse) parente
 Et dulci Chirone mihi; sed corda parumper
 Huc aduerte libens, atque has bonus accipe voces:
 Te Peleus nato focerum et Thetis hospita iungunt,
 Allegantque suos utroque a sanguine Divos. 225
 Vnam virgineo natarum ex agmine poscunt.
 Dasne? an nos humiles tibi degeneresque videmur?
 Non renuis: iunge ergo manus, et concipe foedus,
 Atque ignosce tuis; tacito iam cognita furto
 Deidamia mihi. Quis enim his obstare lacertis, 230
 Quae potuit nostras possessa euadere flammis?
 Me luere ista iube; pono arma, et reddo Pelasgis,
 Et maneo. Quid triste fremis? Quid lumina mutas?
 Iam focer es, (natum ante pedes proiecit, et addit:)

Ergo non *filiam*, ut mater
 nuper mentiebatur, sed fi-
 lium. Caeterum tota in se-
 quens Achillis oratio est
 affectu longe plenissima, et
 magnum poetae ingenium
 ostendit. 224. *nato*, h. e.
 mihi. *Thetis hospita*. *Hos-
 pitam* dicit, quia nuper apud
 Lycomedem manserat, sic-
 que hospitii ius ac foedus
 cum eo inierat. 230. *his* —
lacertis, i. e. meis, quales
 quantosque ipse iam vides.
 232. 33. *pono arma* — *ma-
 neo* Magnum, imo ingens,
 argumentum veniae impe-

trandae, non in alio quoli-
 bet, sed tantum in Achille,
 cuius ad bellum incredibili-
 sis impetus modo est de-
 scriptus. Profecto enim
 vehementius et acerbius
 poenam *luere* minime po-
 tuisset, quam si Lycome-
 des eum remanere coegisset.
 234. 35. Hic tandem
 insignem parachronismum
 poetae deprehendimus. Nar-
 rat enim, Achillem Lyco-
 medi focero, Pyrrhum s.
 Neoptolemum, ante pedes
 proiecisse. Hoc si verum
 esse ponamus, anniculum

Iamque auus; immitis, quoties tractabitur ensis, 235
Turba fumus. Tunc et Danai, per sacra fidemque

hunc, certe bimulo vix maiorem, fuisse necesse est; alias enim eum non *proiecisset, sed produxisset*, et aui pedes amplecti iussisset, fortassis quoque verba quaedam deprecantia ipsum loqui docuisset. Iam Achilles haud dubie primo statim belli Troiani anno ab Vlysse accessit; Protésilus enim adhuc vivebat, qui tamen primus omnium ibi Graecorum cecidit, (v. L. I, 494.) Quum igitur bellum Troianum non nisi decem annos durauerit, eo autem nec dum finito, Pyrrhus ille etc. Neoptolemus, ad manes Achillis, patris, Polyxenae mactatione, placandos, Troiam venerit, sequitur, eum hoc iter anno aetatis vndecimo, summum duodecimo, suscepisse. Nihilominus iam tam insignem se militem, patrisque simillimum praestitisse, ab omnibus dicitur. Quis haec credat? Quod si eius natalem paululum retrorsum figamus, et sex vel etiam octo annos iam habuisse dicamus, quum fraus Thetidis et Achillis ab Vlysse degebat, ab alia parte difficultas obortur. Neque enim fieri videretur potuisse, ut, etsi partum Deidamiae aliquandiu nescierit Lycomedes, tamen

natum inde nepotem per tot annos ipse celaretur. Qui denique Apollodorum (Bibl. L. III. c. 12. v. 8.) in subsidium vocare voluerint, qui, *nono aetatis anno exacto, Achillem a Thetide in aulam Lycomedis adductum*, scripsit, ut taceam, eos hunc nodum non soluere, etiam in longe maiores, de Achille ipso difficultates se coniciunt, vnde expediri vix possunt. Relinquitur ergo, Statium aduersus temporum rationem impegisse. — Sed quis poëtas huic adstringat? — Cur igitur litem nostro mouimus? Non alia de causa, nisi, ut studiosos adolescentes ad ἀξιόβειον interpretandi adiuuaueremus, quae omnia apud veteres perquirat, omnia excutit. Caeterum salua horum cuique sua laus, sua praestantia Nunquis Aeneidem excellens poëma esse neget, quia Virgilius Dido cum Aenea composuit, quae aliquot certe saeculis ipso iunior est? Nunquis ergo et Achilleidem ideo minus suauem lectu putet, quod Statius aliquot annis iuniorem Neoptolemum facit, quam temporum ratio accurata postulet? — 235. 36. *immitis* — *Turba fumus*. Seipsum, Deidamiam, ac

Hospitii, blandusque precum compellat Vlyffes.
 Ille, etsi carae comperta iniuria natae,
 Et Thetidis mandata mouent, prodique veretur
 Depositum tam grande Deae; tamen obuius ire 240
 Tot metuit fatis, Argiuaque bella morari.
 Fac, velit; ipsam illic matrem spreuisset Achilles.
 Ne tamen abnueret genero se iungere tali,
 Vincitur. Arcanis effert pudibunda tenebris
 Deidamia gradum; veniam nec protinus amens 245
 Credit, et opposito genitorem placat Achille.
 Mittitur Haemoniam, magni qui Pelea facti
 Impleat, et classem comitesque in praelia poscat.
 Nec non et geminas regnator Scyrius alnos
 Deducit genero, viresque excusat Achiuis. 250

Tunc epulis consumpta dies, tandemque receptum
 Foedus, et intrepidus nox conscia iungit amantes.
 Illius ante oculos noua bella, et Xanthus, et Ide.

filiohū intelligit, qui Ly-
 comedi sint restituri; praeter
 iplos tres vero etiam
 Graecos omnes, eorumque
 interpretem Vlyffem, qui
 nunc solis precibus agant,
 idem facturos, nisi facilem
 se veniae praebeat. 240.
Depositum tam grande De-
ae, h. e. vnicum filium, ve-
 luti sacrum, sibi commissum.
 242. *Fac velit,* int. retine-
 re apud se. 244. *pudibunda.*
 Suauissimum h. l. epithe-
 ton, vt et paulo post:

amens, h. e. timore indi-
 gnationis paternae adhuc
 consternata. 248. *Impleat*
facti magni, ornate pro,
 qui Peleo magnam rem il-
 lam nunciet. *Magnus* autem
 h. l. est *mirabilis.* 250. *vi-*
resque, int. paruas, dese-
 ctum virium, partim quod
 senex sit ipse; partim quod
 exiguum regnum habeat,
 nec magna auxilia possit
 mittere. *Genero,* generi
 causa.
 v. 202. *intrepidus,* sc. nunc

Argolicaeque rates, atque haec iam cogitat vndas,
Auroramque timet, cara ceruice mariti 255

Fusa noui, lacrimas iam soluit, et occupat artus:
Aspiciamne iterum, meque hoc in pectore ponam,
Aeacide, rursusque tuos dignabere partus?

An tumidus Teucrosque lares, et rapta reportans
Pergama, virgineae nolis meminisse latebrae? 260

Quid precer? Heu timeamue prius? quidue anxiam
mandem,

Cui vix flere vacat? Modo te nox vna deditque
Inuiditque mihi: thalamis haec tempora nostris?

Hicne est liber Hymen? O dulcia furta dolique!

O timor! eripitur miserae promissus Achilles. 265

I, (neque enim tantos ausim reuocare paratûs)

I cautus, nec vana Thetin timuisse, memento:

I felix, nosterque redi; nimis improba pascō.

Iam te spectabunt lacrymis planctuque decorae

Troades, optabuntque tuis dare colla lacertis, 270

primum, placato et conficio Lycomedē. 254. vndas, iter mariti nauticum. 256. lacrymas iam soluit, non lacrymatur, sed lacrymas in verba erumpere iubet, verbis exprimit, vt apud Claudianum in Ruf. 258. vbi vide Gesnerum, 260. virgineae nolis. Omnes libri in nolis consentiunt; et tamen mihi videtur legendum; nolis, quia praecessit Futurum & dignabere. 263. tha-

lamis — nostris? Plenius: Anne tam paruum tempus, vna modo nox, coniugio nostro destinata est? 264. Liber dicitur Hymen eate-nus, quia per nuptias et consensum patris iam legitima facta est coniunctio. 267. nec vana — memento, q. d. semper memento, quae mater tua timuit, vere evenire posse: ideoque in pericula te ne conice. 268. nimis improba pascō. Decen-

Et patriam pensare toris. Aut ipsa placebit
 Tyndaris, incestâ nimium laudata rapinâ.
 Ast ego vel primae puerilis fabula culpæ
 Narrabor famulis, aut dissimulata latebo.
 Quin age, duc comitem; cur non ego Martia te-
 cum 275

Signa feram? Tu pensa manu Bacchæaque tecum
 Sacra, quod infelix non credet Troia, tulisti.
 Attamen hunc, quem moesta mihi solatia linqvis,
 Hunc saltem sub corde tene, et concede precanti
 Hoc solum, pariat ne quid tibi barbara coniux; 280
 Ne qua det indignos Thetidi captiua nepotes,
 Talia dicentem, non ipse immotus, Achilles
 Solatur, iuratque fidem, iurataque fletu
 Spondet, et ingentes famulas, captumque reuersus
 Ilium, et Phrygiæ promittit munera gazæ. 285
 Irrita ventosæ rapiabant verba procellæ.

tissime Statius Deidamiae inter alia laudabilia, v. c. amorem conjugalem, fidem, modestiam quoque affingit, quæ hoc et iqq. versibus egregie exprimitur. 271. *patriam pensare toris*, h. c. miseriam et dolorem ex amissa patria studebunt lenire spe, Græcis ducibus nubendi. 273. 74. Eadem apud Ovidium metuebat Penelope, Heroid. I, 75-76. Caeterum *fabula primæ culpæ puerilis* h. l. est, fabula, quæ me deridendam aliis propines,

quod me, puellam imperitam, decipi abs te passa sim. 275. 76. Argumentatur e contrariis: Si tu inter mulieres muliebria tractare potuisti (quod sane Troiani vix credent) quidni et ego, virilia possim agere, quantumuis sim femina? 279. *hunc*, innuit Pyrrhum, communem filium. 281. *Thetidi*, De quantitate vltimæ syllabæ, v. supra, quæ ad Catulli Epith. v. 21. dicta sunt. 284. 85. *Captum Ilium* interpretor, omnem præ-

Exiit implicitum tenebris humentibus orbem
 Oceano prolata dies: genitorque coruscae
 Lucis adhuc hebetem vicina nocte leuabat,
 Et nondum excusso rorantem lampada ponto. 290
 Et iam punicea nodatum pectora palla,
 Insignemque ipsis, quae prima inuaserat, armis
 Aeaciden (quippe aura vocat, cognataque suadent
 Aequora) prospectant cuncti: iuuenemque ducemque,
 Nil ausi meminisse, pauent. Sic omnia visu 295
 Mutatus rediit, ceu nunquam Scyria passus
 Littora, Peliaco raptus descendat ab antro.
 Tunc ex more Deis (ita namque monebat Vlyffes)
 Aequoreis matrique litat, fluctuque sub ipso
 Caeruleum regem tauro veneratur, auumque 300

dam ac diuitias, inde ab-
 ductas.
 V. 288. 89. Splendida ac sub-
 limis exorientis diei descri-
 ptio; paene vt L. I, 242
 199. *Genitor coruscae lucis*
 sol est. *Hebes* autem eius
lampas vicina nocte adhuc
 esse dicitur, tropo elegan-
 tissimo, quatenus *hebetia*
 vocantur, quae vim non
 habent amplius; certe, pro-
 pter impedimentum ali-
 quod (haec est h. l. *vicina*
nox) aut plane non, aut mi-
 nus, quam alias fieret, ex-
 serunt. 292. *quae prima*
inuaserat, h. e. prima tum
 gerebat. 293. *Cognata* di-
 cuntur Achilli *aequora*,
 propter Thetin matrem,
 Nerei filiam. 295. *Nil ausi*
meminisse, nempe eorum,
 quae ingrata praecesserant.
 296. *Scyria passus Littora*.
 Notent h. l. tirones exqui-
 situm et paulo rariorem τ̄
 pati usum, quo humanam
 infirmitatem, aut naeuum
 aliquem exprimit. Sic apud
 Claudianum; *Bella Fet.* 525.
Te patiar suadente fugam.
 Conf. IV Honor. 123. *Nul-*
loque priuatae passus conta-
gia fortis, Phoen. 10. *Sae-*
ua nec humani patitur con-
tagia mundi. Sic dici posset
 in carmine: *Hercules Om-*
phalen passus etc. Sensus
 itaque h. l. est: Adeo mu-

Nerea; vittatâ genitrix placata iuuençâ est.

Hic spumante solo iaciens tumida exta profatur:

Paruimus, genitrix, quamquam haud toleranda
iubebas,

Paruimus nimium; bella ad Troiana, ratesque

Argolicas quaesitus eo. Sic orsus, et alno 305

Insiluit, penitusque Notò stridente propinquis

Abripitur terris, iamque ardua crescere nubes

Incipit, et Scyros longo decrescere ponto.

Turre procul summa, lacrymis comitata fororum,

Confessumque tenens et habentem nomina Pyr-
rhum, 310

Pendebat coniux, oculisque, in carbasa fixis,

Ibat: et ipsa fretum et puppem iam sola videbat.

Ille quoque obliquos dilecta ad moenia vultus

Declinat, viduamque domum, gemitusque relietae

Cogitat; occultus sub corde renascitur ardor, 315

Datque locum virtus. Sensit Laërtius Heros

tatus Achilles redit, vt ne-
mo suspicari ex eius figura
possit, hunc ipsum esse, qui
se antea ad muliebres ope-
ras in hac insula demiserit.
300. *Caeruleum regem*, Ne-
ptunum, a maris colore ita
dictum. 308. *Scyros* — pon-
to, v. ad v. 3 sqq. huius li-
bri. 310. *Confessumque* —
Pyrrhum. *Confessus* passiue
h. l. dicitur de eo, quem
omnes iam confitentur, int.
filium legitimum. Vnde et

poëta addit: *habentem no-*
mina, i. e. qui iam non spu-
rius amplius appellatur, sed
palam audit Achillis verus
filius. 312. *Ibat*, quum pe-
dibus iam non posset, ocu-
lis certe maritum *pro seque-*
batur. *Sola*, deserta, in so-
litudine. 316. *Datque lo-*
cum virtus; int. amorì con-
iugali, cui paulisper cedit
animus bellicosus. 318. sqq.
Rursus notetur artificium
poëtae, qui Vlyssèem indu-

Moerentem, et placidis aggressus flectere dictis:
 Tene, (inquit) magnae vastator debite Troiae,
 Quem Danaae classes, quem Diuûm oracula poscunt,
 Erectumque manet reſerato limine bellum, 320
 Callida foemineo genitrix velauit amictu,
 Commisitque vllis tam grandia furta latebris?
 Sperauitque fidem? nimis o ſuſpenſa nimisque
 Mater, an haec virtus tacita torperet in vmbra,
 Quae vix audito litui clangore refugit 324
 Et Thetin, et comites, et quos ſuppreſſerat, ignes?
 Nec noſtrum eſt, quod in arma venis, ſequeris-
 que precantes;
 Veniſſes vltro. Quem talibus occupat Heros
 Aeacides: Longum eſt reſides exponere cauſas,
 Maternumque nefas. Hoc excuſabitur enſe 330

cit, Achillis animum ſollicitum prudentiſſime lenientem oppoſita laudum eius mentione, et excitando gloriae bellicae ſtudio. *Magnae Troiae* non caſus ſecundus eſt, ſed tertius nec a *vastator* pendet, ſed a *debite*. 320. *Erectumque bellum*. Abſtractum pro concreto: Bellatores omnes *erecti*, ſuſpenſi, *manent* exſpectant, *bellum*, cuius veluti *limen reſeratum*, initium iam factum eſt. Haud dubie Iani templum Statius in mente habuit, quum hoc ſcripſit- 322, 23. *Tam grandia furta* ſunt h, l, *fraus*

Thetidis, qua filium tam fortem pro foemina aulae ingerebat. *Fidem* ergo *sperauit* erit: *Sperauitne*, hanc fraudem celari perpetuo ac taceri poſſe? *Suſpenſa* denique timida, diffidens virtuti filii. 327. *Nec noſtrum eſt*, h. e. ne nobis quidem hoc tribuimus, quod te iam habemus. 329. *reſides* — *cauſas*. Admodum dure *reſides*, dicuntur *cauſſae*, quae faciunt, vt aliquis in aliquo loco *reſideat*, h. e. turpiter deliteſcat, obtorpeſcat; ad eo quidem dure, vt, ſi libri permitterent, legendum paene conſilium: *reſ-*

Scyros, et indecores, fatorum crimina, cultus.

Tu potius, dum lene fretum, Zephyrisque feruntur

Carbasa, quae Danais tanti primordia belli,

Ede; libet iustas hinc fumere protinus iras.

Hic Ithacus paulum repetito longius orsu: 335

Fertur in Hectorea (si talia credimus) ora

Electus, formae certamina soluere, pastor

Sollicitas tenuisse Deas: nec torua Mineruae

Ora, nec aetherii sociam rectoris, amico

Lumine, sed solam nimium vidisse Dionen. 340

Atque adeo lis ista, tuis exorta sub antris,

Concilio superum dum Pelea dulce maritat

Pelion, et nostris iam nunc promitteris armis.

Ira quatit victas; petit exitialia iudex

Praemia; raptori faciles monstrantur Amyclae. 345

Ille Phrygas lucos, matris penetralia caedit

fidendi exponere causas:
dummodo ab huius duritiei
suspicione Statium liberem.
Sed nihil definitio. 331. *Scy-*
ros, h. e. omnia, quae mi-
nus recte a me Scyri acta
sunt. 334. *Sumere iras* est
l. iras irritare, excitare, au-
gere, nempe in hostes Tro-
ianos. 337. *formae certa-*
mina soluere, Graecismus,
pro ad soluenda trium Dea-
rum certamina. 340. *nimum*
vidisse, lepide ac per Euphe-
mismum expressum, fere
vti nos Germani, in simili

re solemus dicere: *jemanden zu tief in die Augen sehen.* 341. *tuis — sub antris*, h. e. in Thessalia, quum pater tuus, Peleus, nuptias celebrabat cum Thetide. 343. *promitteris*, a Paris, quarum vaticinium a Catullo in Epithalamio, supra propositum, haud dubie animo poetae, quum haec scribebat, obuersatum est. 344. *victas*, duas reliquas, Iunonem et Mineruam. 345. *faciles — Amyclae*, a Venere; nam ibi habitabat Helena. 346. *matris — Tur-*

M

Turrigeræ, vetitasque solo procumbere pinus
 Praecipitat, terrasque freto delatus Achæas,
 Hospitis Atridae (pudet heu! miseretque potentis
 Europæ) spoliat thalamos, Helenaque superbus 350
 Nauigat, et captos ad Pergama deuehit Argos.
 Inde dato passim varias rumore per vrbes,
 Vndique inexciti sibi quisque, et sponte coimus,
 Vltiores: quis enim genialia foedera rumpi,
 Capta dolis, facilique trahi connubia raptu 355
 Ceu pecus, armentumque, aut viles messis aceruos,
 Perferat? Haec et non fortes iactura moueret.
 Non tulit infidias diuûm imperiosus Agenor,
 Mugitusque sacros, et magno numine vectam
 Quaesit Europen, aspernatulque Tonantem est, 360
 Vt generum. Raptam et Scythico de littore prolem

rigeræ, Cybeles: 353. *sibi quisque*, h. e. sua quoque causa, quod tale flagitium ad se quoque pertinere, suam rem agi, putabat. Nam, (vt recte Horatius) *tua res agitur, paries quum proximus ardet.* 356. *viles*, non in se, sed, si cum armentis, aut hominibus comparentur. 358. *sq.* *Non tulit*, int. quondam. Illustrat enim rem exemplis Agenoris, et Aeetae, quorum ille, quamuis a Ioue focer petitus, hic a Iasone, tamen neutrum voluerint admittere. Itaque a maiori ad mi-

~~mentatur~~: Si illi

Deorum adeo coniunctionem aspernati sint, quia non fuerit legitima; quanto minus Menelaum et Graecos Paridis adulterium laturos, probabile erat? 358. *Imperiosus* dicitur Agenor, propter minas Cadmo intentatas, nisi quaesitam Europam sororem inuenisset. 359. *Sacrum* apud poetas est, quidquid a Diis vel regibus proficiscitur, aut quocumque modo ad eos pertinet, siue honestum, siue turpe sit. *Mugitus* igitur *sacri*, sunt Iouis, in taurum mutati. 360. *Quaesit*, h. e. quaeri a filio iussit.

Non tulit Aetes, ferroque et classe secutus
 Semideos reges, et ituram in sidera puppim.
 Nos Phryga femiurum, portus et littora circum
 Argolica incesta volitantem puppe, feremus? 365
 Usque adeo nusquam arma et equi, fretaque in-
 via Graiis?

Quid, si nunc aliquis patriis rapturus ab oris
 Deidamian eat, viduaque ab sede reuellat
 Attonitam, et magni clamantem nomen Achillis?
 Illius ad capulum rediit manus, et simul ingens 370
 Impulit ora rubor. Tacuit contentus Vlyffes.

Excipit Oenides: Quin o dignissima coeli
 Progenies, ritusque tuos, elementaque primae
 Indolis, et, valida mox accedente iuuenta,
 Quae solitus laudum tibi femina pandere Chiron, 375
 Virtutisque aditus, quas membra augere per artes,
 Quas animum, sociis, multumque fauentibus, ede:

363. *ituram -- puppim.* Constat, Argo, nauem, a Minerva inter sidera relatum fuisse, v. Hygini Fab. c. 14 extr. 367 - 69. Pulchre profecto Vlyffes, ad incitandam Achillis in Troianos iram, de se ipso coniecturam facere eum iubet, si quid ei tale in Deidamia accidat. Sed pulchrius poëta in sequentibus huius artificii effectum addit. 370. *Illius, Achillis.* 371. *contentus,* sc. ipsum ita concitasse, vt iam sua sponte curreret.

372. *Oenides,* Diomedes, alter sociorum. 374. *sq.* Duas res ab eo sciscitatur, educationem primam infantis, deinde institutionem adolescentis. Haec cursus erat duplex, animi, *quae solitus (sit) laudum -- aditus,* et corporis, *quas membra etc.* *Laudum semina* sunt artes illae, quibus Chiron ambitionis honestae igniculos in alumno fuscitabat et alebat. *Membra augere,* membrorum agilitatem et robur augere. *Sociis,* supple: *nobis.*

Sit pretium, longas penitus quaefisse per vndas
 Scyron, et his armis primum intendisse lacertos,
 Quem pigeat, sua facta loqui? Tamen ille modeste 380
 Inchoat, ambiguus paulum, propiorque coacto;
 Dicor, et in teneris, et adhuc crescentibus annis,
 Theffalus vt rigido senior me monte recepit,
 Non vllas ex more dapes habuisse, nec almīs
 Vberibus satiasse famem; sed spiffa leonum 385
 Viscera, semianimesque libens traxisse medullas,
 Haec mihi prima Ceres; haec laeti munera Bacchi,
 Sic dabat ille pater; mox ire per auia secum
 Lustra, gradu maiore trahens; visisque docebat
 Arridere feris; nec fracta ruentibus vndis 390
 Saxa, nec ad vastae trepidare silentia sylvae,
 Iam tunc hasta manu, iam tunc ceruice pharetrae,
 Et ferri properatus amor, durataque multo
 Sole geluque cutis, tenero nec flexa cubili
 Membra, sed ingenti saxum commune magistro, 395
 Vix mihi biffenos annorum torferat orbis
 Vita rudis, volucres cum iam praeuertere ceruos,
 Et Lapithas cogebat equo, praemiffaque cursu

378. 79. *Sit pretium, - quaefisse - et - intendisse.* Plinius: *Sit quasi praemium hoc laboris nostri, quo te quaesimus, et ad bellum pertraximus, hoc enim est armis lacertos intendisse, induisse, Antecedens pro consequente.* 382. *Dicor.*

In hoc ipso inest modestia, quam poeta v. 349. praefatur, quod non dicit, *habui dapes, satiaui famem, sed dicor habuisse, satiasse.* 395. *saxum commune magistro,* int. mihi erat, in quo vterque noctu in spelunca dormiremus, 398. *Et Lapithas*

Tela sequi; saepe ipse gradu me praepete Chiron,
 Dum velox aetas, campis admissus agebat 400
 Omnibus, exhaustumque vago, per gramina passu
 Laudabat gaudens, atque in sua colla leuabat,
 Saepe etiam primo fluuii torpore iubebat
 Ire super, glaciemque leui non frangere planta.
 Hoc puerile decus; quid nunc tibi praelia dicam 405
 Siluarum? et vacuos saeuo iam murmure saltus?
 Nunquam ille imbelles Ossaea per auia, lynces
 Sectari, aut timidos passus me cuspide damas
 Sternere, sed tristes turbare cubilibus vrfas,
 Fulmineosque fues, et sicubi maxima tigris, 410
 Aut seducta iugis foetae spelunca leaenae,
 Ipse sedens vasto facta expectabat ab antro,

cogebat equo. Non temere Barthius h. l. legendum con-
 iicit equos, qui *Lapithae* a
 regione et patria dicantur,
 (erant enim Thessalici equi
 olim celeberrimi) ac velle
 Achillem hoc: Se coactum
 esse (a Chirone) ceruos, e-
 quos, ac tela cursu prae-
 uertere. Certe de eque-
 stribus Achillis exercitatio-
 nibus nullum hic verbum.
 Atque etiam magnae artis
 hoc esset, scilicet, equo pe-
 ditem (*Lapitham*) si perso-
 nae nomen h. l. esset, cur-
 su praeuertere! Praeterea
 pueri duodecim annorum,
 (qualem se adhuc tum fuisse
 Achilles, v. 395 ait) non

dum equitando exerceri so-
 lent. Haec omnia Barthii
 coniecturam insigniter con-
 firmant. 400. *Dum velox
 aetas* int. ei adhuc erat, ve-
 geta, florens. 404. *leui non
 frangere planta*, iungenda
 cum verbo negatio est, non
 cum adiectiuo; non = fran-
 gere, i. e. leuitate gressus
 cauere, ne frangerem. 406.
murmure, leonum, vrforum,
 etc. 407. *imbelles* = *lynxes*.
 Perpetuum animalium, ci-
 curum epitheton, quatenus
 feris opponuntur. Sic Ho-
 rati: *nec imbellem feroces
 Progenerant aquitae colum-
 bam*, Lib. IV. Od. 4. 31 32.
 411. *Seducta iugis*, PRO III

Si sparsus magno remearem sanguine; nec me
 Ante, nisi inspectis, admisit ad oscula, telis.
 Iamque et ad ensiferos vicina pube tumultus 415
 Aptabar, nec me vlla feri Mauortis imago
 Praeteriit; didici, quo Paeones arma rotatu,
 Quo Macetae sua gaesa cient, quo turbine caestum
 Sauromates, falcemque Getes, arcumque Gelonus
 Tenderet, et flexae Balearicus auctor habenae 420
 Quo suspensa trahens libraret vulnera tortu,
 Inclusum quoties distringeret aëra gyro.
 Vix memorem cunctos (etsi modo gessimus) actus.
 Nunc docet ingenti saltu me iungere fossas,
 Nunc caput aërii scandentem prendere montis, 425

ingis, in secessu montium
 abscondita. 412. *ab antro*,
 Ergo non *in antro*, sed fo-
 ris, ab introitu, quasi a so-
 lio quodam, iudicis. 413.
 Si h. e. *an Graecorum*, *α*
ἐν ἔλθοιμι. 415. *vicina pube*,
 Casus temporis: quum anni
 pubertatis appropinquarent.
 420. 22. Vt nihil de reliquis
 armorum apud diuersas gen-
 tes diuersorum generibus
 dicam, quae per *μερισμὸν*,
 vel cumulum poeta h. l.
 commemorat, vel sola haec
fundae (haec enim est *flexa*
habena) et *fundatoris* de-
 scriptio quantum habet gra-
 phicae expressionis! *Trabe-*
re, librare tortu, aëra inclu-
sam gyro distringere. Ne-

que vulnera suspensa, pro,
 impendentia ac iamiam fa-
 cienda, et *librare vulnera*,
 pro, librare ictus, non val-
 de exquisite dicuntur. Haec
 talia loca imprimis a studio-
 sis iuuenibus considerari, et
 ab omni parte excuti velim,
 etiam comparatis aliorum
 poetarum locis, tanquam in
 hoc statim exemplo, et Clau-
 dianeo, Conf III Honorii,
 39-50. vbi vix dubitem, poë-
 tam Statii hunc nostrum
 ante oculos habuisse. 424.
iungere fossas i. e. saltu tra-
 iicere. Saliendo enim fit,
 vt, quod vacui spatii inter-
 est, non adesse, vtraque
 terrae pars continua, et sic
 quasi *coniuncta* videatur.

Quo fugitur per plana, gradu; simulacraque pugae
 Excipere immissos curuato vmbone molares,
 Ardentesque intrare casas, peditemque volantes
 Sistere quadriugos. Memini, rapidissimus ibat
 Imbribus assiduis pastus niuibusque solutis 430
 Sperchios, vulsasque trabes, et saxa ferebat;
 Cum me ille immissum, qua saeuior impetus vndae,
 Stare iubet contra, tumidosque repellere fluctus,
 Quos vix ipse gradu toties obstante tulisset.
 Stabam equidem, nec me referebat concitus amnis, 435
 Et latae caligo viae. Ferus ille minari
 Desuper incumbens, verbisque vrgere pudorem.
 Nec nisi iussus abii; sic me sublimis agebat
 Gloria, nec duri tanto sub teste labores.
 Nam procul Oebalios in nubila condere discos, 440
 Et liquidam nudare Palen, et spargere caestus
 Ludus erat, requiesque mihi, nec maior in istis

426. Quo fugitur per plana, gradu. Supple: eo, quo fugitur, i. e. citato, celerissimo. 427. Sensus: Lapidem in me coniectos clypeo excipere. *Vmbo*, clypeus, pars pro toto. 429. *Sistere quadriugos*, quatuor equos, currendo currum trahentes, manu retinere. 434. *Quos vix ipse*. Sane; erat enim iam tum Chiron aetati senili proximus. 436. *Et latae caligo viae*. *Lata via* est lata fluminis tumentis superficies, adeo ut oculi practi-

timore caligare inciperent, daß mir ganz schwarz vor den Augen wurde. 440 *Oebalios* — *discos*, i. e. *Laconicos*, qui in Spartana regione maxime in usu erant, quae ab Oebalo rege, Cynortae filio, dicta est. 441. *liquidam nudare Palen*. Non de *Pale*, Dea pastorum, hic cogitandum est, sed est vox Graeca, *πάλη*, et *prolueta* h. l. adhibetur, quae *liquida* dicitur, quod luctantes oleo ungebantur, *nudari* autem, quod *nudi* pugna-

Sudor, Apollineo, quam, fila sonantia plectro
 Cum quaterem, priscolque virum mirarer honores.
 Quin etiam succos atque auxiliantia morbis 445
 Gramina, quo nimius staret medicamine sanguis,
 Quid faciat somnos, quid hiantia vulnera claudat,
 Quae ferro cohibenda lues, quae cederet herbis,
 Edocuit, monitusque sacrae sub pectore fixit
 Iustitiae, qua Peliacis dare iura verenda 450
 Gentibus, atque suos solitus placare bimembres.
 Haecenus annorum, comites, elementa meorum
 Et memini, et meminisse iuuat: scit caetera Mater.

bant. Totum est hoc poë-
 ticum, et spargere caestus.
 Caestus proprie vibrantur,
 immittuntur; sed spargere
 h. l. se eos potuisse, Achil-
 les ait, propter magnam le-
 uitatem et manuum agili-
 tatem. 444. honores, i. e.
 facta fortia et virtutes. Ef-
 fectus pro causa. 449. Edo-
 cuit, int. me idem ille Chi-
 ron. 451. solitus, sc. fuerit,
 bimembres. Centauros. v. su-
 pra ad Claud. Conf. IV Hon.
 v. 542. Omnia igitur, quae-
 cunque requirere in futuro
 heroë aliquis posset, Achil-
 lem docuerat, exercitatio-
 nes corporis, cursum, vena-
 tum, saltum, palaestram,
 musicam, medicinam, de-

nique et iustitiam. Hinc
 absolutus iam bellator et
 rex est. 453. scit cetera
 mater. Vel ad ipsa vltima
 poëmatis verba το πρότερον
 poëta seruat. Quantumuis
 enim eloquenter pueritiae
 et adolescentia studia narra-
 uit Achilles, tamen, quum ad
 Scyriacam illam vitae perio-
 dum peruentum est, quae ip-
 si non erat adeo honorifica,
 subito filium abrumpit, quod
 ipsum pudebat illam adice-
 re. Ita quae comites, si eam
 velint cognoscere, ad Theti-
 dem matrem ablegat, tan-
 quam pudere eam non de-
 beat, ista narrare, quam ea-
 dem omnia excogitare et ex-
 sequi non puduerit.

